

UNIVERZA V LJUBLJANI

EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJAVA UREDITVE BANČNEGA SISTEMA
EVROPSKE UNIJE S SLOVENSKO**

Ljubljana, junij 2002

Manica Novak

IZJAVA

Študentka Manica NOVAK izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Ivana RIBNIKARJA in skladno s 1. odstavkom 21.člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 17.junija 2002

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. EVROPSKI BANČNI SISTEM.....	3
2.1. RAZVOJ	3
2.2. POJEM BANKE IN BANČNIŠTVA.....	6
2.3. POGlavITNE BANČNE FUNKCIJE	6
2.3.1. BANČNA TVEGANJA	7
2.4. OPREDELITEV BANČNE ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE	13
2.4.1. BANČNE SMERNICE EVROPSKE UNIJE	16
3. BANČNI SISTEM V SLOVENIJI	38
3.1. ZGODOVINA IN RAZVOJ.....	38
3.2. TRENUTNO STANJE.....	45
3.2.1. ZAKON O BANČNIŠTVU.....	45
3.2.2. SKLEP O KAPITALSKI USTREZNOSTI BANK IN HRANILNIC.....	51
3.2.3. UČINKOVITOST BANK V SLOVENIJI	58
4. PRIMERJAVA BANČNIH UREDITEV EVROPSKE UNIJE IN SLOVENIJE.....	61
4.1. EVROPSKI SPORAZUM O PRIDRUŽITVI SLOVENIJE V EVROPSKO UNIJO.....	62
4.2. STRATEGIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VKLJUČEVANJE V EVROPSKO UNIJO	65
4.3. PRIMERJAVA DOLOČIL SLOVENSKE BANČNE ZAKONODAJE IN ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE	67
4.4. PRIPRAVLJENOST NA VSTOP V EVROPSKO UNIJO.....	71
4.4.1. BANČNI NADZOR	74
4.4.2. ZAKONODAJA.....	77
4.4.3. SPLOŠNA OCENA PRIPRAVLJENOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VSTOP V EVROPSKO UNIJO	78

4.5. RAZVOJ SLOVENSKEGA BANČNIŠTVA V BODOČE	79
4.5.1. TOTAL QUALITY MANAGEMENT – CELOVITO OBVLADOVANJE KAKOVOSTI	81
4.6. PRIMERJAVA RAZLIČNIH BANČNIH OKOLIJ V EVROPSKI UNIJI	82
5. SKLEP	97
6. LITERATURA	104
7. VIRI	112
8. SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	118
9. PRILOGE	1

1. UVOD

Področje proučevanja v pričujočem magistrskem delu je ureditev bančništva v državah evropske unije, v primerjavi z bančnim okoljem v Sloveniji. Pomen bančništva in njegovega prilagajanja zahtevam Evropske unije se po osamosvojitvi Slovenije iz leta v leto povečuje, posledično pa tudi pomen finančnih trgov, urejenosti zakonodaje in regulative centralnih bank.

Slovensko gospodarstvo je z osamosvojitvijo Slovenije leta 1991 doživelo pomembne spremembe na vseh področjih, tudi na finančnem. Posledično smo dobili tudi vrsto novih zakonov, ki urejajo slovensko gospodarstvo in tako tudi finančne trge. Zakoni pa ne pomenijo le posledice političnih sprememb, ampak so tudi in predvsem odraz prehoda v tržno gospodarstvo, ki zahteva spremenjene pogoje poslovanja za vse tržne subjekte. Skupaj z prestrukturiranjem bančnega sektorja je Slovenija razvijala tudi legalno in regulacijsko ogrodje, strožji pogoji pa bi naj izboljšali poslovanje bank, okrepili vodstvo in predvsem tudi dvignili kvaliteto dolžniškega portfelja.

Slovenija se kot majhna država lahko uspešno razvija le kot odprto, navzven usmerjeno gospodarstvo, kar pa poudarja vse večji pomen internacionalizacije slovenskega gospodarstva in potrebo po vključevanju v evropske integracijske procese. Posledice sprememb se čutijo že skoraj na vsakem koraku in Slovenija postaja čedalje bolj odprto gospodarstvo tudi na področju bančništva.

Leta 1999 je bil sprejet Zakon o bančništvu, ki je postavil nove temelje slovenskemu bančnemu sistemu. Slovenski finančni prostor je v tem letu končno dočkal tudi novelo Zakona o plačilnem prometu, ki poskuša iti v korak s časom in s spremembami plačilnih sistemov v svetu, ter odpraviti obstoječe zakonske pomanjkljivosti. Seveda pa glede na trenutno potekajočo reformo slovenskega plačilnega sistema ne moremo reči, da so se stvari izboljšale. Poleg zamud pri odpiranju tolarskih transakcijskih računov v bankah (oziroma pri prenašanju računov pravnih oseb v bančno okolje), je eden izmed perečih problemov tudi zagotavljanje statistike plačilnega prometa. To nalogo, ki jo je prej

opravljala Agencija za plačilni promet, je namreč vlada prenesle na poslovne banke, ki se pri izvajanju novo dodeljene naloge srečujejo z ne malo težavami.

V Sloveniji je bančništvo v primerjavi z razvitimi bančnimi trgi na dobri poti, da postane z njimi usklajeno in njim enakovredno. Trenutno smo na točki razvoja, ki nujno potrebuje dokončanje določenih procesov, kot so na primer privatizacija dveh največjih slovenskih bank, Nove Ljubljanske banke in Nove kreditne banke Maribor, napreden nadzor in nenazadnje učinkovito poslovanje domačih bank, ki bodo nudile bolj kakovostne storitve, znižale operativne stroške in na ta način ustrezno konkurirale tujim bankam, ki vstopajo v slovenski bančni prostor.

Slovensko bančništvo ima za seboj precej težko obdobje in zavedati se je potrebno, da razvoj tudi v prihodnje ne bo lahek.

Namen magistrskega dela je s pomočjo domače in tuje strokovne literature, pa tudi preko izkušenj iz prakse, proučiti slovenski bančni prostor, prikazati osnovne značilnosti in morebitne probleme pri približevanju in vključevanju Slovenije v Evropsko unijo. Namen dela je najprej obrazložiti pojem banke in bančništva ter pojasniti glavne bančne funkcije. Nadalje je namen na kratko osvetliti razvoj bančništva v Evropi in opisati razmere, ki trenutno vladajo na bančnem področju Evropske unije, nato pa se posvetiti proučevanju bančništva v Sloveniji, preko zgodovinskega razvoja do trenutnega stanja. Med drugim se bo delo dotaknilo tudi nekdanje zakonske ureditve bančništva pri nas. Z novim Zakonom o bančništvu bo poskušalo ugotoviti, kako je s konkurenco in učinkovitostjo bank v Sloveniji. Namen je tudi kritično obravnavati veliko število bank v Sloveniji, proces njihovega preoblikovanja, (raz)združevanja in privatizacije. Ugotoviti, kako so slovenske banke (oziroma slovenski bančni prostor na sploh) pripravljene na vstop v Evropsko unijo ter kam in kako se bo razvijal slovenski bančni trg v prihodnosti.

V delu bomo skušali ugotoviti, kako daleč je slovenski bančni sistem s prizadevanji za uskladitev z evropskim, oziroma kako so banke v Sloveniji pripravljene na vstop v Evropsko unijo. Prav tako je cilj poiskati vzroke težav pri ureditvi bančnega sistema, ki

so posledica preteklosti. Nadalje je cilj tudi osvetliti probleme, ki se pojavljajo zaradi neobvladovanja tveganj v slovenskih bankah in zaradi omejenih možnosti zagotavljanja ustreznih stopenj donosa. Cilj je konec koncev tudi opredeliti sposobnost preživetja slovenskih bank, ugotoviti, ali je iskanje ustreznih tržnih niš in združevanje ustrezna rešitev, s katero se bodo ob popolnem odprtju našega trga slovenske banke lahko postavile ob bok prihodu in odločnejšemu posegu velikih svetovnih bank.

Magistrsko delo bo poskušalo tudi ugotoviti, kakšne so stične točke in/ali razlike med bančnimi ureditvami posameznih držav članic evropske unije, s pomočjo različnih kazalcev (koncentracije in moči bank).

Magistrsko delo je zastavljeno tako, da bo vključevalo strokovno poglobitev in znanstveno raziskovalni nivo. Uporabljeni bosta teoretična metoda in prav tako izkustvena metoda, neposredno izhajajoča iz praktičnih izkušenj. Delo bo tako v prvem in drugem sklopu obsegalo teoretičen uvod v razumevanje bančništva in njegovega razvoja v Evropi in v Sloveniji. V ta namen bo uporabljen pristop raziskovanja domače in tuje strokovne literature. Prva dva sklopa bosta tudi na kratko osvetlila bančno dejavnost, poglobljene bančne funkcije, in bosta v tem delu oprta predvsem na tujo strokovno literaturo. Tretji sklop magistrskega dela bo analitično obravnaval razmerja v slovenskem prostoru v primerjavi z Evropsko unijo. Izhajal bo iz teoretičnih koncepcij, ne bo pa povsem abstrakten, ampak bo vključeval tudi določene praktične probleme in empirične metodološke prijeme.

V delu uporabljena tuja strokovna literatura bo predvsem anglo-saksonskega izvora, nekaj bo tudi francoske. Seveda pa bo uporabljena tudi množica člankov iz slovenske strokovne literature, ki je v zadnjem času postala zelo obsežna.

2. EVROPSKI BANČNI SISTEM

2.1. RAZVOJ

Razvoj bančništva je tesno povezan z razvojem in vlogo denarja. Razvoj denarja pa je zopet tesno povezan z razvojem gospodarstva. Razvoj in funkcija denarja sta bila v različnih zgodovinskih obdobjih različna, temu ustrezno je bila različna tudi vloga tistih, ki so se s temi posli ukvarjali. Posledica tega je, da v posameznih zgodovinskorazvojnih fazah gospodarstva ni enotne definicije in razumevanja o bankah. Banko bi morda lahko danes definirali kot finančno posrednico, ki sprejema denarne naložbe in daje kredite, izvaja pa tudi plačilni promet in opravlja druge funkcije finančne narave (Bobek, 1992, str.7).

Bančništvo ima korenine že v starem Egiptu. Egiptologi in numizmatiki so dokazali, da je denar obstajal že na začetku državne tvorbe starega Egipta (od 2650 do 2350 pr.n.št.). Denar iz elektrona (mešanica zlata in srebra) je imel obliko obroča. V starem Egiptu bi tako lahko našli skrajno mejo nastanka bančništva in bančne stroke v današnjem pomenu besede. Torej nastanek bančništva v opravljanju denarnih poslov tistega časa, med katere bi lahko šteli oblikovanje denarja, njegovo shranjevanje in posojanje. Poklica bančnika pa stari Egipt še ni poznal; denar je bilo mogoče varno hraniti predvsem v staroegipčanskih templjih, ki so poleg veleposestnikov in faraonovih uradnikov denar tudi posojali.

Preko različnih časovnih obdobj in družbenih redov ter gospodarskih sistemov je denar spreminjal obliko in funkcijo, nastajala pa je tudi nova institucija, banka, skupaj z njo pa tudi nov poklic, bančnik. Nastanek modernega bančništva je mogoče iskati predvsem pri menjalcih denarja srednjeveške Italije, ki so se imenovali "bancherii" ali "banchieri"- od denarne mize (Bobek, 1992, str.11). Ti "bancherii" so v družbenem in gospodarskem življenju pridobivali vse večjo vlogo, njihova imena so še dolgo simbolizirala njihovo finančno moč in zaupanje v njihovo poslovanje.

Razvoj bančništva novejšega časa označujejo specifične poti, ki so posledica naglega gospodarskega razvoja v svetu. Proti letu 1900 so postajale posamezne poslovne banke vse močnejše, svojo finančno moč so povečevale tudi s pripojitvami drugih bank in z udeležbo v njihovem kapitalu (koncentracija v bančništvu-bank concentration).

Velike banke so ustanovljale široke mreže poslovnih enot in razširjale področje zajemanja razpoložljivih finančnih sredstev gospodarstva in prebivalstva. S tem so izredno močno razširjale področje delovanja v lastni državi, vedno močnejše pa so se povezovale tudi z bankami v tujini. Organizirala se je močna korespondentska mreža (correspondents' network) med bankami, kar je pospeševalo njihovo mednarodno sodelovanje.

To sodelovanje je prekinila prva svetovna vojna, ki je prinesla dodatno še vidne spremembe v nacionalnih in internacionalnih monetarnih sistemih. Opustitev zlatega standarda, izločitev delovanja zlatega avtomatizma, manipuliranje z nekritim papirnatim denarjem, vse večje devizne omejitve in razcep v svetovnem gospodarstvu z nastajanjem bolj ali manj avtarkičnih nacionalnih ekonomij, vse to je preprečevalo ponovno vzpostavitev intenzivnega sodelovanja v bančništvu. Druga svetovna vojna je to krizo še poglobila.

Z nastankom novih držav socialističnega tipa se je razvijal tudi nov tip banke, ki je morala predvsem zagotoviti potrebe delovanja planskega gospodarstva. V teh državah so banke izgubile svojo poslovno samostojnost in so postale podaljški državnih organov. Svojih storitev in poslov niso več razvijale in prilagajale povpraševanju po letih, pač pa potrebam po planskem urejanju in usmerjanju gospodarstva. Zato se je v bankah začela pojavljati nova, nebančna funkcija, ki pa je dobila v njih domicilno mesto. To je bila funkcija kontrole gospodarstva, nadzor nad izvajanjem planskih dokumentov ter direktiv centralnoplanskih in drugih organov državnega tipa.

Nasprotno temu pa so banke v kapitalističnem svetu intenzivno razvijale paleto svojih storitev, glede na potrebe gospodarstva in prebivalstva. Tem potrebam so se prilagajale zelo elastično, tak razvoj pa je pospešil tudi specializacijo bank. Vendar pa je bil tudi v državah v tem delu sveta opazen vse večji vpliv držav na oblikovanje in delovanje lastnega bančnega sistema, kar se je kazalo predvsem v na novo sprejetih zakonskih predpisih o pogojih delovanja bank v okviru bančnega sistema. Predvsem se je povečala vloga centralnoemisijskih bank (njihova vloga je bila pomembnejša že po prvi

svetovni vojni z opustitvijo avtomatizma zlatega standarda). Da bi se zagotovila njihova najpomembnejša temeljna funkcija, to je ohranitev stabilne vrednosti domače valute, so morale centralnoemisijske banke emisijo denarja in denarni obtok v novih razmerah oblikovati na povsem novih temeljih. To je bilo težje tudi zaradi močnejših in nenehno prisotnih inflacijskih tendenc. Povečeval se je instrumentarij monetarnega značaja. Z namenom medsebojnega sodelovanja in podpiranja v stabilizacijskih prizadevanjih, so se po drugi svetovni vojni ustanovljale mednarodne monetarne in bančne institucije.

Bančništvo v zadnjih desetletjih je označeno z izredno močnim in hitrim razvojem storitev (e-banking), ki povečujejo učinkovitost bančnega sistema, lajšajo poslovanje komitentom banke in pripomorejo k bolj preglednemu poslovanju. Posebnega pomena pri tem ima seveda tudi razvoj informacijskih sistemov, kar nenazadnje bankam omogoča varnejše poslovanje, omogoča pa tudi hitrejše kroženje finančnih sredstev in s tem njihovo učinkovitejše izkoriščanje.

2.2. POJEM BANKE IN BANČNIŠTVA

Sodobna banka je zbir zgodovinskega razvoja bančnih funkcij in njihovega organiziranja glede na dane možnosti in stanje produkcijskih faktorjev, ter seveda v odvisnosti od potreb prebivalstva in gospodarstva. Sodobna banka je tesno vtkana v gospodarske tokove in je tako njihov bistveni sestavni del.

2.3. POGlavITNE BANČNE FUNKCIJE

V seznam bančnih dejavnosti se uvrščajo naslednje storitve:

- sprejemanje depozitov in drugih denarnih sredstev,
- posojanje,
- finančni zakup,
- storitve prenosa denarja,
- izdajanje in upravljanje s plačilnimi sredstvi (npr. kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice),
- jamstva in obveze,

- trgovanje za svoj račun ali za račun komitenta z instrumenti denarnega trga, s tujimi valutami, s finančnimi terminskimi pogodbami in opcijami, s tečajnimi in obrestnimi instrumenti in s prenosljivimi vrednostnimi papirji,
- sodelovanje pri izdajah vrednostnih papirjev in zagotavljanje storitev v zvezi s takšnimi izdajami (fiduciarni posli),
- svetovanje podjetjem glede kapitalske sestave, panožne strategije in sorodnih vprašanj, ter nudenje nasvetov in storitev v zvezi z združevanjem in nakupi podjetij,
- upravljanje z denarjem,
- vodenje portfeljev in svetovanje,
- varno hranjenje in upravljanje vrednostnih papirjev,
- storitve v zvezi s kreditnimi referencami, in
- storitve varnega hranjenja.

2.3.1. BANČNA TVEGANJA

Med pomembnimi funkcijami banke je potrebno omeniti tudi obvladovanje tveganj. Tveganje bančniku pomeni negotovost izida določenega dogodka (Klobčar, 1995, str.93). Največje skrbi povzročajo tveganja, ki lahko bankam neposredno povzročijo škodo.

Pri ocenjevanju uspešnosti banke je poleg finančnega rezultata nujno pregledati tudi pripadajoča bančna tveganja. Kot vsaki gospodarski družbi je tudi banki cilj povečati premoženje lastnikov. Z namenom zagotoviti čim večjo gotovost pri povečanju bodočega premoženja, mora banka obvladovati določena tveganja. Tako je pravzaprav obvladovanje bančnih tveganj ena izmed poglavitnih nalog vsake banke.

Ločimo naslednje vrste tveganj:

- kreditno tveganje (bonitetno tveganje) (credit risk),
- likvidnostno tveganje (liquidity risk),
- tveganje spremembe obrestnih mer (interest rate risk),
- tveganje solventnosti (solvency risk),

- inflacijsko tveganje (risk of high inflation),
- tečajno tveganje (exchange rate risk),
- politično/deželno tveganje (political/country risk),
- tveganje kriminala (criminal risk),
- tveganje nestalnega dobička (risk of non stable profit).

2.3.1.1. Kreditno tveganje

Kreditno tveganje predstavlja verjetnost, da se bo bančni naložbi zmanjšala vrednost, ali da bo naložba v celoti izgubljena (komitent ne more odplačati nezavarovanega posojila). Izguba naložbe se neposredno pozna pri izgubi sredstev banke in s tem pri zmanjšanju kapitala. Kapital banke je ponavadi majhen v primerjavi z bančnimi naložbami, zato lahko že malo tovrstnih izgub bistveno zmanjša kapital banke. Če je izgubljenih naložb veliko, je nesolventnost banke le še vprašanje časa.

Kreditnemu tveganju se izognemo s primerno bonitetno analizo (Risk Assessment) komitentov. Oceniti je potrebno njihove odplačilne zmožnosti in tveganju primerno spremeniti pogoje poslovanja. Komitente zato banke (interno) razvrščajo v bonitetne razrede, novi Zakon o bančništvu pa določa razvrščanje komitentov v razrede od A do E. Od "bolj tveganih" komitentov banka ponavadi zahteva višje obresti, ali pa močnejša zavarovanja. Zaradi večjega donosa je nadzorovano kreditno tveganje pogosto celo zaželeno.

Med načini zmanjšanja tveganja je tudi določilo Banke Slovenije, ki omejuje izpostavljenost do posameznega komitenta oziroma do skupine povezanih oseb, ter oblikovanje rezervacij za zavarovanje pred potencialnimi izgubami.

2.3.1.2. Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje je tveganje, da bo banki začasno zmanjkalo tekočih sredstev. To se lahko zgodi zaradi dveh razlogov:

- če komitenti umikajo svoja depozitna sredstva iz banke, ali

- če mora banka izpolniti povečano povpraševanje komitentov po posojilih in drugih oblikah financiranja.

Rezultat takega tveganja le redko povzroči stečaj banke, saj si banka lahko začasno sposodi sredstva na likvidnem medbančnem trgu. Škoda, ki nastane zaradi likvidnostnega tveganja, je posledica višje cene virov sredstev, ki jo mora plačati banka, ter tako zmanjšati svoj neto prihodek od obresti (net interest income).

V primeru, da banka ne najde sredstev na medbančnem trgu, in če je soočena z množičnim umikanjem depozitnih sredstev, se lahko znajde v neprijetnem položaju, saj ob neizplačilu depozitov izgubi zaupanje komitentov. Ob paničnem umikanju depozitov mora banka "zapreti vrata". Pogosto sledi intervencija pristojnih oblasti, banko pa lahko prevzame tudi druga, zdrava banka, ki za relativno malo denarja dobi zdrav portfelj naložb.

Likvidnostnemu tveganju se banka lahko izogne tako, da posluje z dolgoročnimi viri sredstev in da vzdržuje primerno visoke gotovinske rezerve oziroma kratkoročne naložbe, ki jih lahko v vsakem trenutku "proda" za gotovino. Pri preprečevanju bančnih nelikvidnosti ima v sodobnem svetu veliko vlogo tudi država (monetarne oblasti), ki bankam predpisuje višino obvezne rezerve (obligatory reserve).

Likvidnostno tveganje torej pomeni, da banka v določenem trenutku ne bo mogla poravnati svojih obveznosti. Za zagotavljanje svoje likvidnosti mora banka neprestano spremljati usklajenost ročnosti svojih naložb z viri sredstev. Obstaja več načinov za uravnavanje likvidnosti, med katerimi so najpogostejši:

- zbiranje dodatnih sredstev,
- zadolževanje pri centralni banki,
- prodaja kratkoročnih vrednostnih papirjev,
- začasna prodaja sredstev z obveznim povratnim odkupom (repo-repurchase agreement).

S kontrolo in spremljanjem poslovnih financ banka ohranja ravnotežje med prilivi in odlivi sredstev in na ta način zagotavlja rentabilno in varno poslovanje banke.

2.3.1.3. Tveganje spremembe obrestnih mer

Spremembe obrestnih mer na trgu povzročajo dve vrsti tveganj:

- **vpliv spremenjenih obrestnih mer na neto prihodek od obresti banke** se imenuje obrestno tveganje. Nihanje obrestnih mer povzroča nesorazmerno rast med prihodki in stroški od obresti. Če ima banka naložbe s fiksno obrestno mero, vire pa pridobiva po spremenljivi tržni obrestni meri, pomeni vsako povečanje tržne obrestne mere zmanjšanje neto prihodkov od obresti. Podobno vsako zmanjšanje tržnih obrestnih mer povzroči izgubo neto prihodka od obresti, če ima banka vire sredstev s fiksno obrestno mero, naložbe pa s spremenljivo obrestno mero. Banke obvladujejo obrestno tveganje tako, da izenačujejo količino virov in naložb s spremenljivo obrestno mero. Prav tako pa morajo banke poskrbeti tudi za izenačenost dospelosti (maturity matching) tistih virov in naložb, ki imajo fiksno obrestno mero.
- **spremembe obrestnih mer na vrednost bančnega portfelja** povzročajo tržno tveganje. Pogosto navajan primer so naložbe v obveznice. Pri zvišanju tržnih obrestnih mer se vrednost in tržna cena nedospelih obveznic zmanjšata. Če banka te obveznice proda pred njihovo dospelostjo, bo morala knjižiti izgube in s tem zmanjšati svoje premoženje. Temu tveganju se banka lahko izogne podobno kot v prejšnjem odstavku, pa tudi tako, da daje prednost naložbam s spremenljivo obrestno mero.

Pri obrestnem tveganju lahko omenimo še dve vrsti tveganj, in sicer: **tveganje refinanciranja** in **tveganje reinvestiranja**. O prvem govorimo, kadar banke odobravajo kredite na daljši rok, kot so ročnosti zbranih virov sredstev, o drugem pa, kadar je situacija obrnjena.

Pri usklajevanju naložb in virov sredstev imajo banke na voljo več modelov, med katerimi so najbolj znani naslednji trije: model dospelja, model trajanja in model različnih

presekov. Banka Slovenije predpisuje bankam uporabo modela različnih presekov. Pri tem modelu razmejimo sredstva in naložbe iz bilance stanja po ročnosti (1 dan, več kot 1 dan do 3 mesece, nad 3 mesece do 6 mesecev, nad 6 mesecev do 1 leta, nad 1 letom do 5 let, nad 5 let).

Med sodobne prijeme pri usklajevanju naložb in sredstev pa banke uvrščajo naslednje instrumente:

- vrednostne papirje s spremenljivo obrestno mero,
- hipotekarna posojila s spremenljivo obrestno mero,
- zamenjave obrestne mere (interest rate swaps).

2.3.1.4. Tveganje solventnosti

Banke morajo skrbeti za primerno solventnost. Nizka raven kapitala in rezerv povečuje tveganje, da bi banka zaradi manjše krize postala nesolventna. Zaradi nizkega kapitala bi banka lahko imela tudi težje in dražje pogoje pridobivanja virov sredstev. Dodatna obremenitev s stroški banke zmanjša neto prihodek od obresti in s tem v končni fazi možnost konkurenčnega poslovanja.

Tveganje solventnosti pa danes ni več tako pereč problem kot v preteklosti. Največjo vlogo je prevzela država, ki bankam predpisuje minimalno višino kapitala in obvezne rezerve. Prav tako so banke po Baselski konvenciji iz leta 1988 (The Basle Agreement on International Capital Standards) dolžne vzdrževati vsaj dogovorjeno višino osnovnega in jamstvenega kapitala.

2.3.1.5. Inflacijsko tveganje

V družbah z visoko inflacijo so banke izpostavljene tudi inflacijskemu tveganju. Pri visoki inflaciji se bankam lahko stroški povečujejo nesorazmerno s prihodki, prav tako pa imata ustvarjeni dobiček in kapital manjšo kupno moč. Pri reševanju problema inflacije ima glavno vlogo država, banke pa se lahko ščitijo z revalorizacijo glavnice, prihodkov in cen storitev.

2.3.1.6. Tečajno tveganje

Bankam se zmanjša neto vrednost, če imajo v deprecirani valuti več naložb kot obveznosti. Da bi se izognile tečajnemu tveganju, morajo banke poskrbeti, da je sestava virov sredstev po valutah podobna sestavi naložb. Enako morajo vzdrževati podobnost med valutami stroškov in prihodkov, kajti v nasprotnem primeru banke tvegajo, da bodo negativne tečajne razlike zmanjšale čisti dobiček.

Pred tečajnim tveganjem se banke lahko zaščitijo z izbiro naložb v pravih valutah, vendar pa to zaradi specifičnega povpraševanja komitentov v večini primerov ni mogoče. Bankam tako ostane na voljo vrsta izvedenih finančnih instrumentov, kot so opcijske pogodbe, futures in forward pogodbe, valutne in obrestne zamenjave (currency swaps, interest rate swaps), in podobno.

2.3.1.7. Politično (deželno) tveganje

Vse banke, še posebej pa tuje, so izpostavljene političnemu tveganju. Na politično tveganje banke skoraj nimajo vpliva, razen v primeru uspešnega političnega lobiranja.

2.3.1.8. Tveganje kriminala

Banke so nehote izpostavljene tudi tveganju kriminala. Interni kriminal je posledica kršenja zakonov s strani lastnikov, zaposlenih ali komitentov banke na način, ki povzroči banki škodo. Pri zatiranju internega kriminala imajo banke precej moči, predvsem z ustreznimi sistemi notranje kontrole in z razdružitvijo ter podvajanjem nekaterih funkcij v vsakodnevnem poslovanju (princip štirih oči, dvonivojski vnos podatkov v aplikacije). Eksterni kriminal (ropi, vdori v računalniški sistem) pa se lahko preprečuje s primernimi varnostnimi sistemi.

2.3.1.9. Tveganje nestalnega dobička

Tveganje nestalnega dobička je prisotno zaradi normalnih nihanj na trgu. Če se na trgu poveča konkurenca, bo banka morala na primer znižati ponujene aktivne obrestne

mere, torej zmanjšati neto prihodek od obresti. Če država zapade v recesijo, pa bo banka težje naložila svoja sredstva.

Tveganje nestalnega dobička banki posredno poveča stroške. Nihanja v čistem dobičku kažejo na slabšo stabilnost banke in zato posledično zvišajo banki ceno virov sredstev. Nasprotno pa imajo banke, ki iz leta v leto vzdržujejo čisti dobiček v trendu rasti, na trgu več zaupanja in cenejše vire sredstev.

Vsa tveganja so za banko v splošnem nezaželena, banka pa se jim lahko izogne (ali jih vsaj zniža na minimum oziroma jih obvladuje) z naslednjimi splošnimi načeli:

- z diverzifikacijo naložb. Bankam nenazadnje celo država omejuje izpostavljenost do posameznega komitenta oziroma do skupine povezanih komitentov. Z diverzifikacijo porabe in virov sredstev si banka zmanjša izpostavljenost za posamezna tveganja. Tako si zagotovi, da se bo kriza na kakšnem področju ali v kakšni panogi uravnovesila z razcvetom drugje. Viri in porabe sredstev morajo imeti različne dospelosti in morajo biti nominirani v različnih valutah.
- Banke morajo svoje naložbe primerno zavarovati. Najbolj zaželena zavarovanja so državne garancije na prvi poziv, nepreklicne in brezpogojne garancije na prvi poziv prvovrstnih tujih bank, denarni depoziti, ostala zavarovanja pa so še zavarovalne police, poročila, pisma o nameri, hipoteke, cesije terjatev, menice, in podobno.
- Banka si mora zagotoviti sposobno vodstvo, ki bo lahko hitro in učinkovito reagiralo na težave, še preden le-te banki prizadenejo znatno škodo. Z moralnimi in skrbnimi kadri (ne samo v vodstvu) si banka zagotovi in ohrani zaupanje komitentov.

Seveda pa se bančnim tveganjem ne da v celoti izogniti. Brez tveganja je zelo malo naložb in te imajo ponavadi nizek donos. Tveganj se mora banka zavedati in jih čim bolj obvladovati, z namenom, da je ob danem donosu tveganje čim manjše oziroma da je ob danem tveganju donos čim večji.

2.4. OPREDELITEV BANČNE ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE

Za bančništvo v Evropski uniji je značilna zakonodaja, ki jo urejajo enotni minimalni standardi. Te standarde morajo upoštevati vse države članice pri oblikovanju nacionalne zakonodaje. Enotni standardi omogočajo izenačevanje konkurenčnih pogojev bank, ki prihajajo iz različnih držav (z različno nacionalno zakonodajo) in poslujejo na skupnem bančnem trgu. To pa sili banke v večji konkurenčni boj, v katerem zmagajo le najuspešnejše med njimi. To so tiste banke, ki ponujajo nove in zanimive storitve, ki prinašajo dobiček, banke, ki poslujejo z nizkimi stroški, in ki vse to dosegajo z racionalizacijo poslovanja.

Bančni sektorji držav Evropske unije so izpostavljeni novemu valu sprememb. Prehod iz enotnega trga v ekonomsko in monetarno unijo jih je postavil v razmere makroekonomskega okolja, v katerem deluje ena denarna politika, fiskalne pa se morajo podrežati pravilom maastrichtskih konvergenčnih meril. Pričakovati je, da bo zaradi tega prišlo do oblikovanja bolj tveganih portfeljev zaradi večjega obsega poslovanja s podjetji, ki bo nadomestilo prejšnje financiranje državnega dolga.

Merila iz Maastrichta sicer niso pogoj za vstop v Evropsko unijo, a vendarle jih vse kandidatke že danes uvrščajo med cilje svojih denarnih in fiskalnih politik. Znana konvergenčna merila o inflaciji, ravni dolgoročnih obrestnih mer ter višini vladnega primanjkljaja in vladnega dolga so pač del prehoda na evro. Nominalna konvergenčna merila so tako:

- doseganje visoke stabilnosti cen oziroma inflacije, ki ne sme presegati 1,5 odstotne točke povprečne inflacije treh članic z najnižjo inflacijo,
- trajnost konvergence: dolgoročne obrestne mere ne smejo presegati povprečja obrestnih mer treh držav z najnižjo stopnjo inflacije za več kot dve odstotni točki,
- fiskalni kriteriji: javnofinančni primanjkljaj ne sme presegati treh odstotkov BDP oziroma, če je nad to vrednostjo, mora biti v neprestanem upadanju in približevanju; javni dolg ne sme presegati 60% BDP, razen če se zmanjšuje in dovolj hitro približuje referenčni vrednosti.

Danes se uveljavlja prepričanje, da je bistvo finančne ureditve in finančnih združb prav ravnanje s tveganji in zavarovanje pred njimi. V grobem zajemajo finančne storitve: zbiranje depozitov strank, kreditiranje, izdajanje dolžniških in lastniških vrednostnih papirjev, trgovanje z njimi, upravljanje investicij, svetovalno dejavnost, zavarovanje pred tveganji, poslovanje s tujimi valutami in izvedenimi instrumenti. Novejša teorija bančnega in finančnega posredovanja poudarja, da do takega delegiranja prihaja zaradi informacijskih omejitev in transakcijskih stroškov, s katerimi se srečujejo varčevalci oziroma vlagatelji. Finančni posredniki so tako hkrati tudi specializirani proizvajalci informacijskih storitev. Razpolagajo z informacijami o tistih, ki se zadolžujejo, posredujejo spodbude posojilodajalcem in nadzirajo dolžnike. Trije ključni problemi, s katerimi se srečujejo finančni posredniki in njihov regulator - država, so: kapitalska ustreznost, prepletanje bilančnih in zunaj bilančnih operacij ter gibljivost obrestnih mer za prevzete obveznosti.

Rimska pogodba iz leta 1957 o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) glede bančnih storitev opredeljuje pravico do ustanovitve, kar pomeni, da lahko banka s sedežem v neki državi članici (matični državi) ustanovi podružnico v drugi državi članici (državi gostiteljici). Določena je bila tudi pravica do opravljanja storitev, ki banki iz matične države omogoča, da izvaja svoje dejavnosti v državi gostiteljici, ne da bi v njej ustanovila podružnico ali filialo. Pomembno je tudi določilo o svobodnem pretoku kapitala.

Rimska pogodba je predvidevala oblikovanje smernic, ki bi uzakonile v njej podana osnovna načela svobode ustanavljanja bank in opravljanja storitev. Zaradi bojzani držav pred izgubo nadzora nad bančno dejavnostjo v svoji državi pa je bila šele 28.junija 1973 sprejeta smernica 73/183/EEC glede odprave ovir za pravico do ustanovitve in za prosto opravljanje bančnih storitev.

Največji korak k liberalizaciji bančnega sektorja tako predstavljata prva in druga bančna smernica glede usklajevanja zakonov, predpisov in administrativnih določil, ki se nanašajo na poslovanje bank.

2.4.1. BANČNE SMERNICE EVROPSKE UNIJE

Z Belo knjigo leta 1985 in Enotnim evropskim aktom iz leta 1986 si je takrat še Evropska skupnost (ES) zadala cilj dokončnega oblikovanja skupnega trga z odpravo še obstoječih ovir prostemu pretoku blaga, storitev, ljudi in kapitala med državami članicami. K enotnemu trgu sodi tudi finančna izgradnja, ki vključuje sprostitev opravljanja finančnih storitev in ustanavljanja finančnih institucij na celotnem območju unije in ki temelji na prostem pretoku kapitala med državami.

S ciljem oblikovanja skupnega trga bančnih storitev, ki so med finančnimi storitvami po obsegu najpomembnejše, so bili sprejeti številni zakonski akti, ki pomenijo harmonizacijo nacionalnih zakonodaj držav članic. Z oblikovanjem notranjega bančnega trga se poveča konkurenčnost, kar vodi do boljše kvalitete in do znižanja stroškov bančnih storitev, kar se pozitivno odraža na celotnem gospodarstvu.

Smernice Evropske unije, ki urejajo področje poslovanja finančnih institucij, torej tudi bank, predstavljajo minimalni pravni okvir, ki ga morajo države članice in zainteresirane države za pridruženo članstvo v Evropski uniji upoštevati pri nacionalni ureditvi posameznega področja. To pa tudi pomeni, da države članice smernic neposredno ne uporabljajo, ampak so dolžne v predpisanem roku njihovo vsebino vključiti v lastno nacionalno zakonodajo. Smernice so torej najbolj splošna oblika objavljane zakonodaje, ki se nanaša na finančne institucije in so hkrati zavezujoče za države članice z dnem, ki je v vsaki smernici posebej naveden.

Namen harmonizacije nacionalnih bančnih zakonodaj je zmanjšanje diskrecijskega ravnanja državnih organov, pristojnih za nadzor poslovanja bank, odprava omejitev pri prekomejnem poslovanju znotraj Evropske unije in uvedba enotnih minimalnih standardov, ki jih morajo upoštevati vse države članice. Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da posamezna članica Evropske unije lahko v svoji nacionalni ureditvi preseže minimalni okvir, vendar to pomeni, da bodo domače pravne osebe glede na konkurenco

pod neenakimi pogoji opravljale finančne storitve doma in v tujini. Cilj harmonizacije bančnih zakonodaj je tudi uveljavitev načela vzajemnega priznavanja domačih predpisov in sistema ene bančne licence (single banking licence - finančna družba, ki pridobi dovoljenje za poslovanje v eni državi, lahko deluje v vseh državah Evropske unije) ter nadzora s strani domicilne države (home country control). Posledica poenotenja standardov pa je tudi izenačevanje konkurenčnih pogojev bank, ki prihajajo iz različnih držav (z različno bančno zakonodajo) in poslujejo na skupnem trgu.

Vsebinske smernice sledijo splošnemu razvoju v svetu - internacionalizaciji finančnih trgov in njihovi regulaciji na mednarodni ravni, in so usklajene s priporočili baselskega komiteja za bančni nadzor (na primer na področju kapitalske ustreznosti bank), na nekaterih področjih pa jih tudi presegajo (na primer na področju tržnega tveganja pri določanju kapitalske ustreznosti). V bančnih smernicah Evropske unije je zajeta temeljna vsebina, ki ureja področje poslovanja bank v Evropski uniji. Evropske bančne smernice pomenijo hkrati zakonsko podlago za nadaljnjo integracijo in poglobljanje skupnega trga bančnih storitev. Z oblikovanjem skupnega bančnega trga se poveča konkurenčnost, kar pa vodi do višje kvalitete in do znižanja stroškov bančnih storitev, kar vse pozitivno vpliva na celotno gospodarstvo.

Z namenom, da bi se banke zavarovale pred polomom, morajo v skladu s pravili Banke za mednarodne poravnave vsa posojila »podpreti« z osmimi odstotki lastnega kapitala. V tej smernici, znani kot Basel I, ki velja že od leta 1998, niso upoštevana različna tveganja, ki so odvisna od bonitete vsakokratnega posojilojemalca. Na pobudo ZDA, ki predseduje ustreznemu odboru baselske banke, naj bi to zdaj spremenili. Leta 2005 (bolj verjetno pa leta 2006) naj bi začela veljati smernica Basel II, ki naj bi višino lastnega kapitala in s tem pogoje za odobritev posojila povezala s pričakovano plačilno sposobnostjo posojilojemalca.

2.4.1.1. Temeljna načela

Temeljna načela, na katerih temelji notranji, skupni bančni trg, so:

- enotna bančna licenca (banka, ki pridobi dovoljenje v eni državi članici, lahko deluje v vseh državah Evropske unije brez dodatno potrebnih dovoljenj),
- načelo domače države pri nadzoru (nadzor nad banko opravlja država, v kateri je registriran sedež vodilne (matične) banke), in
- načelo vzajemnega priznavanja domačih predpisov (za banko, ki ima sedež v drugi državi in ne v državi, v kateri deluje, veljajo predpisi o varnem poslovanju njene matične države).

Banke v Evropski uniji poslujejo pod pogoji širokega obsega vrste smernic, ki pokrivajo večino vidikov njihovega poslovanja. Bančne smernice tako urejajo področje ustanavljanja bank, ustanavljanje njihovih podružnic znotraj Evropske unije, nadzor nad njimi, opravljanje storitev bank, kapitalske zahteve, ki jih morajo banke izpolnjevati, in drugo. Druga bančna smernica (89/646/EEC) predstavlja osrednje mesto pri urejanju bančnega področja v Evropski uniji, saj je uvedla že prej omenjena načela harmonizacije bančnega področja v državah Evropske unije.

2.4.1.2. Prva bančna smernica

Prva bančna smernica o začetenanju in opravljanju poslov bank (77/780/EEC - Prva smernica Sveta Evrope z dne 12.decembra 1977 o koordinaciji zakonov in podzakonskih predpisov v zvezi z začetenanjem in opravljanjem poslov bank; First Council Directive of 12 December 1977 on the Coordination of Laws, Regulations and Administrative Provisions Relative to the Taking up and Pursuit of the Business of Credit Institutions, 1977, str.30-37), ki izhaja iz Rimske pogodbe, je pomenila prvi korak k liberalizaciji bančnega področja v Evropski uniji. Sprožila je proces harmonizacije zakonov v bančništvu med državami članicami, določila pa je tudi minimalne zahteve za izdajo dovoljenj za poslovanje in opravljanja nadzora nad poslovanjem bank. Določila je splošne standarde za podeljevanje bančnih licenc (dovoljenj za poslovanje) in predstavila osnovne principe sodelovanja med nadzornimi telesi različnih držav članic. Države članice so morale najkasneje v dveh letih od objave smernice sprejeti potrebne ukrepe za uskladitev.

Smernica opredeljuje pojme kot so banka, pooblastilo, podružnica, dovoljenje za poslovanje, lastna sredstva, pojme, ki so jih prevzele tudi vse nadaljnje smernice Evropske unije.

Banka je definirana kot podjetje, katerega dejavnost je sprejemanje vlog in ostalih denarnih sredstev prebivalstva in pravnih oseb ter odobravanje kreditov za svoj račun.

Pooblastilo je instrument, ki ga izdajo pristojni organi (nacionalni organi, ki so zakonsko pooblaščen za pooblaščenje in nadzor bank) in daje pravico izvajanja bančnih dejavnosti.

Podružnica je poslovna enota, ki predstavlja pravno nesamostojni del banke in opravlja vse ali le del dejavnosti, povezanih z dejavnostjo (matične) banke. Če banka ustanovi več podružnic v eni državi članici, se te obravnavajo kot enotna podružnica.

Lastna sredstva so lastni kapital banke, vključujoč tudi sredstva, ki se na osnovi predpisov posameznih držav lahko štejejo pod kapital banke.

Glede nadzorovanja dejavnosti bank, ki delujejo v eni ali v več državah članicah, poleg tiste, v kateri imajo sedež, prva bančna smernica določa, da pristojne oblasti zadevnih držav članic med seboj tesno sodelujejo. To med drugim tudi pomeni, da članice druga drugi nudijo vse informacije, povezane z vodenjem in lastništvom takih bank in informacije, ki lahko olajšajo spremljanje njihove likvidnosti in solventnosti.

Smernica določa naslednje pogoje za izdajo dovoljenja za poslovanje neodvisno od splošnih pogojev, ki jih predpisujejo nacionalni zakoni posameznih držav:

- banke morajo imeti ločena lastna sredstva,
- imeti morajo vsaj dve osebi, ki učinkovito vodita in usmerjata dejavnosti banke,
- banke morajo imeti zahtevani minimalni obseg lastnih sredstev.

O vsaki izdaji dovoljenja za poslovanje je potrebno obvestiti Komisijo. Vsaka banka se vpiše v seznam, ki ga Komisija objavi v Uradnem listu evropskih skupnosti in ga sproti posodablja. Pristojne oblasti lahko banki odvzamejo dovoljenje za poslovanje le v naslednjih primerih:

- če banka (ali podružnica) ne uporabi dovoljenja za poslovanje v roku dvanajst mesecev ali se dovoljenju izrecno odreče,
- če je bilo dovoljenje prejeta s pomočjo lažnih izjav ali z drugimi nedovoljenimi sredstvi,
- če banka (ali podružnica) ne izpolnjuje več pogojev, pod katerimi je bilo dovoljenje za poslovanje izdano,
- če nastopi tak primer, ki predstavlja enega od primerov, za katere nacionalna zakonodaja predpisuje odvzem dovoljenja za poslovanje.

Pri odvzemu dovoljenja za poslovanje je potrebno navesti razloge za odvzem in pri tem obvestiti prizadete in Komisijo.

Ta smernica velja za vse banke, razen za finančne institucije, ki jih izrecno navaja (npr. centralne banke držav članic, poštne žiralne ustanove).

2.4.1.3. Druga bančna smernica

Glede na dejstvo, da so določila prve bančne smernice postavila le določen okvir za harmonizacijo bančnega sistema v državah Evropske unije, je Svet Evrope 15. decembra 1989 sprejel drugo bančno smernico o uskladitvi zakonov in podzakonskih predpisov v zvezi z začenjanjem in opravljanjem poslov bank, in sicer kot dopolnilo smernici 77/780/EEC (89/646/EEC), v nadaljevanju druga bančna smernica (Second Council Directive of 15th December 1989 on the Coordination of Laws, Regulations and Administrative Provisions Relative to the Taking up and Pursuit of the Business of Credit Institutions and amending Directive 77/780/EEC; 89/646/EEC, 1989, str.1-13).

Druga bančna smernica je dopolnila minimalne zahteve urejanja poslovanja bank glede na prvo smernico, pomeni pa zasuk v razvoju, saj želi ustvariti pravi notranji bančni trg in tako zaseda osrednje mesto pri urejanju bančnega področja v Evropski uniji. Pri obravnavanju zakonov, predpisov in administrativnih določil, ki se nanašajo na poslovanje bank, je namreč veliko bolj natančna kot prva bančna smernica. Skupaj s smernico o lastnih sredstvih bank in smernico o solventnostnem razmerju za banke predstavlja popolni okvir za reguliranje celotnega bančnega poslovanja znotraj Evropske unije.

Druga bančna smernica je razdeljena na poglavja, ki se nanašajo na svobodo ustanavljanja in svobodo opravljanja storitev, določajo pogoje za izdajo pooblastil, odnose s tretjimi državami in pogoje poslovanja bank. Smernica je v veljavo stopila 1. januarja 1993, zato ta datum predstavlja prelomni datum v uresničevanju skupnega evropskega bančnega sistema, smernica pa je ena od dveh temeljev enotnega bančnega trga (druga je smernica o liberalizaciji kapitala).

Minimalne zahteve glede ustanovitvenega kapitala

Nove banke, ki se potegujejo za pooblastilo za poslovanje, morajo imeti minimalno kapitalsko osnovo 5 milijonov evrov. To je najmanjša vsota, države članice pa lahko za svoje banke zahtevajo tudi višji obseg začetnega kapitala. Države članice lahko izdajo pooblastilo posebnim skupinam bank, katerih začetni (ustanovitveni kapital) je manjši od zahtevanega, vendar morajo v takem primeru obvestiti Komisijo in navesti razloge za nižji dovoljeni kapital. Vsekakor pa obseg začetnega kapitala ne sme biti manjši od 1 milijona evrov.

Enotna bančna licenca in načelo nadzora domicilne (domače) države

Druga bančna smernica je uvedla načelo ene bančne licence (single banking license), z njim pa tudi načelo nadzora domicilne države, v kateri ima banka sedež (home country control). Načelo ene licence pomeni, da lahko banka, ki je ustanovljena in pooblaščen za poslovanje v eni državi članici, ustanavlja podružnice ali opravlja storitve v katerikoli drugi državi članici, pod pogojem, da so te storitve vključene v seznam dovoljenih bančnih dejavnosti. To pomeni, da lahko vsaka banka, pooblaščen v eni državi članici,

ustanovi podružnice in zagotavlja bančne storitve kjerkoli v Evropski uniji brez posebnega pooblastila države gostiteljice. Za nadzor vsake banke so pristojni nadzorni organi države, v kateri ima ustanova sedež.

Postopek ustanovitve podružnice v drugi državi članici pod okriljem enotne licence poteka tako, da se pristojnemu organu matične države posreduje obvestilo, ki naj:

- opredeli državo članico, v kateri namerava izdajatelj obvestila ustanoviti podružnico,
- pokaže program dejavnosti, vključujoč predvidene vrste poslov,
- navede naslov v državi gostiteljici, kjer so na voljo dokumenti.

Vzajemno priznavanje

Smernica je uveljavila tudi princip vzajemnega priznavanja, kar pomeni, da bodo nadzorna telesa v eni državi članici priznavala ekvivalenco drugih bančnih nadzornikov. Domača država je odgovorna za celotno solventnost, medtem ko država gostiteljica nadzira likvidnost podružnic na svojem ozemlju. Vzajemno priznavanje je razširjeno tudi na posle, povezane s finančnimi podjetji, ki so del večje bančne skupine, kar daje možnosti za univerzalno bančništvo. Osnovni principi vzajemnega priznavanja so:

- harmonizacija pogojev za opravljanje bančnih dejavnosti – gre za zahteve o ustanovitvenem kapitalu, nadzoru lastnine, ustreznih administrativnih in računovodskih postopkih in notranjo kontrolo,
- investicije – naložba banke v posamezno nefinančno podjetje ne sme presegati 15% lastnih sredstev banke, skupne naložbe banke v nefinančna podjetja pa lahko znašajo do 60% njenih lastnih sredstev,
- klavzula o vzajemnih odnosih med članicami in odnosih s tretjimi državami – tretje države morajo zagotoviti bankam Evropske unije učinkovit dostop do trga.

Omenjena smernica tako predstavlja spremembo v razvoju, saj želi ustvariti pravi notranji bančni trg, v katerem bi lahko katerakoli banka, pooblaščen za poslovanje v eni od držav članic Evropske unije, odpirala podružnice in nudila svoje storitve svobodno v celotni Evropski uniji brez dodatno potrebnih pooblastil in dovoljenj. Banke

bi tako lahko izvajale vse dejavnosti, ki so navedene v prilogi smernice, razen če te dejavnosti ne bi bile prepovedane s strani matične države.

V seznam bančnih dejavnosti se po smernici uvrščajo naslednje storitve:

- sprejemanje depozitov in drugih denarnih sredstev,
- posojanje,
- finančni zakup,
- storitve prenosa denarja,
- izdajanje in upravljanje s plačilnimi sredstvi (npr. kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice),
- jamstva in obveze,
- trgovanje za svoj račun ali za račun komitenta z instrumenti denarnega trga, s tujimi valutami, s finančnimi terminskimi pogodbami in opcijami, s tečajnimi in obrestnimi instrumenti in s prenosljivimi vrednostnimi papirji,
- sodelovanje pri izdajah vrednostnih papirjev in zagotavljanje storitev v zvezi s takšnimi izdajami,
- svetovanje podjetjem glede kapitalske sestave, industrijske strategije in sorodnih vprašanj, ter nudenje nasvetov in storitev v zvezi z združevanjem in nakupi podjetij,
- upravljanje z denarjem,
- vodenje portfeljev in svetovanje,
- varno hranjenje in upravljanje vrednostnih papirjev,
- storitve v zvezi s kreditnimi referencami, in
- storitve varnega hranjenja.

Bankam je s pooblastilom dovoljeno opravljanje tudi drugih storitev, ki niso zajete v ta seznam. V diskrecijski moči posameznih držav članic Evropske unije pa je, ali dovolijo tujim bankam opravljati te storitve tudi na svojem ozemlju.

Nov pristop vzajemnega priznavanja in nadzora v matični državi pa je zahteval tudi minimalno harmonizacijo oziroma uskladitev zakonodaj in praks posameznih držav članic, z namenom zagotoviti enake konkurenčne pogoje za vse banke znotraj Evropske

unije, pa tudi, da se prepreči migracija bank v države z manj ostrimi predpisi in nadzorom, ter da se zaščiti uporabnike bančnih storitev in ohrani stabilnost sistema.

Take vrste usklajenost delno obsega že druga bančna smernica, ki:

- določa minimalni potrebni ustanovitveni kapital bank,
- določa obseg lastnih sredstev bank,
- vsebuje zahteve glede ustreznosti delničarjev,
- omejuje deleže v nebančnem sektorju, in
- določa odnose z državami nečlanicami.

Ostali zakonski akti Skupnosti (Evropske unije), ki izhajajo iz temeljnega okvira druge bančne smernice, pa zajemajo še druga področja usklajevanja, in sicer:

- uskladitev pravil za pripravljanje in objavo letnih obračunov (poročil, izkazov) bank,
- uskladitev standardov za določanje lastnih sredstev bank,
- uskladitev koeficienta solventnosti,
- uskladitev še dopustnih tveganj, ki jih lahko prevzamejo banke,
- uskladitev predpisov o reorganizaciji in likvidaciji bank ter o jamstvu depozitov,
- uskladitev pravil o hipotekarnih kreditih.

Kljub uvedbi načela nadzora s strani domicilne države, pa nadzor s strani države gostiteljice ni izključen. Smernica predvideva, da države gostiteljice ohranijo:

- odgovornost za nadzor nad likvidnostjo podružnic tujih bank na svojem ozemlju,
- odgovornost za ukrepe, ki izhajajo iz izvajanja njihovih denarnih politik,
- odgovornost za nadzor nad tveganji, ki so posledica odprtih pozicij na trgih, kjer so taka tveganja posledica transakcij, ki se opravljajo na finančnih trgih drugih držav članic.

Druga bančna smernica v 20.členu določa postopek predhodnega obvestila (notifikacije) pristojnih oblasti domicilne države s strani banke, ki želi prvič nuditi storitve v drugi državi članici. Obvestiti jih mora o vzajemno priznanih dejavnostih, ki jih želi opravljati v drugi državi članici. V enem mesecu po prejetju obvestila morajo pristojne oblasti domicilne države le-to posredovati pristojnim oblastem države gostiteljice.

Druga bančna smernica ne določa, da bi morale države članice od banke zahtevati, da obvestilu priložijo nekatere podatke, tako kot to morajo zahtevati v primeru vloge za ustanovitev podružnice v drugi državi članici. Prav tako ne morejo ocenjevati primernosti administrativne strukture in finančnega položaja take banke. Pristojne oblasti morajo zgolj posredovati obvestilo pristojnim oblastem države gostiteljice.

Ob prejetju obvestila pristojne oblasti države gostiteljice ne morejo nasprotovati opravljanju storitev banke iz druge države članice. Prav tako niso pristojne za nadzor banke, ki v tej državi opravlja storitve z območja druge države članice. Pristojni organi države gostiteljice lahko od banke zahtevajo samo poslovanje v skladu z ukrepi, ki jih je država sprejela za varovanje javnega interesa. Pri tem pa je zanimivo, da banke o teh ukrepih niso dolžni obvestiti.

2.4.1.4. Smernica o lastnih sredstvih bank

Ta smernica (Smernica o lastnih sredstvih bank 89/299/EEC) je bila sprejeta 17. aprila 1989 (Council Directive of 17th April 1989 on the Own Funds of Credit Institutions) in določa skupne temeljne standarde za lastna sredstva bank, ki so eden izmed ključnih dejavnikov pri ustvarjanju skupnega trga v bančnem sektorju. Lastna sredstva namreč zagotavljajo obstoj bank in varstvo prihrankov. Tak način harmonizacije omogoča večji nadzor nad bankami in prispeva k nadaljnjemu usklajevanju v bančnem sektorju, posebno še k nadzoru večjih tveganj in solventnostnih razmerij. Standardi, opredeljeni v smernici o lastnih sredstvih banke, veljajo za vse banke, ki imajo dovoljenje za poslovanje v Evropski uniji.

Lastna sredstva banke se lahko uporabljajo ali za pokrivanje (absorbiranje) izgub, ki niso pokrite z zadostnim obsegom dobička, ali kot pomembno merilo za pristojne oblasti pri ocenjevanju solventnosti ter drugih vidikov varnega poslovanja. Definicija lastnih sredstev v tej smernici določa največje število postavk in znesek, do katerega se posamezne postavke upoštevajo pri izračunu lastnih sredstev banke. Smernica prepušča državam članicam, da se odločijo, katere od naštetih postavk, in do katerega

zneska, bodo upoštevane pri izračunu lastnih sredstev. S tem lahko države članice še vedno vplivajo na konkurenčen položaj svojih bank.

Namen smernice je spodbujati banke k povečanju kapitala (lastnih sredstev) in izboljševanju kvalitete lastnih sredstev. Prav zato smernica določa posamezne omejitve glede primernosti posameznih postavk. Smernica glede na naravo postavk lastnih sredstev razlikuje izvirna in dodatna lastna sredstva, pri čemer znesek dodatnih lastnih sredstev ne sme presegati zneska izvirnih lastnih sredstev. Izvirna lastna sredstva lahko razdelimo v pet glavnih podskupin:

- vpisani vplačani kapital plus vplačani presežek kapitala, toda brez kumulativnih prednostnih delnic,
- rezerve in preneseni dobički ter izgube,
- revalorizacijske rezerve,
- sredstva za splošna bančna tveganja, in
- vrednostni papirji z nedoločeno zapadlostjo in drugi podobni instrumenti, pod pogojem, da izpolnjujejo določene kriterije.

Banka mora že pred pričetkom poslovanja izpolnjevati določene zahteve, da lahko pridobi dovoljenje za poslovanje. Med poslovanjem morajo imeti banke zadostna lastna sredstva, prav tako pa morajo tudi usklajevati svoje poslovanje v skladu z omejitvami deležev v nefinančnih gospodarskih družbah, velikih izpostavljenosti in izpolnjevati zahteve po kapitalski ustreznosti.

Ob ustanovitvi mora imeti banka najmanj 5 milijonov evrov osnovnega kapitala. Po drugi bančni smernici lastna sredstva banke ne smejo pasti pod višino osnovnega kapitala. Znesek 5 milijonov evrov predstavlja najmanjši znesek lastnih sredstev in ne dejanski znesek osnovnega kapitala, glede na stanje ob izdaji dovoljenja za poslovanje.

Državni nadzorni organi lahko dovolijo zmanjšanje lastnih sredstev pod omenjeni minimalni znesek v primeru, da okoliščine posameznega primera to dopuščajo. Druga bančna smernica teh okoliščin ne določa, kar pomeni, da je odločitev o tem prepuščena

diskreciji državnih nadzornih organov. V primeru, da le-ti banki dovolijo zmanjšanje lastnih sredstev pod omenjeni minimum, ji določijo rok, v katerem mora obnoviti višino lastnih sredstev na omenjeni minimum ali pa prenehati s poslovanjem (Borak, 1996, str.44-45).

2.4.1.5. Smernica o solventnostnem razmerju

Ta smernica (Smernica o solventnostnem razmerju za banke 89/647/EEC) je bila sprejeta 18.decembra 1989 (Council Directive of 18th December 1989 on the Solvency Ratio for Credit Institutions), v veljavo pa je stopila z januarjem 1993. Njen osnovni namen je bil poenotenje bančnega nadzora in zaostritev standardov solventnosti.

Razmerje solventnosti (solvency ratio, Cooke Ratio) je izraženo kot delež lastnih sredstev v vseh sredstvih, prilagojenih stopnji kreditnega tveganja, in zunajbilančnih postavk, prilagojenih stopnji tržnih (obrestnih in tečajnih) tveganj. Določeno je bilo, da morajo banke držav članic trajno vzdrževati razmerje, ki ne sme biti nižje od 8%, pristojne oblasti pa lahko še vedno predpišejo višja minimalna razmerja. V primeru, da koeficient solventnosti pade pod 8%, mora ustrezni nadzorni organ posredovati, da se zopet vzpostavi minimalno razmerje. Praksa kaže, da velike banke daleč presegajo 8% kapitalsko ustreznost. Višji koeficient daje bankam višji rating.

Tveganja so izražena v obliki odstotkov ponderjev, ki se določajo glede na sektorsko strukturo terjatev. Določitev le-te je odvisna od lastnosti posojilojemalca. Smernica razvršča posojilojemalce v šest večjih skupin:

- centralne vlade in centralne banke,
- evropske skupnosti,
- lokalne in regionalne vlade,
- banke,
- multilateralne banke za razvoj (med te banke smernica uvršča Mednarodno banko za obnovo in razvoj, Mednarodno finančno korporacijo, Medameriško razvojno banko, Azijsko razvojno banko, Afriško razvojno banko, Sklad Sveta Evrope za

vrnitev beguncev, Nordijsko investicijsko banko in Karibsko razvojno banko - 7.točka 2.člena Smernice 89/647/EEC), in

- nebančni sektor.

Poleg tega je za določanje stopnje tveganosti terjatev pomembno še državno tveganje, povezano z državo, iz katere prihaja posojilojemalec. Pri državnem tveganju ločuje smernica med državami cone A in ostalimi - države cone B. V cono A spadajo države, ki so polnopravne članice Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) in države, ki so sklenile posebne posojilne sporazume z Mednarodnim denarnim skladom (IMF), ki so povezani s skladovimi Splošnimi aranžmaji za posojanje (Splošni posojilojemalski aranžmaji – General Arrangements to Borrow). Nadalje je določitev ponderjev tveganosti odvisna od zapadlosti terjatev (v primeru bank) in od valute, v kateri so nominirane (v primeru centralnih vlad in centralnih bank).

Smernica določa štiri ponderje oziroma uteži, s katerimi se posamezne postavke oziroma dejavnosti tehtajo. Te uteži so 0%, 20%, 50% in 100%. Bilančna vrednost vsake aktivne postavke se pomnoži z ustreznim ponderjem, tako da je rezultat tveganju prilagojena vrednost sredstev. Smernica predpisuje tudi postopek izračuna prilagojene vrednosti zunajbilančnih postavk in določa vrednosti ponderjev za tehtanje vrednosti sredstev. Lahko rečemo, da je ta smernica povezana s smernico o lastnih sredstvih banke, kjer so natančno definirana lastna sredstva.

Naložbe bank v kapital nefinančnih gospodarskih družb (podjetij) predstavljajo določeno tveganje za finančno stabilnost banke. V primeru, da takšno podjetje zaide v finančne težave, lahko to ogrozi solventnost banke, ki ima v njem delež, saj bi prišlo do odpisa vloženih sredstev.

Z namenom omejiti tveganje, ki ga za banke predstavljajo naložbe v kapital gospodarskih družb, je druga bančna smernica v 12.členu omejila velikost kapitalskih deležev bank v gospodarskih družbah, ki niso banke in ne finančne ustanove po definicijah druge bančne smernice, oziroma niso podjetja, ki opravljajo dejavnosti, ki so

neposredno povezane z bančnimi dejavnostmi ali so pomožne dejavnosti k bančnim dejavnostim. Državam članicam pa ni potrebno omejiti deležev bank v zavarovalniških družbah.

Omejitve deležev v omenjenih gospodarskih družbah se nanašajo na kvalificirane deleže. Po drugi bančni smernici je kvalificiran delež definiran kot posredni ali neposredni delež v gospodarski družbi, ki predstavlja 10% ali več kapitala gospodarske družbe ali glasovalnih pravic oziroma delež, ki omogoča izvajanje pomembnega vpliva na njeno upravljanje. Omejitev kvalificiranega deleža banke v gospodarskih družbah je definirana glede na velikost njenih lastnih sredstev. Velikost kvalificiranega deleža banke v posameznem podjetju ne sme presegati 15% njenih lastnih sredstev. Skupna vsota kvalificiranih deležev v vseh zgoraj omenjenih družbah pa ne sme presegati 60% lastnih sredstev banke.

Druga bančna smernica določa tudi primere, ko za deleže bank ne veljajo prej omenjene omejitve. To so deleži, ki jih ima banka zgolj začasno med finančno rekonstrukcijo ali reševalno operacijo v gospodarski družbi, deleži v času vpisovanja nove izdaje vrednostnih papirjev in deleži, ki jih ima banka v lastnem imenu za račun tretje osebe.

Državni nadzorni organi lahko v primeru prekoračitev iz 12.člena druge bančne smernice od banke zahtevajo, da dezinvestira določeno višino deleža in se s tem prilagodi omejitvam tega člena. Odstop od omejitev je dopusten le v izjemnih primerih, ki pa jih druga bančna smernica ne določa. V izjemnih primerih lahko nadzorni organi od banke zahtevajo, da poveča lastna sredstva ali izvede druge enakovredne ukrepe. Povečanje lastnih sredstev mora biti vsaj enako znesku, za katerega so bile omejitve prekoračene.

Pristojnim oblastem ni potrebno izvajati omejitev iz 12.člena druge bančne smernice, če zagotovijo, da ima 100% zneska, za katerega deleži presegajo omejitve, kritje v lastnih sredstvih banke. Pri tem pa se ti zneski ne smejo upoštevati pri izračunu

solventnostnega razmerja. V primeru, da banka preseže obe že omenjeni omejitvi, mora imeti kritje v lastnih sredstvih, ki so večja od preseženih zneskov.

2.4.1.6. Smernica o nadzoru bank na konsolidirani osnovi

Smernica o nadzoru bank na konsolidirani osnovi (92/30/EEC) Sveta z dne 6. aprila 1992 je nadomestila starejšo smernico Sveta 83/350/EEC (Council Directive of 13th June 1983 on the Supervision of Credit Institutions on a Consolidated basis, 83/350/EEC), ki je vzpostavila okvir za uvedbo nadzora bank na konsolidirani osnovi. Nova smernica se nanaša na banke, finančne holdinške družbe in na holdinške družbe z mešano dejavnostjo, ki imajo sedež v Evropski uniji. Vsaka banka, ki ima hčerinsko podjetje, ki je banka ali finančna institucija, oziroma ima delež v takih institucijah, je podrejena nadzoru na temelju svojega konsolidiranega finančnega položaja.

Države članice ali pristojne oblasti lahko izvzamejo iz takega nadzora banko, finančno institucijo ali podjetje za pomožne bančne storitve, ki je hčerinsko podjetje ali v katerem poseduje delež:

- če je podjetje, ki naj bi se vključilo, v tretji državi, kjer obstajajo zakonske ovire za prenos informacij,
- če je po mnenju pristojnih oblasti podjetje, ki naj bi se vključilo, le zanemarljivega pomena glede ciljev spremljanja bank, in vedno, kadar je bilančni znesek podjetja, ki naj bi se vključilo, manjši od manjšega od dveh zneskov: 10 milijonov evrov ali od 1% skupnega zneska bilance matičnega podjetja oziroma podjetja, ki poseduje delež,
- če bi bila po mnenju pristojnih oblasti konsolidacija finančnega položaja podjetja, ki naj bi se vključilo, neprimerna ali zavajajoča.

Za zadnja dva primera lahko pristojne oblasti od matičnega podjetja zahtevajo informacije, ki lahko olajšajo njihov nadzor določene banke.

V skladu s to smernico se opravlja nadzor solventnosti in ustreznosti lastnih sredstev za kritje tržnih tveganj in kontrola velike izpostavljenosti. Konsolidiran nadzor opravljajo oblasti matične države, kadar je matično podjetje banka in kadar je matično podjetje banke finančna holdinška družba, ki so ji podelile dovoljenje za poslovanje. Kadar pa imajo banke, ki poslujejo v dveh ali več državah članicah, za matično podjetje isto holdinško družbo, nadzor opravljajo oblasti banke, ki ima dovoljenje za poslovanje v državi članici, v kateri je bila holdinška družba ustanovljena. Pristojne oblasti nadzor opravijo enkrat letno.

Za vse banke in finančne ustanove, ki so hčerinska podjetja matičnega podjetja, se mora opraviti popolna konsolidacija, v določenih primerih pa je dovoljena proporcionalna konsolidacija. V primeru, da delež v kapitalu znaša med 20% in 50%, nadzorni organ določi, na kakšen način se opravi konsolidacija. Če udeležba v kapitalu oziroma delež presega mejo 50%, je konsolidacija obvezna v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi (International Accounting Standards).

Smernica določa le osnovna pravila, kdaj in kako voditi konsolidiran nadzor bank, ne določa pa natančnih postopkov za izvajanje nadzora, temveč prepušča državam, da opravljajo nadzor v skladu s svojimi nacionalnimi predpisi. Vsebuje tudi določbe, ki naj bi zagotavljale, da banke in finančne ustanove posredujejo bankam, ki imajo v njih delež, vse potrebne informacije za izvedbo nadzora.

2.4.1.7. Smernica o letnih obračunih in o konsolidiranih obračunih bank

Ta smernica (Smernica o letnih obračunih in konsolidiranih obračunih bank in drugih finančnih ustanov 86/635/EEC) je bila sprejeta 8. decembra 1986 in predpisuje shemo, nomenklaturo, terminologijo in pravila vrednotenja za bilanco stanja, izvenbilančne postavke, bilanco uspeha, vsebino pojasnil k izkazom, in podobno. Smernica prav tako določa obveznost javnega objavljanja letnih računovodskih izkazov bank ter konsolidiranih izkazov, skupaj z mnenjem revizorja na način in v skladu z nacionalno zakonodajo posamezne države. S tem smernica odpravlja preferenčno obravnavo obračunov, ki so jo imele banke v primerjavi z drugimi podjetji, in tudi močno izboljšuje

primerljivost bančnih izkazov med državami članicami. Banka mora navedene računovodske izkaze objaviti v državi, kjer ima sedež, oziroma tudi tam, kjer ima podružnice. Posamezna država lahko zahteva, da so objave vedno v nacionalnem jeziku.

2.4.1.8. Smernica o razpršitvi tveganj

Omenjena smernica (Smernica o razpršitvi tveganj ter spremljanju in kontroli velikih izpostavljenosti bank 92/121/EEC; Council Directive of 21st December 1992 on Monitoring and Control of a Large Exposure of Credit Institutions) je namenjena harmonizaciji bistvenih pravil za spremljanje velikih izpostavljenosti bank. Spremljanje in kontrola izpostavljenosti le-teh je bistven del nadzora nad njimi, ker utegne prevelika koncentracija izpostavljenosti pri enem samemu komitentu ali skupini povezanih komitentov imeti za posledico nesprejemljivo tveganje izgube in je tak položaj lahko škodljiv za solventnost banke. Naloga te smernice je torej nadzorovati velike izpostavljenosti s ciljem omejevanja največje možne izgube, tako da predpisuje nominalne vrednosti dopustne izpostavljenosti.

Izpostavljenosti so po tej smernici aktivne bilančne in zunajbilančne postavke iz smernice o solventnostnem razmerju, brez uporabe ponderjev ali stopenj tveganja, ki so tam predpisane. Vsi elementi, ki jih v celoti krijejo lastna sredstva, se lahko s soglasjem pristojnih oblasti izključijo iz definicije izpostavljenosti, pod pogojem, da ta lastna sredstva niso zajeta v izračunu solventnostnega razmerja ali drugih razmerij za spremljanje, ki so določena v predpisih Evropske unije.

Kot veliko izpostavljenost (large exposure) definira smernica tisto izpostavljenost banke do komitenta ali skupine povezanih komitentov, kadar je njena vrednost enaka 10% njenih lastnih sredstev ali jih presega. Banka ne sme prevzeti izpostavljenosti do komitenta ali do skupine povezanih komitentov, če bi ta izpostavljenost presegala 25% lastnih sredstev banke, ter tudi ne sme prevzemati velikih izpostavljenosti, ki bi v celoti presegle 800% njenih lastnih sredstev. Države članice lahko predpišejo strožje

omejitve, lahko pa tudi izločijo določene bilančne in zunajbilančne postavke iz merjenja izpostavljenosti.

Banke so morale ustrezno ukrepati za znižanje izpostavljenosti na nivo, ki ga ta smernica določa, najpozneje do 31. decembra 2001.

Velika izpostavljenost do enega komitenta lahko ogrozi neodvisnost poslovanja banke. Poleg tega pa lahko propad tega komitenta resno ogrozi stabilnost (solventnost) banke. Zato je potrebno izpostavljenost bank omejevati.

Na področju spremljanja in nadzora izpostavljenosti bank je Komisija Evropske unije konec leta 1987 sprejela Priporočilo o nadzoru in kontroliranju velikih izpostavljenosti bank (Commission Recommendation of 22 December 1986 on monitoring and controlling large exposures of credit institutions, 97/62/EEC). Le-to je bilo podlaga za sprejetje smernice s strani Sveta Evropske unije decembra 1992 o spremljanju in kontroli velikih izpostavljenosti bank.

Kot omenjeno, se po Smernici o veliki izpostavljenosti bank izpostavljenost banke do enega komitenta ali do skupine povezanih komitentov šteje za veliko, ko njena vrednost doseže ali preseže 10% njenih lastnih sredstev. Med izpostavljenost banke štejejo vse aktivne in zunajbilančne postavke, ki jih omenja Smernica o solventnostnem razmerju.

Smernica 92/121/EEC iz definicije izpostavljenosti izključuje tri vrste naložb oziroma transakcij:

- naložbe, ki so popolnoma pokrite z lastnimi sredstvi banke, če se nadzorni organi s tem strinjajo, ta lastna sredstva pa se ne smejo upoštevati pri izračunu drugih razmerij po pravu Skupnosti (na primer pri izračunu kapitalске ustreznosti),
- transakcije s tujimi valutami, tistih izpostavljenosti, ki nastanejo med običajnim potekom poravnave v 48 urah po plačilu (spot transakcije), in

- transakcije za nakup ali prodajo vrednostnih papirjev, tistih izpostavljenosti, ki nastanejo med običajnim potekom poravnave v prvih petih delovnih dneh po plačilu ali izročitvi vrednostnih papirjev (kar se zgodi prej) (Borak 1996, str.137).

Smernica o velikih izpostavljenostih omejuje obseg izpostavljenosti banke relativno glede na velikost njenih lastnih sredstev. Nad določeno mejo (razmerje izpostavljenost/lastna sredstva) so izpostavljenosti podvržene omejitvam (tudi določene v odstotkih). Izpostavljenosti banke do posameznega komitenta ali skupine povezanih komitentov ne smejo presegati 25% višine njenih lastnih sredstev. V primeru izpostavljenosti znotraj skupine podjetij (matično podjetje in hčerinska podjetja, banka je eno izmed teh podjetij), se mora predpisani delež zmanjšati na 20%. Strožja omejitve je potrebna zaradi večje tveganosti pri izpostavljenosti do podjetij, ki so povezana s banko. Celotna omejitev vsote vseh izpostavljenosti lahko znaša kvečjemu 800% lastnih sredstev banke. Glede omejitev po smernici 92/121/EEC je potrebno poudariti, da gre za minimalne omejitve. Države članice lahko določijo tudi strožje omejitve.

Banke morajo o vseh velikih izpostavljenostih poročati nadzornim organom držav članic. Smernica o velikih izpostavljenostih daje bankam na izbiro dva načina poročanja:

- letno poročanje, kombinirano s tekočim obveščanjem o novih izpostavljenostih, oziroma o vsakem povečanju obstoječih izpostavljenosti za vsaj 20% glede na prejšnje poročanje, ali
- redno trimesečno poročanje.

Namen pravil o največji dopustni izpostavljenosti je preprečiti položaj, v katerem bi banka zaradi prevelike izpostavljenosti do posamezne osebe lahko ob morebitni nelikvidnosti oziroma nesolventnosti te osebe tudi sama postala nelikvidna oziroma nesolventna.

2.4.1.9. Smernica o kapitalski ustreznosti

Smernica o kapitalski ustreznosti investicijskih podjetij in bank (93/6/EEC) dopolnjuje smernico 93/22/EEC, ki predpisuje pravila, ki urejajo izdajanje dovoljenj za poslovanje investicijskih podjetij in opravljanje njihovih poslov. Smernica 93/6/EEC uveljavlja

skupne standarde za lastna sredstva investicijskih podjetij, določa zneske začetnega kapitala takih podjetij in vzpostavlja skupni okvir za spremljanje tveganj, ki se jim ta podjetja izpostavljajo. Smernica predvideva različne zneske začetnega kapitala, odvisno od vrste in števila dejavnosti, za opravljanje katerih imajo investicijska podjetja dovoljenja za poslovanje. Uvaja koncept "tržne knjige" (trading/market book), ki vsebuje pozicije v vrednostnih papirjih in drugih finančnih instrumentih, ki se posedujejo za namene trgovanja in so izpostavljeni predvsem tržnim tveganjem; uvaja skupna pravila za spremljanje in kontrolo velikih izpostavljenosti, ki so jim podvržena investicijska podjetja; uvaja skupna pravila za konsolidacijo finančnih ustanov, ki se ukvarjajo z dejavnostmi, ki so predvsem izpostavljene tržnim tveganjem. Smernica predpisuje tudi skupen okvir za uvedbo nadzora investicijskih podjetij na konsolidiranem temelju.

2.4.1.10. Smernica o investicijskih storitvah na področju vrednostnih papirjev

Smernica o investicijskih storitvah na področju vrednostnih papirjev 93/22/EEC omogoča investicijskim podjetjem, ki so jih pristojne oblasti držav, kjer imajo ta podjetja sedež, pooblastile, da svobodno ustanavljajo podružnice in nudijo storitve v drugih državah članicah. Na področju investicijskih storitev uvaja načela, ki jih je za področje bank uvedla druga bančna smernica: eno dovoljenje, nadzor domicilne države in vzajemno priznavanje.

Smernica opredeljuje investicijsko podjetje kot kakršnokoli pravno osebo, katere redna zaposlitev ali posel je poklicno nudenje investicijskih storitev za tretje osebe. Za namene te smernice lahko države članice kot investicijska podjetja zajamejo podjetja, ki niso pravne osebe, če:

- njihov zakonski status zagotavlja raven zaščite interesov tretjih oseb, ki je enakovredna tisti, ki jo nudijo pravne osebe, in so podvržene enakovrednemu nadzoru za varno poslovanje, ki je primeren njihovi pravni obliki.

Kot investicijsko storitev opredeljuje smernica naslednje storitve, ki se nudijo tretji osebi:

- sprejem in prenašanje, v imenu investorjev, naročil v zvezi z enim ali več instrumentov (prenosljivi vrednostni papirji, instrumenti denarnega trga, finančne

terminske pogodbe, vključno z ustreznimi instrumenti gotovinske poravnave, terminske pogodbe o obrestnih merah, obrestne in valutne zamenjave in zamenjave lastniških vrednostnih papirjev, opcije za nakup in prodajo navedenih instrumentov, vključno z ustreznimi instrumenti gotovinske poravnave) in izvrševanje takih naročil za račun drugega,

- trgovanje s katerikoli od naštetih instrumentov, za svoj lasten račun,
- vodenje investicijskih portfeljev v skladu s pooblastili, ki jih dajejo investitorji na diskriminacijskem temelju, za vsakega komitenta posebej, če taki portfelji zajemajo enega ali več od naštetih instrumentov,
- jamstvo odkupa izdaje kateregakoli od naštetih instrumentov in/ali prodaja takih izdaj.

2.4.1.11. Smernica o programih jamstva vlog

Smernica o zavarovanju vlog (Smernica o programih jamstva vlog 94/19/EEC) zagotavlja harmonizirani minimalni nivo varovanja vlog, in sicer ne glede na to, kje v Evropski uniji so te vloge locirane. Ideja o izenačevanju shem za zavarovanje depozitov v državah Evropske unije ima svoje začetke že v letu 1985. Leta 1986 so bila sprejeta priporočila za sheme zavarovanja depozitov. Ker pa priporočila niso bila obvezna in niso pripeljala do izboljšanja v posameznih državah, je bila leta 1994 sprejeta smernica o shemah oziroma sistemih zavarovanja depozitov, ki je v veljavi od 1. julija 1995 dalje.

Smernica najprej definira depozit, za katerega pravi, da je to katerikoli saldo, ki izhaja iz pologa na računu ali začasne situacije na podlagi običajnih bančnih transakcij, pri čemer ima banka obveznost, da plača vlagatelju določeni znesek ter katerikoli dolg, za katerega je izdala certifikat. Ta smernica tudi jasno določa, katerih vrst depozitov ni potrebno vključiti v shemo zavarovanja. To so depoziti drugih bank na njihovo ime in njihov račun, instrumenti, iz katerih izhajajo obveznosti same banke, in depoziti, ki izvirajo iz transakcij, povezanih s kriminalnimi dejanji in s tako imenovanim pranjem denarja (money laundering).

Vsaka država članica mora zagotoviti obstoj vsaj ene sheme zavarovanja depozitov na svojem ozemlju, ki mora biti pravno veljavna. Institucija, ki ni članica tako postavljenega sistema zavarovanja depozitov, nima pravice do nadomestila depozita v primeru stečaja. Država članica lahko posamezno banko izvzame iz članstva v sistemu zavarovanja depozitov, če je ta institucija podrejena kakšnemu drugemu sistemu zavarovanja depozitov ali če so depoziti, ki jih poseduje, zavarovani kako drugače. V vsakem primeru morata biti zagotovljeni likvidnost in solventnost banke. Države članice imajo obveznost določiti ukrepe in kazni za primer, ko kreditna institucija ne izpolnjuje pravil v zvezi z jamstvom vlog.

Smernica predpisuje, da mora biti seštevke vseh depozitov na posameznega investitorja zavarovan do zneska 20.000 evrov. Nekateri določeni depoziti so lahko izključeni iz navedenega sistema zavarovanja ali pa je lahko zanje v veljavi nižja raven zavarovanja depozitov. Znesek, predpisan s smernico, je potrebno občasno prilagajati, in sicer najmanj enkrat v petih letih.

Tam, kjer sta v državi gostiteljici obseg in višina jamstva višja kot v državi, kjer ima podružnica sedež, se lahko podružnica prostovoljno odloči za sistem zavarovanja depozitov države gostiteljice. Za podružnice, ki nimajo sedeža v eni izmed držav članic, pa morajo države članice preveriti, ali imajo te "tuje" podružnice depozite zavarovane v protivednosti, ki jo predpisuje smernica.

Smernica predvideva obveznost vključevanja bank, ki sprejemajo vloge, v nacionalno shemo zavarovanja.

Prvo zavarovanje vlog je bilo uvedeno v zvezni državi New York leta 1829. Prva evropska država, ki je uvedla tako zavarovanje, je bila Češkoslovaška, in sicer leta 1924, to je pred v letu 1934 uvedenim zavarovanjem bančnih vlog v Združenih državah Amerike preko posebne državne institucije FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation), ki je nastala kmalu po zakonu Glass-Steagall, ki je v ZDA ločil investicijsko bančništvo od depozitnega.

Splošna uvedba jamstva za bančne vloge prebivalstva je sledila izkušnjam v času velike gospodarske krize. Osnovni cilj uvedbe državnega jamstva je zagotavljati varnost premoženja, ki ga imajo bančni vlagatelji naloženega v bankah (in morebitnih drugih finančnih institucijah), kar naj bi preprečilo navale na banke. V nobeni državi država ali druga institucija ne jamči za likvidnost vlog prebivalstva, ampak samo za vrednost tega premoženja. To pomeni, da nastopi država kot garant šele takrat, ko gre banka v stečaj. Lahko pa vseeno v takšni ureditvi pride do problema, ki je znan kot moralni hazard (moral hazard), kjer gre za to, da lahko takšna ureditev daje potuho bankam, da poslujejo manj preudarno, kakor bi sicer, da gredo v bolj tvegane naložbe in podobno, saj bo na koncu tako ali tako nastopila država (čeprav le-ta nastopi šele tedaj, ko gre banka v stečaj).

3. BANČNI SISTEM V SLOVENIJI

3.1. ZGODOVINA IN RAZVOJ

V slovenskem prostoru so nastajale domače posojilnice in hranilnice že v prvi polovici 19.stoletja, domače poslovne banke pa na prehodu v 20.stoletje. Prej so v slovenskem prostoru poslovale le podružnice tujih bank, v glavnem različnih dunajskih bank. Za najstarejšo šteje v Sloveniji (in tudi v jugoslovanskem prostoru) Kranjska hranilnica, ustanovljena leta 1820 (kot druga hranilnica v Avstriji po dunajski leta 1819) v Ljubljani. Za začetek slovenskega poslovnega bančništva (in s tem tudi nastanka velikih poslovnih bank) pa velja leto 1900, ko je bila ustanovljena Ljubljanska kreditna banka. V Ljubljani so jo ustanovili slovenski poslovneži. Med te začetke slovenskih bank pa lahko štejemo tudi ustanovitev Jadranske banke leta 1905 v Trstu. Obe banki sta bili delniški banki univerzalnega tipa.

Ustanavljanje hranilnic in posojilnic pa je seveda imelo tudi svojo politično oznako. Narodnozavedno usmerjeni Slovenci so uvideli, da je samostojni politični razvoj Slovencev možen le, če si bodo pridobili gospodarsko neodvisnost. V ta namen so nastajale posebne, našim razmeram prilagojene posojilnice in hranilnice, ki so se do

prehoda v 20.stoletje razrasle v pravo mrežo, ki je pokrivala celotno slovensko narodnostno področje. Ker pa je slovensko jezikovno področje presegalo takratne deželne meje, je bilo logično, da so jih presegala tudi združenja posojilnic, ki so tako s svojo organizacijo in prelivanjem denarnih sredstev med posameznimi posojilnicami in hranilnicami prispevala k integraciji celotnega slovenskega gospodarskega prostora. Prva taka zadružna zveza je bila ustanovljena v Celovcu leta 1883 pod imenom Zveza slovenskih posojilnic.

Za prostor nekdanje Jugoslavije je mogoče ugotoviti, da se je bančništvo do ustanovitve Jugoslavije razvijalo različno, pač v skladu z različnimi zgodovinskimi, gospodarskimi, političnimi in kulturnimi okoliščinami. V severozahodnem prostoru (Slovenija, Hrvaška) so prevladovale večje, razvitejše banke, medtem ko je bilo v jugovzhodnem prostoru (Srbija, Makedonija, Črna gora) veliko manjših bank. Ta raznolikost je v nastali Jugoslaviji močno vplivala na razvoj bančništva.

Srbska Narodna banka je postala Narodna banka Jugoslavije s prevzemom monetarnih pristojnosti po vsej državi. Mrežo svojih podružnic je postavila tako, da je prevzela ekspoziture bivše Avstroogrske banke in odprla lastne podružnice in agencije. Državni banki sta bili Državna hipotekarna banka, ki je zbirala dolgoročna sredstva in dajala hipotekarne kredite, ter Poštna hranilnica, ki je nastala z združitvijo prejšnjih poštočekovnih zavodov. Poldržavni banki sta bili Privilegirana agrarna banka, ki je bila temeljna banka za kreditiranje poljedelstva, ter Obrtna banka, ki je kreditirala obrtno dejavnost. Privatnih bank je bilo okoli sedemsto, od katerih so bile najpomembnejše: Ljubljanska kreditna banka, Prva hrvatska štedionica, Srbska banka, Zadružna gospodarska banka, Jadransko-Podonavska banka, Zvezna banka.

Veliko vlogo je v bankah stare Jugoslavije še vedno imel tuji kapital; vodilno vlogo je imel nemški kapital, z eno tretjino vloženega kapitala v banke. Poleg nemškega kapitala je bil v jugoslovanskih bankah zastopan še avstrijski, francoski, madžarski, češkoslovaški, italijanski in angleški kapital. Glede na tako heterogenost v bančništvu stare Jugoslavije je bilo v poslovnih prijemih bank zaznati le neznamen napredek.

Začetek socialističnega bančništva je treba iskati v izdajanju partizanskih plačilnih sredstev med drugo svetovno vojno in v ustanovitvi Denarnega zavoda Slovenije leta 1944 v Črnomlju, ki pa je po koncu vojne prenehal delovati, saj je emisijska funkcija ponovno prešla v roke Narodne banke Jugoslavije. Zavod je imel funkcijo emisijske banke, s tem ko je izdajal lirske bone, poleg tega pa je opravljal še druge bančne posle.

Po osvoboditvi se je bančništvo razvijalo na socialističnih temeljih. Banke so opravljale svojo funkcijo v skladu z razvojem socialističnega gospodarstva. Glede na potrebe se je oblikoval tak bančni sistem, da je v dani razvojni fazi gospodarstva ustrezal zastavljenim ciljem. V novi državi socialističnega tipa so ponovno začele delovati Narodna banka Jugoslavije, ter bivše državne, poldržavne in samoupravne hranilnice, ustanovljene pa so bile tudi nove republiške gospodarske ter krajevne banke. Narodna banka Jugoslavije je poleg svoje temeljne (emisijske) funkcije opravljala tudi direktno kratkoročno kreditiranje gospodarstva, notranji in mednarodni plačilni promet, zbirala je hranilne vloge ter izvajala državni proračun. Državna investicijska banka (bivša državna hipotekarna banka) je opravljala celotno dolgoročno poslovanje, kreditirala investicije, vodila službo notranjih in mednarodnih posojil. Ta sistem dveh bank je bil v letih 1949-1952 razširjen z uvajanjem novih bank lokalnega pomena (komunalnih bank in mestnih hranilnic, ter državnih bank za kreditiranje kmetijskih zadrug). V naslednjih dveh letih (1952-1954) so bile banke spet koncentrirane v enobančni sistem (komunalne banke so bile ukinjene, Državna investicijska banka in banke za kreditiranje kmetijskih zadrug pa so bile združene z Narodno banko Jugoslavije). Mestne hranilnice so še naprej poslovale kot samostojne organizacije.

Namen teh sprememb je bil zagotoviti na enem mestu dolgoročna in kratkoročna kreditna sredstva, predvsem pa uvesti kontrolno funkcijo, ki naj bi jo izvajale banke zaradi samostojnejšega poslovanja gospodarskih organizacij in uvedbe delavskega samoupravljanja. Ta kontrolna funkcija je bila uvedena kot "družbena evidenca" v Narodni banki Jugoslavije, iz katere se je kasneje razvila samostojna Služba družbenega knjigovodstva.

Sistem enotnega bančništva v obliki ene same banke (Narodne banke Jugoslavije) pa ni uspel uspešno slediti čedalje večji samostojnosti gospodarskih organizacij. Zaradi tega je bil ta sistem spremenjen in prilagojen dinamičnemu razvoju gospodarskih organizacij in njihovi vse bolj samostojni vlogi. Bančni sistem iz leta 1955 in kasneje označujejo Narodna banka Jugoslavije, komunalne banke in mestne ali zadružne hranilnice. Leta 1955 je bila ustanovljena Jugoslovanska banka za zunanjo trgovino kot tip specializirane banke za poslovanje s tujino, v naslednjih letih sta bili ustanovljeni še dve specializirani banki, in sicer Jugoslovanska investicijska banka in Jugoslovanska kmetijska banka. Vse te banke (razen Narodne banke Jugoslavije) se po letu 1961 štejejo med poslovne banke, s čimer je bila poudarjena večja samostojnost bank v poslovni politiki. Do novembra 1962 je posle plačilnega prometa in družbenega knjigovodstva opravljala Narodna banka Jugoslavije, po tem datumu so se ti posli začeli izvajati v samostojni Službi družbenega knjigovodstva.

V povezavi z gospodarsko reformo leta 1965 je bil ponovno prilagojen tudi bančni sistem. Z reorganizacijo je bil odpravljen teritorialni princip, tako da so banke lahko zdaj poslovale na celotnem državnem področju. Ukinjene so bile zvezne specializirane banke, nova delitev bank pa je bila opravljena glede na naravo finančnih sredstev, s katerimi poslujejo. Razvrstitev bank je bila naslednja: Narodna banka Jugoslavije in poslovne banke. Med poslovne banke pa so sodile investicijske banke, komercialne banke in hranilnice. Poslovne banke so delovale kot samostojne gospodarske organizacije, ki so jih ustanovljale druge gospodarske organizacije iz nefinančnega sektorja kot družbenopolitične skupnosti. S pravico do ustanavljanja pa so le-te prevzemale tudi odločanje v poslovanju bank. Pomembno vlogo so imeli pri tem družbeni plani gospodarskega razvoja.

Obdobje oblikovanja bančnega sistema z vidika koncepta združenega dela se je začelo po letu 1971. Bančni sistem se je prilagodil spremenjeni vlogi federacije, decentralizaciji njenih funkcij in razširjanju ekonomskih pristojnosti republik in pokrajin. Ustanovljene so bile Narodne banke republik in pokrajin, ki so prevzele del pravic in obveznosti na področju oblikovanja in izvajanja monetarno kreditne politike ter delovanja enotnega

monetarnega sistema. Po sprejetju ustave leta 1974 je bil bančni sistem v tej smeri še bolj dodelan in postopno dopolnjen. Po teh dopolnitvah so sodile v bančni sistem Jugoslavije: Narodna banka Jugoslavije (z Narodnimi bankami republik in avtonomnih pokrajin), interne banke, temeljne banke, združene banke, hranilno-kreditne organizacije (hranilnice, Poštna hranilnica, hranilno-kreditne zadruga, hranilno-kreditne službe) ter posebne oblike finančnih organizacij (bančni konzorcij, združenja bančnih organizacij). V takratni bančni sistem pa je potrebno šteti tudi Službo družbenega knjigovodstva (SDK), ki je izvajala plačilni promet za gospodarstvo in negospodarstvo.

Osnove zakonov v bančništvu je Slovenija povzela iz zveznega jugoslovanskega zakona o bankah in drugih finančnih organizacijah, ki je bil sprejet leta 1989. Med drugim je ta zakon določeval obvezno preoblikovanje bank v delniške družbe ali v družbe z omejeno odgovornostjo. Po osamosvojitvi smo v Sloveniji dobili nove zakone in predpise, ki bi naj vodili k večji učinkovitosti poslovanja in nenazadnje tudi k večji konkurenčnosti slovenskih bank. Povečanje konkurence je konec koncev omogočil Zakon o bančništvu iz leta 1999.

V vrtincu nacionalnih, političnih in gospodarskih nasprotij osemdesetih let so se v reševanje globoke jugoslovanske krize vključili Mednarodni denarni sklad in tuji upniki. Prvi je za svojo nadaljnjo pomoč postavil stroge kriterije: strog program varčevanja, realni tečaj dinarja in liberalizacijo cen. Tujim upnikom pa je uspelo vsiliti Jugoslaviji vsesplošno solidarnost pri vračanju dolgov (Prinčič, 2002). Decembra 1985 je zvezna skupščina sprejela zakon o temeljih bančnega in kreditnega sistema, ki pa ni izpolnil pričakovanj. Ni spremenil bančne zasnove, odpravil je le nekatera najbolj kričeča nasprotja in ovire, zaostril je vprašanje likvidnosti in varnosti naložb ter načela kreditne politike.

Konec osemdesetih let je v državi prevladalo spoznanje, da pot iz permanentne gospodarske krize vodi stran od socializma in njegovega gospodarskega sistema. Leta 1989 je tako v državi prišlo do gospodarske reforme in spreminjanja socialističnega sistema, ki je zajelo tudi bančništvo. Februarja tega leta je bil sprejet zakon o bankah in

drugih finančnih institucijah, ki je prelomil z dotedanjo bančno ureditvijo, začel odpravljati ideološke, zakonske in gospodarske konstrukte, ki so se v bančnem življenju pokazali kot neuspešni. Novi zakon je banko opredelil kot samostojno finančno organizacijo, ki opravlja depozitne, kreditne in druge bančne posle. Banka je bila torej opredeljena kot podjetje, ki se ukvarja s trgovanjem z denarjem in drugimi bančnimi posli. Njen poglavitni cilj je postalo ustvarjanje dobička. Združenih in internih bank zakon ni predvidel. Banko so lahko ustanovile družbeno pravne osebe s sprejetjem sklepa o ustanovitvi in vplačilom sredstev v ustanovni sklad banke. Ustanoviteljice bank so lahko bile tudi družbenopolitične skupnosti. V slovensko bančništvo so se tako po dolgem času spet vrnila delnice in banke kot delniške družbe, s tem pa so bile povezane tudi upravljalne pravice in razmerja v bankah. Banka je lahko pričela poslovati šele po pridobitvi soglasja Narodne banke Jugoslavije. Novi zakon je zaostri tudi merila za varnost bančnega poslovanja. Izrecno je bilo določeno, da ima banka direktorja, s čimer je bilo odpravljeno kolektivno vodenje bank.

V tem času so eno izmed največjih jugoslovanskih bank, Ljubljansko banko-Združeno banko, pestili trije veliki problemi: afera z nepokritimi menicami Agrokomerca, imobilizacija pomembnega dela bančnega denarja in njegovo nizko obrestovanje, ter medijska kampanja, ki so jo srbski radio, televizija in časopisje združeno vodili proti osrednji slovenski bančni hiši. Decembra 1989 se je Ljubljanska banka-Združena banka preoblikovala v Ljubljansko banko, delniško družbo. Dva dni pozneje je bila ustanovljena Abanka, delniška družba, ki je bila pravna naslednica Jugobanke, temeljne banke Ljubljana. 26. decembra 1989 je bila v Ljubljani ustanovljena prva borza kapitala v Jugoslaviji.

Dogajanje, ki se je začelo in sledilo v devetdesetih letih s pridobitvijo samostojnega državnega položaja in popolno opustitvijo socialističnega gospodarskega sistema, je bilo za današnje stanje slovenskega bančništva izjemno pomembno, tako po organizacijski plati kot tudi po vsebinskih poudarkih v bančništvu.

Leta 1991 je bil sprejet osnovni zakon o sanaciji bank. Formalno se je sanacija pričela leta 1993. Leta 1992 so izgube bančnega sektorja znašale približno 40% celotnih sredstev sektorja in kar 13 od 26 bank je imelo izgube. Vzrokov za sanacijo bank oziroma bančnega sistema v Sloveniji je veliko, med najpomembnejše pa sodijo:

- negativne tečajne razlike v bilancah bank,
- slabe naložbe (v letu 1991 so bile večje od lastniškega kapitala bank),
- izguba nekdanjega jugoslovanskega trga, kar je povzročilo, da podjetja niso več zmogla plačevati svojih zapadlih obveznosti do bank.

Glavni cilji sanacije bank v Sloveniji so bili (Štiblar, 1996, str.42):

- kapitalska ustreznost po svetovnih merilih,
- pozitivni denarni tok in tekoči dobiček iz poslovanja,
- znižanje obrestnih mer,
- ugled na svetovnih finančnih trgih,
- izoblikovanje osnovnih meril obnašanja bank.

Agencija za sanacijo bank in hranilnic je bila ustanovljena z uredbo vlade Republike Slovenije oktobra leta 1991. Bankam, ki so prišle v sanacijo, je Agencija za privatizacijo bank in hranilnic prevzela določen del slabih posojil in jih zamenjala za dolgoročne državne obveznice. Materializirana izguba je bila kot dejanska izguba pokrita v breme lastniškega kapitala. Preostali del lastniškega kapitala je prevzela Agencija. S temi ukrepi se je bilanca stanja bankam v sanaciji spremenila oziroma popravila. Sanacija je rešila problem nesolventnosti slovenskih bank, ni pa uspela rešiti problemov z likvidnostjo bank, kar je potrebno pripisati tudi precejšnji nelikvidnosti obveznic. V juniju 1995 je Banka Slovenije določila sedem pogojev, ki jih morajo banke v sanaciji izpolnjevati za zaključek sanacije. Te pogoje so banke izpolnile konec leta 1996. Uspešen zaključek sanacije pomeni začetek novega poglavja v bančnem sektorju, in sicer na dveh področjih:

- s privatizacijo, kjer se pojavlja vprašanje, kdo bo lastnik bank oziroma kdo bo pripravljen v banke vložiti kapital,
- s pravim operativnim prestrukturiranjem bank v Sloveniji.

3.2. TRENUTNO STANJE

Bančno zakonodajo Evropske unije predstavljajo številne smernice, slovensko bančno zakonodajo pa skupek zakonov, podzakonskih aktov, predpisov in navodil. Slovenski bančni sektor je v primerjavi z bančnimi sektorji drugih držav majhen, šibak, hkrati pa zelo razpršen. Dodatna zaostritev predpisov, zlasti odprava zavarovanja s hipotekami, ki pri nas odstopa od evropske ureditve, bo krepko zbistrla sliko kreditnih tveganj. Če bi se v preteklosti upoštevala taka strožja definicija zavarovanj, bi delež najboljših strank v posameznih letih upadel za 5% do 10% in za toliko bi se povečalo kreditno tveganje bank. Povečale bi se tudi rezervacije, dobiček pa bi bil manjši. Kapitalska ustreznost se je povečevala do leta 1995, ko je bil dosežen največji koeficient kapitalske ustreznosti bank, znašal je 21,5%, potem pa je začel padati in je leta 1999 znašal 14%. Tudi v tem primeru je na izid deloma vplivala sprememba predpisa. Med bankami so velike razlike v kapitalski ustreznosti (med 9 in 36%), večje banke imajo največkrat manjšo kapitalsko ustreznost.

3.2.1. ZAKON O BANČNIŠTVU

V mesecu januarju 1999 je bil sprejet novi Zakon o bančništvu, ki je bil kot predlog poslan v parlament že junija 1996. Pripravljen je v skladu z obstoječimi in prihodnjimi mednarodnimi obveznostmi Slovenije v odnosu do Evropske unije in Svetovne trgovinske organizacije (WTO). Usklajena ureditev naj bi omogočala zagotoviti zaščito varčevalcev in varnost njihovih vlog ter stabilnost bančnega sistema. Zakon ureja področja, ki se nanašajo na pridružitveni sporazum, saj ukinja vse protekcionistične določbe. Generalni rok za prilagoditev zakonu je bil leto in pol. V tem času so morale banke v celoti izpolniti vse določbe, razen tistih, ki imajo daljši rok in so vezane na vključitev v Evropsko unijo.

Zakon določa, da mora banka pri svojem poslovanju poleg načel likvidnosti, solventnosti in rentabilnosti, upoštevati tudi načela varnega in skrbnega poslovanja. Načela varnega in skrbnega poslovanja se nanašajo na kvaliteto upravljanja z vsemi

tveganju, ki lahko nastanejo iz opravljanja katerekoli finančne storitve banke. Zato mora banka oblikovati ustrezne splošne in posebne rezervacije, upoštevati določbe glede kapitala, kapitalske ustreznosti, kreditne izpostavljenosti ter omejitev naložb v kapitalske deleže in nepremičnine.

Z namenom varstva depozitarja in investitorja ter z namenom varovanja integritete finančnih trgov in institucij vsebuje Zakon o bančništvu poglavje, ki določa načela varnega in skrbnega poslovanja. Banka mora opravljati bančne in druge finančne storitve v skladu z načeli varnega in skrbnega poslovanja tako, da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (likvidnost) in da je trajno sposobna izpolnjevati vse svoje obveznosti (solventnost). Tako mora banka vedno razpolagati z ustreznim kapitalom, glede na vrsto in obseg poslov ter glede na tveganja, ki jim je izpostavljena pri svoji dejavnosti.

Novi zakon odpravlja dva posebna zakona iz leta 1991: Zakon o predsanaciji, sanaciji, stečaju in likvidaciji bank in hranilnic, ter Zakon o Agenciji za zavarovanje vlog v bankah in hranilnicah. Vsebina teh dveh zakonov je celovito zajeta v novem zakonu, ki ureja ustanovitev bank, poslovanje bank iz finančnega in pravno-organizacijskega vidika in ukrepanje v primeru finančnih težav bank.

Zakon spreminja sistem zavarovanja vlog. Stari zakon je predpisoval jamstvo le za hranilne vloge fizičnih oseb do določene višine, medtem ko novi zakon uvaja solidarno jamstvo vseh bank za bančne vloge posamezne banke, ki bi šla v stečaj. Zavarovana je vsota vseh vlog pri eni banki, za posameznega varčevalca, do višine 3,7 milijona tolarjev (povečano na 4,2 milijona SIT), kar je usklajeno z evropskimi smernicami. V primeru, da skupni znesek bank ne zadostuje za izplačilo zajamčenih vlog, subsidiarno jamči Republika Slovenija, ki plača razliko iz proračuna. Solidarno jamstvo znaša za vse banke en odstotek (1%) stanja vlog fizičnih oseb. Za izpolnitev svojih obveznosti mora posamezna banka na posebnem računu obveznih rezerv oblikovati sredstva v višini 0,1% stanja vlog fizičnih oseb pri tej banki. Seveda pa se lahko banke prostovoljno, npr.

v okviru Združenja bank Slovenije (ZBS), dogovorijo za višjo raven jamstva. To je stvar presoje bank, ali bi jim takšno jamstvo okrepilo konkurenčni položaj proti tujim bankam.

Tudi sicer je nova jamstvena shema primerljiva z ureditvami v tržno razvitih gospodarstvih, kjer jamstva države, kot smo ga bili vajeni pri nas, ne poznajo. Jamstvena shema v bistvu pomeni zaščito zaupanja v varčevanje, ker lahko še tako majhna težava posamezne banke vpliva na zaupanje varčevalcev in sproži dvigovanje prihrankov iz vseh bank. Zato je tudi določen kratek rok 3 mesecev, ko morajo biti vloge banke, ki je v stečaju, izplačane varčevalcem. Po novem velja jamstvo za pravne in fizične osebe, razen tistih izjem, ki so določene v zakonu. Gre za fizične in pravne osebe, ki so neposredno povezane z banko in so imele vpliv na poslovanje. Na predlog Združenja bank so iz jamstva izključene tudi srednje in velike pravne osebe.

V Navodilu za izpolnjevanje poročila o zajamčenih vlogah in Sklepu o sistemu zajamčenih vlog (Uradni list RS št. 61/2000) je urejeno naslednje:

- podrobnejši pogoji in postopki za zagotavljanje sredstev za izplačilo zajamčenih vlog in za uresničitev jamstva,
- način izračuna neto likvidnih naložb in podrobnejše lastnosti vrednostnih papirjev, ki so predmet naložb za zagotavljanje likvidnih sredstev, potrebnih za izplačilo zajamčenih vlog pri banki, nad katero je bil začel stečajni postopek,
- obveznosti bank glede poročanja v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti iz sklepa.

Pomembna sprememba, ki jo je vnesel novi zakon, je možnost ustanavljanja podružnic tujih bank. Gre za zavezo iz pridružitvenega sporazuma, po kateri tuje banke za delovanje pri nas ne potrebujejo kapitala. V času veljavnosti evropskega sporazuma do polnopravnega članstva je podružnica dovoljena v klasični obliki kot prostorsko ločeni pravno-organizacijski del tuje banke. Matična banka mora izpolnjevati vse kapitalske zahteve, izpostavljenost in rezervacije. Toda dopuščena je možnost, da Banka Slovenije predpiše varstveni depozit v primeru, da podružnica ne bi izpolnjevala pravil obvladovanja tveganj. Po včlanjenju Slovenije v Evropsko unijo bo za članice Evropske unije podružnica urejena po načelih enotne licence in nadzora matične države. V času

pridružitvenega sporazuma bo veljalo načelo reciprocitete: če neka država ne bo dovolila odprtja podružnice naše banke v tej državi, tudi Slovenija ne bo dovolila obratno. Ob včlanjenju v Evropsko unijo pa bo reciprociteto nadomestil sistem enotne licence.

Odpiranje domačega bančnega sektorja podružnicam tujih bank bo izboljšalo kakovost bančnih storitev, hkrati pa bo večja konkurenca vplivala na racionalizacijo poslovanja bank.

Zakon prinaša tudi spremembe v načinu ravnanja z bankami v finančnih težavah. Doslej je to področje urejal poseben zakon o sanaciji, predsanaciji in stečaju bank. Po novem pa ima glavno vlogo pri ravnanju z bankami, ki zaidejo v težave, Banka Slovenije, ki ima na voljo več instrumentov. Zakon med ukrepe uvršča odreditve odprave kršitev in dodatnih ukrepov, prepoved opravljanja določenih bančnih poslov in drugih finančnih storitev ter odvzem dovoljenja, pa tudi izredno upravo in prisilno likvidacijo banke.

Najpomembnejše novosti novega Zakona o bančništvu so tako:

- Sistem ustanavljanja bank sledi zahtevam iz smernic Evropske unije. Po smernicah je povzet tudi seznam finančnih storitev, med katerimi je specifična bančna storitev le sprejemanje depozitov od fizičnih oseb in pravnih oseb ter dajanje kreditov iz teh sredstev za svoj račun. Višina osnovnega kapitala je določena v enaki višini ne glede na vrsto bančnih storitev, kar pomeni odpravo dosedanjega sistema stopenjskih licenc.
- Pogoji za izdajo dovoljenja za opravljanje bančnih storitev so po novem vsebovani že v zakonu. Banki Slovenije je prepuščena le določitev kadrovske, organizacijske in tehnične pogojev za opravljanje bančnih oziroma drugih finančnih storitev.
- Ureditev organov upravljanja banke po novem zakonu izhaja iz vsebine Druge bančne smernice. Nanaša se na število članov uprave (najmanj dva) in pogoje za člane uprave (strokovna usposobljenost, lastnosti in izkušnje), jasno pa je določena tudi odgovornost uprave banke za poslovanje banke v skladu s pravili o obvladovanju tveganj in drugimi določbami zakona. Dolžnosti članov uprave so v zakonu opredeljene bistveno širše kot v stari zakonodaji.

- Tuja banka za ustanovitev podružnice potrebuje dovoljenje Banke Slovenije, poleg tega pri nas ne more opravljati bančnih in drugih finančnih storitev neposredno. Kot pogoj za izdajo dovoljenja lahko Banka Slovenije od tuje banke zahteva deponiranje določenega denarnega zneska ali predložitev določenega drugega ustreznega zavarovanja kot jamstvo za poravnavo obveznosti iz poslov, sklenjenih v Sloveniji. Nadzor nad podružnico tuje banke izvaja Banka Slovenije. Do polnopravne včlanitve Slovenije v Evropsko unijo veljajo iste določbe zakona o bančništvu, ki se nanašajo na podružnice tujih bank, tudi za podružnice bank iz držav članic. Po včlanitvi Slovenije v Evropsko unijo pa bodo lahko banke iz držav članic, ki so od pristojnega organa pridobile dovoljenje za opravljanje bančnih storitev, bančne storitve opravljale tudi na območju drugih držav članic (prek odprtja podružnice ali prek neposrednega opravljanja storitev), nadzor pa bo opravljal Banka Slovenije le na tistih področjih, ki so predvidena v Drugi bančni smernici.
- Zakon o bančništvu odpravlja razlikovanje med domačimi in tujimi delničarji glede pridobitve delnic slovenskih bank. Dosedanje dovoljenje domačemu delničarju za več kot 15% delnic za upravljanje banke oziroma soglasje tuji osebi, da lahko postane delničar banke, sta nadomeščena z novim dovoljenjem za pridobitev kvalificiranega deleža (neposredno ali posredno imetništvo 10% deleža glasovalnih pravic ali deleža v kapitalu določene pravne osebe). Dovoljenje Banke Slovenije je potrebno tudi za vsako nadaljnjo pridobitev delnic banke, na podlagi katere oseba doseže ali preseže mejo 20%, 33% ali 50% deleža glasovalnih pravic ali deleža v kapitalu banke ali na podlagi katerih oseba postane obvladujoča družba banke.
- Varno in skrbno poslovanje bank je urejeno preko obveznosti zagotavljanja ustreznega kapitala (do sedaj jamstveni kapital) glede na obseg in vrsto storitev, ki jih banke opravljajo ter obvladovanje vseh vrst tveganj znotraj okvirov, ki jih določa zakon. Določbe zakona o minimalnem kapitalu in količniku kapitalске ustreznosti, ki mora vedno znašati najmanj 8%, so skladne z zahtevami "kapitalskih" smernic, to je Smernice o kapitalu (89/299/EEC) in Smernice o solventnosti (89/647/EEC) in ne pomenijo bistvenega odstopanja od stare ureditve.
- Zagotavljanje, merjenje in upravljanje kreditnega tveganja ter oblikovanje rezervacij za slabe naložbe je skladno z mednarodnimi pravili in standardi na tem področju.

Novost predstavljajo rezervacije za splošna bančna tveganja, katerih oblikovanje je za banke neobligatorno, namenjene pa so kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz celotnega poslovanja banke.

- Definicija izpostavljenosti banke do posamezne osebe in skupine povezanih oseb, določitev največje dopustne izpostavljenosti (25% kapitala banke) in omejitev vsote izpostavljenosti (800% višine kapitala banke) pomenijo implementacijo Smernice o velikih izpostavljenostih (92/191/EEC) v slovensko zakonodajo. Opredelitev povezanih oseb v novem zakonu dejansko omogoča nadzor nad vsemi oblikami povezovanja, ki bi lahko pomenile razširitev negativnih vplivov na vse osebe, povezane z banko, in s tem omajano zaupanje javnosti.
- Novi zakon vsebuje tudi določbe o obvladovanju likvidnostnega, obrestnega, valutnega in drugih tveganj (delna implementacija CAD direktive), hkrati pa izrecno omejuje bančne naložbe v kapitalske deleže in nepremičnine na način, kot ga uvaja druga bančna smernica.
- Zaradi vse bolj prisotnih integracijskih trendov v slovenskem bančnem sistemu je pomembna uzakonitev konsolidiranega nadzora bank, ki pomeni preverjanje, ali bančna skupina kot celota ravna v skladu s pravili o obvladovanju tveganj. Bančna skupina je definirana precej širše kot v zakonu o bankah in hranilnicah, saj zajema ne samo banke, ampak tudi druge finančne organizacije, finančne holdinge in družbe, ki opravljajo pomožne bančne storitve. Namesto dosedanjega 40% kapitalskega deleža gre pri po novem definirani bančni skupini za razmerje obvladovanja (večinski delež kapitala ali glasovalnih pravic) ali pomembnega vpliva (20% delež kapitala ali glasovalnih pravic). Določbe o konsolidiranem nadzoru so skladne z evropsko direktivo 92/30/EEC o nadzoru kreditnih institucij na konsolidirani osnovi.
- V skladu z mednarodnimi standardi glede načinov nadzora novi zakon predvideva kombinacijo off-site nadzora (podatki, analize, poročila) in on-site nadzora (opravljanje pregledov poslovanja). Najpomembnejša novost zakona je pooblastilo Banki Slovenije za opravljanje nadzora nad poslovanjem pravnih oseb, povezanih z banko, če je to potrebno zaradi nadzora nad poslovanjem banke. Nadzorna pristojnost je razširjena tudi na druge osebe v primeru utemeljenega suma, da

opravljajo bančne storitve, ne da bi za to pridobile dovoljenje Banke Slovenije. Pod nadzor Banke Slovenije bodo prišle tudi hranilno kreditne službe, ki morajo uskladiti svoje poslovanje v roku petih let od uveljavitve zakona. Poslovanje vseh subjektov, ki opravljajo bančne storitve, je namreč potrebno uskladiti s smernicami Evropske unije. Edina izjema od pogojev za opravljanje bančnih storitev (nižji kapital) je upoštevana pri ureditvi hranilnic.

- V zakonu je predvideno sodelovanje Banke Slovenije z drugimi domačimi in tujimi nadzornimi organi v obliki izmenjave informacij kot tudi neposrednega sodelovanja pri opravljanju nadzora. Predpogoj za izmenjavo informacij je zavezanost nadzornikov k varovanju zaupnosti podatkov in ohranjanju poslovne skrivnosti.
- Z začetkom leta 2001 je začel veljati nov sistem za jamstvo vlog v skladu z določili evropske smernice 94/19/EEC, ki je namenjena zaščiti malih vlagateljev in s tem ohranjanju stabilnosti finančnega sistema. Jamstvo vključuje vloge fizičnih in pravnih oseb, zakon pa jasno navaja izjeme oziroma tiste osebe, katerih vloge niso zajamčene. Za izplačilo zajamčenih vlog v primeru stečaja banke jamčijo ostale banke, ki so dolžne zaradi zagotavljanja likvidnosti naložiti del svojih sredstev v likvidne prvovrstne naložbe (vrednostni papirji Banke Slovenije, Republike Slovenije).
- Stečaj banke se od stečaja drugih družb loči predvsem po odločujoči vlogi Banke Slovenije. Podobno velja tudi za likvidacijo bank. Novi zakon ne predvideva več posebnega sanacijskega postopka, medtem ko so dosedanji predsanacijski ukrepi vsebinsko zajeti v okviru instituta izredne uprave, ki jo Banka Slovenije določi v primeru nedoseganja najmanjšega zahtevanega zneska kapitala oziroma takrat, kadar bi nadaljnje poslovanje banke lahko ogrozilo njeno likvidnost oziroma solventnost. Mandat izredne uprave je, da banko izkoplje iz težav, praviloma pa traja največ eno leto.

3.2.2. SKLEP O KAPITALSKI USTREZNOSTI BANK IN HRANILNIC

Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS št.16/2001) podrobneje določa sestavine, omejitve in odbitne postavke pri izračunu kapitala bank in hranilnic,

stopnje za tehtanje kreditnega tveganja, konverzijske faktorje v izračunu tveganju prilagojene aktive, način izračuna drugih tveganjem prilagojenih postavk ter izračun kapitalskega količnika kot razmerja med kapitalom in vsoto tveganju prilagojene aktive, povečane za drugim tveganjem prilagojene postavke. Po določitvi sklepa mora banka (in hranilnica) zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja, ter glede na tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh storitev.

3.2.2.1. Opredelitev kapitala

Bistveni sestavini kapitala sta osnovni kapital in rezerve banke, ki tvorita kapital 1.reda ali temeljni kapital. V izračun kapitala banke pa se (pod določenimi pogoji) štejejo še druge sestavine, to je kapital 2.reda ali dodatni kapital I, in kapital 3.reda ali dodatni kapital II. Temeljni kapital banke mora predstavljati vsaj polovico (50%) vsega kapitala banke, zato se pri izračunu kapitala banke dodatni kapital I in dodatni kapital II upoštevata le do višine temeljnega kapitala.

Temeljni kapital banke sestavljajo:

- vplačani osnovni kapital in vplačani presežek kapitala, razen vplačanega osnovnega kapitala in presežka kapitala na podlagi prednostnih kumulativnih delnic,
- rezerve banke (upoštevajo se zakonske in statutarne rezerve iz dobička, sklad za lastne delnice in druge rezerve),
- preneseni dobiček preteklih let, ki ni obremenjen s kakršnimikoli obveznostmi in je potrjen na skupščini banke v delu, za katerega se predvideva, da bo ostal še naprej sestavina kapitala in ne bo razdeljen,
- dobiček tekočega poslovnega leta po odbitku davkov in drugih dajatev, ki bremenijo dobiček in za katerega se na podlagi odločitve nadzornega sveta predvideva razporeditev v rezerve in če je višino dobička potrdil pooblaščen revizor; pri izračunu tekočega dobička med letom se upošteva tudi saldo revalorizacijskega izida. Od zneska tekočega dobička pa se odšteje morebitni znesek potrebnih

predpisanih rezervacij, ki še niso oblikovane po stanju na dan, za katerega se izračunava kapital.

- Rezervacije za splošna bančna tveganja, ki jih banka oblikuje v skladu s prvim in drugim odstavkom 75.člena Zakona o bančništvu.

Seštevek zgoraj navedenih postavk se za ugotavljanje višine temeljnega kapitala zmanjša za naslednje postavke:

- lastne delnice (kot odkupljene lastne delnice se za ta namen štejejo tudi odkupljena globalna potrdila o lastništvu delnic – GDR),
- neopredmetena dolgoročna sredstva banke,
- preneseno izgubo in izgubo tekočega leta (znesku izgube tekočega leta se prišteje tudi morebitni znesek potrebnih predpisanih rezervacij, ki še niso oblikovane po stanju na dan, za katerega se izračunava kapital, pri izračunu tekoče izgube med letom pa se upošteva tudi saldo revalorizacijskega izida).

Dodatni kapital I sestavljajo:

- znesek osnovnega kapitala in presežka kapitala, vplačanega na podlagi prednostnih kumulativnih delnic,
- podrejeni dolžniški instrumenti (to so hibridni instrumenti z nedoločenim rokom zapadlosti in podrejeni dolg z najmanj petletnim pogodbenim rokom zapadlosti).

Dodatni kapital II sestavlja podrejeni dolg z najmanj dveletnim pogodbenim rokom zapadlosti.

Pri izračunu kapitala se seštevek temeljnega in dodatnega kapitala I in II zmanjša za naslednje odbitne postavke:

- naložbe banke v delnice, poslovne deleže oziroma podrejene dolžniške instrumente drugih bank oziroma drugih finančnih organizacij, v katerih kapitalu je banka udeležena z več kot 10% in druge naložbe v te osebe, ki se pri ugotavljanju kapitalne ustreznosti teh oseb lahko upoštevajo v izračunu njihovega kapitala,

- naložbe banke v delnice, poslovne deleže oziroma podrejene dolžniške instrumente drugih bank oziroma drugih finančnih organizacij, ki niso navedene pod prvo alineo, v obsegu, ki presega 10% kapitala banke,
- nelikvidna sredstva, ki so navedena v drugem odstavku 66.člena Zakona o bančništvu.

Za hibridne instrumente in podrejeni dolg veljajo določbe o podrejenosti, ki morajo zagotavljati, da v likvidaciji ali v stečaju od banke noben podrejeni upnik ne prejme ali obdrži kakršnegakoli zneska iz naslova hibridnega instrumenta ali podrejenega dolga, vse dokler niso izplačani oziroma ni zagotovljeno plačilo vsem ostalim upnikom. Hibridni instrumenti se zaradi svojih specifičnih lastnosti zaščite, ki jo nudijo vlagateljem, ker imajo lastnosti tako kapitala kot običajnega dolga, uvrščajo najbližje delniškemu kapitalu. V to skupino se prištevajo vrednostni papirji, ki nimajo določenega roka zapadlosti in drugi instrumenti, ki morajo izpolnjevati naslednje pogoje, oziroma značilnosti:

- imajo nedoločen rok zapadlosti,
- niso zavarovani, so vplačani in glede izplačila ob stečaju oziroma likvidaciji banke podrejeni vsem ostalim dolžniškim instrumentom, to je čistim dolžniškim instrumentom (obveznostim do navadnih upnikov) in podrejenemu dolgu,
- so na voljo banki oziroma ima ta z njimi pravico prosto razpolagati v primeru kritja izgube v času rednega poslovanja, kakor tudi ob stečaju oziroma likvidaciji,
- se posebej izkazujejo v knjigovodskih evidencah, njihova višina je potrjena s strani uprave banke in so predhodno predloženi v pogled Banki Slovenije,
- ne morejo biti unovčeni na prinosnikovo zahtevo in tudi ne brez predhodnega soglasja Banke Slovenije,
- banka mora imeti možnost, da zadrži izplačilo obresti ali dividend iz naslova teh instrumentov, vendar le v primeru, da banka v tem obdobju ni izkazala dobička in/ali izplačala dividend,
- Banka Slovenije lahko tudi zahteva spremembo teh instrumentov v navadne ali nekumulativne prednostne delnice, če je ogrožena solventnost banke in če lastniki banke ne zagotovijo vplačila dodatnega kapitala.

Podrejeni dolg se šteje med sestavine dodatnega kapitala zaradi svojih specifičnih lastnosti z vnaprej znanim rokom zapadlosti in sposobnosti pokrivanja izgub v primeru stečaja ali likvidacije banke.

Banka mora za namen ugotavljanja kapitalskih zahtev za kreditno, valutno in tržna tveganja razmejiti postavke trgovanja od bančnih postavk glede na njihovo naravo in namen pridobitve oziroma posedovanja. Namen pridobitve finančnega instrumenta mora biti znan pred njegovo dejansko pridobitvijo.

Pozicija banke je obseg njenih terjatev ali obveznosti v zvezi s trgovanjem s finančnimi instrumenti. Dolga pozicija je imetniška oziroma nakupna pozicija, kratka pozicija je dolgovana oziroma prodajna pozicija v zvezi s trgovanjem s finančnimi instrumenti. Finančni instrumenti za te potrebe so vrednostni papirji iz 3.člena Zakona o trgu vrednostnih papirjev (Uradni list RS, št.56/99), izvedeni finančni instrumenti iz 6.člena omenjenega zakona in drugi finančni instrumenti.

Pozicije v finančnih instrumentih se za namen izračunavanja kapitalskih zahtev za tržna tveganja vrednotijo dnevno po tekočih tržnih cenah (marking to market). Če obstaja uradni enotni tečaj borze, se kot tekoča tržna cena upošteva enotni tečaj, sicer pa cena zapiranja pozicije oziroma izpostavljenosti. Kratke (prodajne) pozicije oziroma izpostavljenosti se vrednotijo po zadnji ponujeni prodajni ceni, dolge (imetniške, nakupne) pozicije oziroma izpostavljenosti pa po zadnji ponujeni nakupni ceni. Če tržna cena ne obstaja, lahko banka za vrednotenje pozicij uporablja ustrezne cenovne modele (marking to model), sicer pa mora vrednotiti postavko v skladu z računovodskimi standardi oziroma priporočili računovodske stroke in predpisi Banke Slovenije.

Kapitalske zahteve in količnik kapitalske ustreznosti banke

Kapital vsake banke mora vedno dosegati najmanj znesek, ki je enak vsoti kapitalskih zahtev za kreditno tveganje in druga tveganja ter kapitalskih zahtev za prekoračena stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij.

Med druga tveganja se štejejo tržna tveganja in valutna tveganja. Tržna tveganja vključujejo:

- posebno in splošno tveganje spremembe cen finančnih instrumentov,
- tveganje neizpolnitve nasprotne stranke,
- tveganje spremembe cen blaga,
- tveganje preseganja velikih izpostavljenosti iz naslova postavk trgovanja.

Kapitalske zahteve za kreditno, valutno in tržna tveganja

Banke morajo izračunavati in izpolnjevati kapitalske zahteve za kreditno tveganje iz naslova bančnih postavk, za valutno tveganje iz naslova bančnih postavk in postavk trgovanja ter za tržna tveganja iz naslova postavk trgovanja. Bankam, katerih skupna neto pozicija v tuji valuti ne dosega 2% kapitala, ni potrebno zagotavljati posebej kapitala za valutno tveganje. Bankam ni potrebno izračunavati in izpolnjevati kapitalskih zahtev za tržna tveganja, kadar sta hkrati izpolnjena naslednja dva pogoja: posli trgovanja banke ne presegajo običajno 5% in nikoli 6% njenega celotnega poslovanja, in skupna pozicija iz postavk trgovanja banke ne presega običajno EUR 15 milijonov in nikoli EUR 20 milijonov. Pri izračunu deleža, ki ga posli trgovanja predstavljajo v celotnem poslovanju banke, celotno poslovanje pomeni vsoto bilančnega in tveganega zunajbilančnega poslovanja. Dolge in kratke pozicije se seštevajo ne glede na njihov predznak.

Banke, ki so oproščene izpolnjevanja kapitalskih zahtev za tržna tveganja, izračunavajo kapitalsko zahtevo za kreditno in valutno tveganje za vse postavke, tako bančne postavke, kot postavke trgovanja. Zagotoviti morajo stalno kontrolo nad obsegom svojih poslov trgovanja in o morebitnem preseganju (5% oziroma 6% in EUR 15 milijonov oziroma EUR 20 milijonov) takoj obvestiti Banko Slovenije. Če preseganje ni zgolj začasne narave, banke izračunavajo kapitalsko zahtevo za tržna tveganja od datuma, ki ga določi Banka Slovenije.

Količnik kapitalske ustreznosti

Količnik kapitalske ustreznosti banke je razmerje med kapitalom (to je seštevkom temeljnega, dodatnega kapitala I in uporabljenega ustreznega dodatnega kapitala II, zmanjšanim za odbitne postavke in prekoračena stanja v kapitalu nefinančnih organizacij), in vsoto tveganju prilagojene aktive ter drugim tveganjem prilagojenih postavk.

Banka Slovenije pa sicer vseskozi opozarja, da v slovenskih razmerah ni dovolj upoštevati samo baselskega osem odstotnega razmerja med kapitalom in tveganimi naložbami. Glede na analize (Jurančič, 2000) pa bi naj najbolj tvegani del bilance segal že do 27%, kolikor pomenijo krediti podjetjem, 18% pa posojil prebivalstvu. Skupaj je torej že približno 45% bilančne vsote zdaj bolj izpostavljene, medtem ko je ta delež do pred kratkim bil še 40%. Pod to mejo se nahajajo nemške banke ali madžarske banke, ki imajo v svojem portfelju precej več državnih obveznic. Seveda so razvijajoči se trgi obremenjeni z dodatno nestabilnostjo, ki je baselski standard ne zajema.

3.2.3. UČINKOVITOST BANK V SLOVENIJI

Že dalj časa je slovenski bančni sektor označen z naslednjimi najbolj opaznimi značilnostmi:

- zelo visok delež kapitala v sredstvih,
- nizek donos na kapital v primerjavi z ostalimi bančnimi sistemi, ki je verjetno tudi posledica visokega deleža kapitala,
- visok donos na sredstva slovenskih bank v primerjavi z nemškimi, avstrijskimi in italijanskimi bankami,
- precej visok obrestni razmik v slovenskem bančništvu v primerjavi z razvitimi bančnimi sistemi, ki pa je hkrati še vedno nižji od tistega v vzhodnoevropskih bančnih sistemih,
- še vedno visok delež poslovnih stroškov na bilančno vsoto.

Glede na vse te značilnosti je seveda konkurenčnost slovenskih bank vprašljiva. Slovenske banke se bodo morale boriti in ohranjati svoje tržne deleže tudi v prihodnje, bistveno pa je, da se zavedajo tako svojih slabosti kot tudi konkurenčnih prednosti, ki so predvsem:

- poznavanje slovenskega trga in njegovih posebnosti,
- poznavanje regionalnih, lokalnih posebnosti,
- izgrajena poslovna mreža,
- dolgoročni poslovni odnosi s komitenti,
- podoba v očeh komitentov banke.

To so pomembne konkurenčne prednosti, ki se jih pridobi le s tradicijo v poslovanju na določenem področju in jih je težko doseči. Poznavanje trga in njegovih posebnosti je bistvena konkurenčna prednost, kjer lahko banka prehití konkurente pri razširjanju svoje ponudbe in pridobivanju novih komitentov. Poudariti je potrebno, da je gradnja poslovne mreže zelo draga in pri vstopu tujih bank v slovenski bančni prostor zelo vprašljiva. Bankam sicer še vedno ostaja možnost »nakupa« domače banke z razvejano poslovno mrežo, kar pa je v sedanjih razmerah težko dosegljivo (propadel poskus nakupa

NKBM). Izziv konkurenčnemu bančništvu so seveda tudi uspešni dolgoročni poslovni odnosi s komitenti, odnosi, jih je potrebno negovati.

Slovenske banke se srečujejo ne samo s konkurenco tujih bank, pač pa tudi s konkurenco drugih finančnih institucij, zato to pomeni, da bodo morale svojo vlogo klasičnih bank še posodobiti in ponuditi več storitev, tudi takih, ki se pojavljajo z razvitostjo finančnega trga. S temi storitvami bodo še poglobile svoje odnose s komitenti in tudi na tak način izboljšale svoj konkurenčni položaj.

Sicer se pojem učinkovitosti bank najpogosteje povezuje s stroškovno učinkovitostjo poslovanja bank. Znano je, da med bankami obstajajo razlike v stroškovni učinkovitosti in da bi lahko banke v povprečju znižale svoje stroške poslovanja. Proučevanje učinkovitosti bank in finančnih institucij uporablja dve metodi (Košak, 2000, str.5). Prva je enostavnejša in temelji na uporabi računovodsko-finančnih kazalcev, druga pa je nekoliko bolj kompleksna in temelji na ocenjevanju stroškovnih funkcij in merjenju stroškovne učinkovitosti s pomočjo teh funkcij. V bančni praksi je metoda uporabe različnih finančnih kazalcev za presojanje učinkovitosti poslovanja zelo razširjena, ne glede na mnoge pomanjkljivosti. Tovrstni kazalci niso zelo zanesljivi, prinašajo pa tudi težave zaradi (ne)primerljivosti med bankami.

Posamezni avtorji med kazalce učinkovitosti uvrščajo naslednje kazalce:

- neto obrestna marža poslovanja (net interest margin) (neto obrestne prihodke banke primerjamo s celotnimi donosnimi naložbami banke),
- neto neobrestna marža poslovanja (net noninterest margin) (neto neobrestne prihodke banke primerjamo s celotnimi donosnimi naložbami banke),
- neto celotna marža poslovanja (net operating margin) (razmerje med celotnimi neto prihodki poslovanja banke in celotnimi donosnimi naložbami banke),
- donosnost bančnih naložb (Return On Assets).

Med kazalce, namenjene neposrednemu ugotavljanju stroškovne učinkovitosti poslovanja bank, pa se uvrščajo:

- kvocient učinkovitosti (operating efficiency ratio ali efficiency ratio) (razmerje med stroški in prihodki banke; cost/income ratio),
- delež operativnih stroškov v povprečni bilančni vsoti,
- delež stroškov dela v povprečni bilančni vsoti.

Skupna značilnost vseh teh kazalcev stroškovne učinkovitosti je, da izbrano kategorijo stroškov največkrat primerjajo z bilančno vsoto kot osnovo, pri tem pa največkrat pozabljajo na razlike v strukturi bančnih aktivnosti, ki so ob podobnih ali celo enakih bilančnih vsotah lahko zelo različne in odražajo tudi razlike v kvaliteti bančnih produktov oziroma storitev.

Alternativne možnosti računovodsko-finančnim kazalcem za proučevanje učinkovitosti bank so nekoliko zahtevnejše, mednje pa se uvršča predvsem metoda mejne stroškovne krivulje učinkovitosti (cost frontier analysis).

Obe metodi proučevanja učinkovitosti (finančni kazalci in mejne funkcije) se med seboj ne izključujeta, ampak se dopolnjujeta in predstavljata dva metodološko različna pogleda na obravnavanje učinkovitosti v bančnem sektorju. Pri uporabi obeh metod se je potrebno zavedati prednosti in slabosti obeh, ter smiselno interpretirati dobljene rezultate.

Glede na opravljena testiranja in analize, lahko zaključimo naslednje (Košak, 2000, str.28):

- banke, ki uspejo v manjši meri izkoriščati ekonomijo obsega, imajo v povprečju tudi nižji donos lastniškega kapitala,
- povečevanje tržnih deležev bank, ki temelji samo na izkoriščanju tržne moči, in povečevanje tržne koncentracije, ne vpliva na povečanje donosnosti lastniškega kapitala,
- operativni stroški v slovenskih bankah so 3% do 4%, medtem ko je povprečje v Evropski uniji okoli 2,5%.

4. PRIMERJAVA BANČNIH UREDITEV EVROPSKE UNIJE IN SLOVENIJE

Slovenija je v prvi skupini držav kandidatka za članstvo v Evropski uniji, kar pomeni, da je tudi pod njenim stalnim nadzorom. Evropska komisija v svojih rednih poročilih o napredku Slovenije pri vključevanju v Evropsko unijo gospodarske dosežke ocenjuje precej ugodno, medtem ko razmere na finančnem trgu ocenjuje slabše. Delovanje bančnega sistema ocenjuje kot nedorečeno in mednarodno nekonkurenčno. Kljub uspešnemu zaključku sanacije so po mnenju Evropske komisije zaradi pomanjkanja konkurenčnih pritiskov poslovni stroški še vedno visoki, posledično pa bančništvo temeljnih funkcij finančnega posredništva ne opravlja dovolj učinkovito (realne obrestne mere za kredite so visoke glede na stopnjo rasti gospodarstva). Preveliko število bank v slovenskem prostoru povzroča manjšim bankam težave pri doseganju ekonomije velikosti in širitvi svojih storitev, za kar ne morejo učinkovito izkoriščati razpoložljivega kapitala in kadrov.

Raven produktivnosti slovenskih bank dosega približno eno tretjino ravni produktivnosti razvitih tržnih gospodarstev, zato ker majhne banke ne izkoriščajo kapitala in delovne sile dovolj učinkovito (Štiblar, 1997, str.82). Optimalno število bank v slovenskem prostoru oziroma v slovenskem bančnem sistemu se giblje med štirimi in petimi velikimi, močnimi bankami, z razvitim medbančnim poslovanjem. Komisija je v enem izmed svojih poročilu kot negativno ocenila tudi dejstvo, da Vlada RS ni sprejela še nobenih odločitev o začetku privatizacije obeh saniranih bank. To je gotovo tudi eden od dejavnikov, ki so vplivali na odločitev Vlade o začetku postopne privatizacije NLB in NKBM na seji februarja 2001. Nenazadnje je bilo v zadnjem poročilu o slovenskem napredovanju k članstvu v Evropsko unijo poudarjeno tudi, da država z lastništvom bank zavira razvoj in konkurenčnost.

Pomemben korak v približevanju Slovenije Evropski uniji na področju bančništva je bil storjen 11.januarja 1999, ko je bil po dolgotrajnih zapletih sprejet Zakon o bančništvu. Le ta je v veljavo stopil 20.februarja 1999, nekatere njegove določbe pa bodo v veljavo stopile s časovnim zamikom ob polnopravnem članstvu Slovenije v Evropsko unijo.

Konkurenca na slovenskem bančnem trgu se bo postopoma večala z nadaljnjim prihodom tujih bank. Prisotnost tujih bank bo pospešila tudi trend zniževanja obrestnih mer in bančnih stroškov, ter prispevala k dvigu kakovosti bančnih storitev. Zelo malo slovenskih bank bo imelo možnost postati močna mednarodna banka, z močnim mednarodnim sektorjem in močnim zaledjem. Domače banke se bodo morale v prihodnje specializirati na tiste bančne storitve, ki jih najbolj poznajo in razvijati tista bančna področja, kjer imajo potencialne prednosti pred tujo konkurenco.

V času globalizacije svetovnih finančnih trgov moramo tudi v Sloveniji v prihodnosti pričakovati proces združevanja in prevzemanja naših bank (dejansko se to že dogaja). Trend združevanja bank v Sloveniji se je začel z oblikovanjem prvih bančnih skupin v prvi polovici leta 1997. Razloga za nastanek bančnih skupin sta bili želja po večji stroškovni učinkovitosti in konkurenčnosti finančnega posredništva.

4.1. EVROPSKI SPORAZUM O PRIDRUŽITVI SLOVENIJE V EVROPSKO UNIJO

Asociacijski sporazum predstavlja prvi korak za polnopravno članstvo v Evropski uniji, predstavlja pa tudi zakonsko podlago za približevanje Evropski uniji. V prehodnem obdobju pridružene članice ne smejo sprejeti nobenih novih ukrepov, ki bi pomenili diskriminacijo glede ustanavljanja in poslovanja podjetij Evropske unije glede na domača podjetja, ali novih omejitev gibanja kapitala. Asociacijski sporazum uvaja postopno liberalizacijo gibanja kapitala. Zagotavlja tudi najučinkovitejšo pomoč potencialnim bodočim članicam pri prilagajanju zahtevam Evropske unije, krepi pa se tudi politično sodelovanje (Adlešič, Bohte, 1993, str.8). Sporazum določa, da morajo potencialne članice Evropske unije sprejeti pet svoboščin, in sicer prost pretok blaga, storitev, kapitala in oseb ter pravico do ustanavljanja.

Liberalizacija trgov in gospodarska integracija dolgoročno prinašata koristi, ki naj bi temeljile predvsem na alokacijski učinkovitosti. Kopenhagenski vrh Evropske unije junija 1993 z obljubljenim članstvom, potem ko bodo potencialne članice izpolnile številne splošne ekonomske in politične kriterije, pa kaže, da je Evropska unija dolgoročno sicer

res zelo darežljiva, kratkoročno pa precej manj. Integracija je proces sprememb, ki mu je bistveno bolj kot evropsko izpostavljeno slovensko gospodarstvo.

Evropski sporazum o pridružitvi med Republiko Slovenijo na eni strani in evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije na drugi strani (Europe Agreement Establishing An Association Between The European Communities and Their Member States, Acting Within the Framework of the EU, of the One Part and The Republic of Slovenia, of the Other Part, 1996, str.6), je bil podpisan 10.junija 1996 v Luksemburgu, v veljavo pa je stopil s 1.februarjem 1999, za začetek veljavnosti sporazuma je namreč potreben tudi postopek ratifikacije na obeh straneh. Slovenski parlament ga je ratificiral 16.julija 1997, istega dne pa je Evropska komisija sporočila, da je Slovenija uvrščena med šest držav pridruženih članic, s katerimi se bodo pričela pogajanja o polnopravnem članstvu v Evropski uniji.

Evropski sporazum predstavlja zakonsko podlago za približevanje Evropski uniji in hkrati uvaja postopno liberalizacijo gibanja kapitala. Sporazum določa, da morajo potencialne članice Evropske unije sprejeti štiri svoboščine, in sicer prost pretok blaga, storitev, kapitala in prosto gibanje oseb. Pridružitveni sporazum predvideva prehodno obdobje največ šest let od njegove uveljavitve. Razdeljeno je na dve fazi. Prva faza traja štiri leta in se je začela z uveljavitvijo sporazuma oziroma ratifikacijo v parlamentu in odpravlja ovire za neposredne tuje investicije. Druga faza pa traja dve leti in pomeni popolno sprostitev pretoka kapitala.

Sporazum vključuje dejavnosti, ki naj bi Sloveniji pomagale pri pripravi na polnopravno članstvo v Evropski uniji in zajema določila o političnem dialogu, simetrični coni svobodne trgovine za šest let, pretoku delovne sile, liberalizaciji storitev, pretoku kapitala in plačil, reformi bančništva in finančnega področja, delni liberalizaciji kmetijstva in ribištva, prilagoditvi zakonodaje, kulturnem sodelovanju in skupnih investicijah. Vsebuje tudi ukrepe, ki odpravljajo diskriminacijo tujcev. Slovenijo sklenjeni sporazum obvezuje, da bo na področju bančništva:

- harmonizirala domačo zakonodajo z zakonodajo Evropske unije,

- dovolila ustanavljanje in izvajanje dejavnosti hčerinskim bankam, podružnicam in agencijam bank članic Evropske unije, in
- zagotovila prost pretok kapitala v obliki kreditov in finančnih posojil, ki se nanašajo na komercialne transakcije in na izvajanje storitev.

85.člen sporazuma določa sodelovanje Slovenije in Evropske unije s ciljem razvoja ustreznega okolja za razvoj bančništva v Sloveniji. To sodelovanje je usmerjeno na:

- sprejem skupnega računovodskega sistema, združljivega z evropskimi standardi,
- krepitev in prestrukturiranje bančništva,
- izboljšanje nadziranja in urejanja bančništva in drugih finančnih storitev,
- pripravo prevodov zakonodaje Skupnosti in Slovenije,
- pripravo terminološkega slovarja,
- izmenjavo informacij.

V ta namen sodelovanje vključuje tudi zagotavljanje tehnične pomoči in usposabljanja.

Evropski sporazum uvaja postopno liberalizacijo trga finančnih storitev, najprej preko zahteve po pravici do ustanavljanja tako podjetja kot dejavnosti. Sporazum glede te pravice nalaga Republiki Sloveniji samo dolžnost, da zagotovi družbam iz Evropske unije tako obravnavanje, ki ni manj ugodno od tistega, ki velja za njene lastne družbe. Gre za prepoved diskriminacije oziroma pravilo enakega obravnavanja, ki ga mora Slovenija zagotavljati od začetka veljavnosti sporazuma in velja tudi za banke. Slovenija mora zagotoviti enako obravnavanje tudi za delovanje hčerinskih družb in podružnic.

Pri načelu prepovedi diskriminacije za tuje osebe iz držav Evropske unije velja določena omilitev za finančne storitve. Država lahko tako sprejme dve vrsti varovalnih ukrepov:

- za zaščito investitorjev, vlagateljev, imetnikov zavarovalnih polic, ali oseb, ki so v fiduciarnem razmerju z izvajalcem finančnih storitev,
- za zagotovitev celovitosti in stabilnosti finančnega sistema.

S sporazumom se podpisnice zavezujejo, da bodo sprejele ustrezne ukrepe, s katerimi bodo postopoma omogočile prosto opravljanje storitev - proces liberalizacije. Podpisnice bodo sprejele sklepe, potrebne za uresničitev liberalizacije storitev, vendar najkasneje v osmih letih po začetku veljavnosti sporazuma. Ta določila veljajo tudi za bančne storitve. Slovenija mora na bančnem področju predvsem (Borak, 1996, str.9):

- dokončati finančno prestrukturiranje bank,
- opustiti prisilno strategijo notranje konsolidacije in dovoliti finančnim združbam oblikovanje domačih strateških povezav,
- prepustiti odločitve o ponudbi storitev bankam samim ob jasnih pravilih igre,
- uravnesiti pravila igre, zahteve glede kapitalske ustreznosti ponudnikov finančnih storitev ter nadzorne standarde,
- združiti nadzorna telesa, ki kontrolirajo posamezne dele finančnega sistema, v eno nadzorno telo in ga v petih do sedmih letih usposobiti za naloge, ki jih bo opravljal v Evropski uniji.

Liberalizacija področja finančnih storitev ima asimetrične učinke: vpliv okolja na Slovenijo je velik, vpliv Slovenije oziroma njenih finančnih združb na okolje pa je neznamenit. Tako bo breme vseh prilagajanj skoraj v celoti padlo na Slovenijo. Prav zaradi tega je potrebno prehodno obdobje izkoristiti za sklepanje strateških povezav med domačimi in tujimi družbami in na ta način vplivati na delno znižanje bremen. Asimetričnost se bo kazala tudi v tem, da se ponudba domačih ponudnikov na tujem trgu ne bo povečala, pač pa se bo povečala ponudba tujih ponudnikov na našem trgu.

4.2. STRATEGIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VKLJUČEVANJE V EVROPSKO UNIJO

Slovenija je oktobra leta 1997, na začetku dejanskega procesa vključevanja, pripravila Strategijo RS za vključevanje v Evropsko unijo, ki je določila vsebinske in metodološke vidike priprav na članstvo. Strategija je predvidevala vstop Slovenije v Evropsko unijo v letu 2002, leta 2005 pa naj bi Slovenija postala "polnopravna" članica Evropske monetarne unije (EMU). Strategija natančno opredeljuje program reform z ekonomskega in socialnega področja. Med mnogimi reformami uvršča Vlada RS kot ključno reformo

nadaljevanje oziroma dokončanje reforme slovenskega finančnega sektorja. Bistveni cilj te reforme je izboljšanje učinkovitosti in mednarodne konkurenčnosti bančnega sistema, zmanjšanje stroškov kapitala in uskladitev slovenske zakonodaje s smernicami Evropske unije.

Predvidene usmeritve in ukrepi politike za uresničevanje ciljev na področju bančništva so:

- odpiranje trga podružnicam tujih bank,
- ukinitvev medbančnega sporazuma o najvišjih pasivnih obrestnih merah,
- uvedba sheme jamčenja vlog,
- privatizacija NLB in NKBM,
- konsolidacija bančnega sektorja z združevanjem manjših bank,
- regulacija in nadzor,
- novi plačilni sistem,
- novi Zakon o bančništvu.

Nekaj od zgoraj navedenih ukrepov je Slovenija že izvedla, za nekatere ukrepe pa osnove šele pripravljajo. Večino uvedenih ukrepov zahteva tudi novi Zakon o bančništvu, ki je stopil v veljavo 20.februarja 1999.

Evropski vrh v Nici konec leta 2000 (Medvladna konferenca o reformi institucij Evropske unije, Nica, 7.-1.12.2000) je potrdil zgodovinski pomen širitve Evropske unije in politično prioriteto, ki jo ima ta proces. Evropski vrh je potrdil tudi širitveno strategijo Evropske komisije, vključno z okvirnim načrtom zaključka pogajanj do konca leta 2002. Zaključki predsedstva vsebujejo pomemben dodatek, namreč da bodo lahko najbolj pripravljene kandidatke napredovale še hitreje. Za Slovenijo je prav tako pomembno, da bo v novi Pogodbi o Evropski uniji vsebovano, da bodo v naslednjem mandatnem obdobju (2004-2009) med člani Evropskega parlamenta tudi že poslanci novih držav članic.

Po mnenju nekdanjega veleposlanika Evropske unije v Sloveniji Erica van der Linden-a (http://evropa.gov.si/iso/eb_23_2.html) je Slovenija dokaj uspešna pri izpolnjevanju

meril za članstvo. Večji napredek je potreben na administrativnem področju (usposobljenost za izvajanje pravnega reda Evropske unije), nujna pa je tudi sprostitev gospodarstva v različnih sektorjih, kot so telekomunikacije, bančništvo in zavarovalništvo. Potrebno je tudi spodbuditi neposredne tuje naložbe, ki so drastično upadle, prinašajo pa med drugim svež kapital, znanje in trge, kjer je končne izdelke možno prodati.

Zadnja odločitev o vstopu Slovenije v Evropsko unijo bo sicer sprejeta na referendumu. Za dobro obveščenost javnosti o slovenskem vključevanju v Evropsko unijo je Vladni urad za informiranje pred več kot dvema letoma začel izvajati informacijsko kampanjo o Evropski uniji, vendar javnost še vedno dvomi o uspešnosti take kampanje, večina prebivalcev še namreč vedno razmišlja: stala nas bo neznansko veliko in zasuli nas bodo milijoni emigrantov.

4.3. PRIMERJAVA DOLOČIL SLOVENSKE BANČNE ZAKONODAJE IN ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE

Prilagoditev naše zakonodaje tisti iz Evropske unije je zelo pomembna, saj v Asociacijskem sporazumu najdemo določilo, da je prilagajanje sedanje in bodoče slovenske zakonodaje predpisom Evropske unije glavni predpogoj za integracijo Slovenije v Evropsko unijo.

Merila za ocenjevanje bančne ureditve (v primerjavi s tisto iz Evropske unije) so bolj splošna (standardi Banke za mednarodne poravnave -BIS- Bank for International Settlements, smernice Evropske unije) in konkretna (priporočila za bančne sektorje držav na prehodu). V okviru Banke za mednarodne primerjave s sedežem v Baslu je aprila 1997 njen komite za bančni nadzor objavil predlog 25 bančnih načel, ki so ga podprli guvernerji centralnih bank skupine G-10, pri oblikovanju pa so sodelovali tudi nadzorni organi 15 držav v razvoju. Ta temeljna načela pomenijo minimum zahtev za nadzor nad bankami (merjenje kapitala, kapitalski standardi bank, nadzor mednarodnih bančnih skupin in njihovih podružnic v tujini).

Sprostitev poslovanja bank znotraj Evropske unije je odvisna od stopnje harmonizacije bančnega prava držav članic. Harmonizacijo opredeljujejo bančne smernice, ki od leta 1973 posegajo v celotno poslovanje bank. Namen harmonizacije je zmanjšanje diskrecijskega ravnanja državnih nadzornih organov, odprava omejitev poslovanju bank prek meja znotraj Evropske unije in uvedba enotnih minimalnih standardov. Končni cilj je uveljavitev načela vzajemnega priznavanja in sistema ene bančna licence ter nadzora s strani domicilne države. Smernice Evropske unije (ki niso neposredno izvršljive, za uveljavitev njihovih rešitev pa je podan časovni okvir) so usklajene s priporočili baselskega komiteja za bančni nadzor, ki jih na nekaterih področjih tudi presegajo.

Bela knjiga Komisije Evropske skupnosti iz leta 1985 je na področju finančnih storitev namesto dotedanjega cilja popolne harmonizacije pravnih ureditev uvedla načelo vzajemnega priznavanja in enakovrednosti. Temelji novega pristopa so: harmonizacija najpomembnejših standardov za nadzor kreditnih ustanov in zavarovanje varčevalcev, vzajemno priznavanje teh standardov in sistem nadzora s strani domicilne države.

Specifična priporočila za bančne sektorje držav na prehodu oziroma priporočila za ekonomskopolitično ukrepanje držav na prehodu so naslednja (Institute for East-West Studies- IEWS, Economic Policy Initiative No.1, New York, 1996): lastninjenje bank je prednostna naloga (za spodbudo konkurence in uveljavitev pravih spodbud). Zanj so prvi pogoji po zaporednih korakih: makroekonomska stabilizacija, delujoč pravni okvir (stečajni zakon, zaščita upnikov) in saniranje bank (na decentraliziran način).

Specifična priporočila za bančno politiko so naslednja:

- koncentracija lasti v zasebnih bankah je koristna,
- banke bi morale objavljati ratinge, objavljati strukturo lastnikov in uveljavljati nadzor,
- hranilnice kot posebne finančne institucije bi morale biti celo bolj nadzorovane kot banke, morale bi biti dobičkonosne in izpostavljene konkurenci,
- različni posebni finančni posredniki naj se razvijejo v komercialne banke ali odpravijo,
- država naj pomaga preoblikovati banke v njeni lasti,

- potrebne so eksplicitne sheme zavarovanja depozitov komitentov bank z obvezno participacijo bank,
- centralna banka naj ohrani odgovornost bančnega nadzora,
- centralna banka mora biti neodvisna od vlade.

Primerjava elementov slovenske bančne ureditve:

- kapitalna ustreznost: Evropska unija ima 8% koeficient, BIS enako, slovenska zakonodaja enako;
- likvidnost: Evropska unija še nima direktive, v Sloveniji obstoječa zakonodaja naroča Banki Slovenije predpisovanje meril;
- kreditne omejitve: V smernicah Evropske unije velika izpostavljenost do enega komitenta presega 10% kapitala, seštevku vseh velikih izpostavljenosti ne sme presegati 800% kapitala, največja dopustna izpostavljenost do enega komitenta je 25% kapitala. Zakon o bančništvu sledi določilom Evropske unije;
- razvrščanje aktive in rezervacije: Evropska unija nima teh predpisov, lestvico za razvrščanje kreditov priporoča Svetovna banka. Zakon o bančništvu opredeljuje skupine komitentov od A do E po tveganosti in podrobneje pooblašča Banko Slovenije.

Na področju bančne zakonodaje smo naredili že velik korak naprej in smo že zelo blizu določilom Evropske unije (Priloga št. 2). Povedano velja tako za določilo o zahtevanem minimalnem ustanovitvenem kapitalu, o minimalni kapitalni ustreznosti, o investicijah v nefinančna podjetja kot tudi za določila o izpostavljenosti. Manjši razkorak je opaziti na področju zavarovanja vlog, bančnega nadzora in dveh osnovnih določil druge bančne smernice, ki sta enotna licenca in načelo nadzora domače države.

Določilo o minimalnem kapitalu v Sloveniji ustreza tistemu, ki velja na področju Evropske unije, oziroma ga celo presega, kar dovoljuje druga bančna smernica. Stopnja minimalne kapitalne ustreznosti kot razmerje med kapitalom in tehtano aktivo banke je v Sloveniji enaka kot po BIS standardih in evropski bančni smernici o stopnji

solventnosti in znaša 8%. Pravilo o največji dopustni izpostavljenosti je enako določilom Evropske unije, ki izhajajo iz smernice o razpršitvi tveganj, in sicer tako za posamezno izpostavljenost kot za seštevke vseh velikih izpostavljenosti.

Omejitve glede naložb v nefinančne institucije so v Sloveniji enake kot v Evropski uniji, z določeno razliko. V Sloveniji naložbe banke v opredmetena osnovna sredstva in kapitalske naložbe v banke in podjetja skupaj ne smejo presegati 60% jamstvenega kapitala banke. Naložba banke v kapitalski delež posameznega podjetja pa ne sme presegati 15% jamstvenega kapitala. Evropske bančne smernice poznajo samo omejitve naložb v nefinančne institucije v enakih odstotkih.

Določilo Evropske unije glede zavarovanja vlog pravi, da v primeru stečaja banke varčevalec dobi izplačano vlogo skupno pri posamezni banki v višini 20.000 evrov. V Sloveniji je ta višina 4,2 milijona SIT. Večje spremembe na področju zavarovanja vlog je prinesel prav leta 1999 sprejeti Zakon o bančništvu.

Na področju nadzora nad poslovanjem bank Slovenija zaostaja za nadzorom v Evropski uniji. To vrzel je delno že zmanjšal novi Zakon o bančništvu, ki je delno okreplil nadzor in uvedel nove ukrepe Banke Slovenije. Ti ukrepi bi naj nastopili predvsem v primerih, ko Banka Slovenije pri svojem nadzoru ugotovi, da banka ne posluje po načelih varnega in skrbnega poslovanja ali pa da bi nadaljevanje poslovanja banke lahko ogrozilo njeno likvidnost in solventnost. Banka Slovenije bi naj po veljavni zakonodaji izvajala tudi nadzor nad poslovanjem podružnic tujih bank v Sloveniji, kar pa ni v skladu z načelom "kontrole domače države", ki ga uveljavlja druga bančna smernica Evropske unije.

Prav tako naša zakonodaja še ni usklajena z določili o enotni bančni licenci, saj lahko tuja banka opravlja finančne storitve na ozemlju Republike Slovenije samo preko podružnice, za katero je potrebo pridobiti dovoljenje Banke Slovenije. Dovoljenje Banke Slovenije je predvideno tudi za ustanovitev predstavništva tuje banke. Na tem področju je zato še potrebno dodatno usklajevanje.

Iz povedanega je razvidno, da je slovenski bančni sektor glede regulative in zakonodaje popolnoma usklajen z določili prve bančne smernice, še vedno pa obstajajo določena odstopanja od določil druge bančne smernice. Pri uvajanju evropskih smernic v naš bančni sistem pa moramo biti pozorni na pomembno dejstvo. Ob postavljanju evropskih smernic so bili namreč finančni trgi in s tem tudi bančni sistemi takratnih držav članic že dobro razviti, zato tu ni šlo za sam razvoj nacionalnih finančnih trgov. Poglavitni namen smernic je bil postavljanje osnovnih minimalnih standardov za razvoj skupnega evropskega trga, katerega učinkovitost je mogoča le s prostim gibanjem kapitala.

Na slovenskem finančnem področju pa so (žal) stvari drugačne. Finančni trg še ni povsem razvit in je zato tudi relativno neučinkovit. Še vedno se srečujemo s problemi preteklosti in smo v fazi prilagajanja tržnemu gospodarstvu. Tudi zato mora biti uvajanje evropskih smernic v naš prostor in bančno prakso preudarno in postopno. Prva naloga mora biti razvoj domačega finančnega in s tem tudi bančnega sektorja do te mere, da bo uspešno vzdržal pritiske tuje konkurence. Šele ko bomo v Sloveniji razvili učinkovit nacionalni finančni trg, bomo pripravljeni na drugi korak vključevanja v Evropsko unijo. Drugi korak pa zavzema izpopolnjevanje nacionalnega finančnega sistema in njegova vključitev v evropski trg brez zaključenega prvega koraka ne more biti uspešna.

4.4. PRIPRAVLJENOST NA VSTOP V EVROPSKO UNIJO

Republika Slovenija se je zavezala, da bo do konca leta 2002 notranje pripravljena na članstvo v Evropski uniji. Podrobnejši načrt za doseg tega cilja je bil izdelan z Državnim programom za prevzem pravnega reda Evropske unije do konca leta 2002. Državni program vsebuje popis vseh nalog, ki jih mora Slovenija izpolniti v tem obdobju.

Glede na zadnje Poročilo o napredku Republike Slovenije pri vključevanju v Evropsko unijo (Poročevalec, št. 46), bo zaveza glede notranje pripravljenosti Slovenije do 31.12.2002 izpolnjena. Omenjeno poročilo je služilo tudi kot podlaga za tretje Redno poročilo o napredku pri vključevanju v Evropsko unijo, ki ga je pripravila Evropska

komisija. Ta poročila redno pripravlja Evropska komisija za vsako državo kandidatko posebej in ga predloži v obravnavo in sprejem Evropskemu svetu.

Slovenija je 10.junija 1996 podpisala Evropski sporazum o pridružitvi med Republiko Slovenije na eni strani in evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije na drugi strani. Ustanovno zasedanje Pridružitvenega sveta, kot najvišjega skupnega organa na podlagi Evropskega sporazuma, je potekalo 22.februarja 1999 v Luksemburgu, drugo zasedanje pa je potekalo, prav tako v Luksemburgu, 14.junija 2000. Ob podpisu Evropskega sporazuma je Slovenija vložila prošnjo za polnopravno članstvo. Pristopna konferenca, na bilateralni ravni, za članstvo Slovenije v Evropsko unijo, se je začela 31.marca 1998, v skladu z zaključki zasedanja evropskega sveta v Luksemburgu decembra 1997.

Republika Slovenija ocenjuje odnose z Evropsko unijo zelo pozitivno. Slovenija korektno izvaja odločbe Evropskega sporazuma in se uspešno vključuje v poglobljen politični dialog med Evropsko unijo in pridruženimi državami. Tudi bilateralni politični dialog poteka zadovoljivo in na normalni ravni.

Na podlagi Zakona o bančništvu (Ur.l.RS št.7/99), sprejetega v januarju 1999, ki v skladu s pravnim redom Evropske unije ureja ustanavljanje, poslovanje in stečaj bank in hranilnic, sistem jamstva vlog ter nadzor nad bankami in hranilnicami, so bili v letu 1999 in 2000 sprejeti podzakonski predpisi Banke Slovenije in Ministrstva za finance, ki omogočajo izvajanje zakonodaje. Slovenija je dosegla določen napredek tudi pri reformi plačilnega sistema. Prenos tolarskih računov pravnih oseb iz Agencije za plačilni promet v banke ne poteka povsem v skladu s Kriteriji za opravljanje plačilnega prometa v državi (Ur.l. RS št. 37/2000). Prenos je bil načrtovan postopoma, vsake tri mesece ena sedmina, tako da bi naj bil celoten proces zaključen do konca septembra 2001. Glede na določene zaplete pri procesu reforme plačilnega sistema Slovenija pa ta datum ni bil dosežen, tako da je trenutni dokončen datum 30.06.2002.

S pripravami na reformiranje plačilnega sistema je Banka Slovenije pričela že v letu 1992. Po sklepu Sveta Banke Slovenije mora biti delovanje Banke Slovenije naravnano na promocijo integritete plačilnega sistema in na omogočanje plačilnih storitev vsem bančnim organizacijam na osnovi spoštovanja načel enakopravnosti in konkurence. S programom so bili določeni kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni cilji te reforme. V dogovoru z Ministrstvom za finance so se začele organizacijske in vsebinske priprave na izvedbo projekta reforme in pridobljena je bila finančna podpora programa Phare. V letu 1994 je projekt reforme plačilnega sistema prišel pod okrilje Banke Slovenije. Ustanovljene so bile delovne skupine, ki so se ukvarjale z vsebino plačilnega prometa, pravnimi vprašanji, statistiko, informacijsko tehnologijo in organiziranjem oddelka plačilnih sistemov, ter projektna skupina, ki se je v celoti posvetila delu na reformi plačilnih sistemov v Sloveniji.

Vsebinske zahteve kot izhodišča za spremembo plačilnega sistema so naslednja:

- plačilni promet je gospodarska dejavnost in kot taka tudi predmet konkurence,
- strogo je potrebno ločevati med zakonitim plačilnim sredstvom, ki je samo denar centralne banke, in opcijskim plačilnim sredstvom, ki je žiralni denar poslovnih bank,
- način plačevanja je posledica dogovorjenih civilno-pravnih odnosov, država pa naj pri tem zagotavlja le najnujnejše pravne okvire,
- centralna banka mora pri izvajanju denarne politike ohraniti samostojnost ter imeti stalen in celovit nadzor na likvidnostjo bank.

Vlada RS je v letu 1996 podprla projekt in zadolžila Agencijo za plačilni promet za aktivno sodelovanje z Banko Slovenije. Reforma plačilnih sistemov je tako tudi uradno dobila status nujnega projekta za razvoj tržnega gospodarstva, finančnih trgov ter za vključevanje Slovenije v Evropsko unijo. Reforma pomeni vzpostavitev pogojev za prenos in postopek prenašanja funkcij sedanjega plačilnega prometa kot javno pravne storitve v bančno okolje.

Konec junija 1999 je bil sprejet Zakon o trgu vrednostnih papirjev (Ur.l.RS št.56/99), ki pomeni uskladitev pravnega reda Republike Slovenije s pravili poslovanja na področju trga vrednostnih papirjev v Evropski uniji. Zakon dovoljuje ustanavljanje tujih borzno

posredniških družb v Sloveniji in ustanavljanje podružnic tujih borzno posredniških družb v Republiki Sloveniji, poslovanje borzno posredniških družb držav članic Evropske unije v Republiki Sloveniji neposredno pa ob vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo. Zakon na tem področju določa hitrejše prilagajanje kot pa ga narekuje Evropski sporazum o pridružitvi.

Struktura slovenskega bančnega sistema se, poleg razlik v lastniški strukturi, učinkovitosti in donosnosti, od povprečja članic evropske unije razlikuje še v mnogočem. Ne glede na združevanja, prisotna v slovenskem bančnem prostoru v zadnjih letih, je koncentracija še vedno šibka, pomembnost pa še vedno ohranjajo regionalne banke. Delež največjih petih bank v celotni bilančni vsoti sektorja ne presega 70%, od tega je delež največje slovenske banke skoraj polovičen (34,83%). Tržni deleži bank se v letih spreminjajo le zaradi pridružitvev oz. združitvev, ne pa zaradi bolj aktivnega trženja ali menjave komitentov. Slovenska podjetja še vedno zelo rada gojijo dolgoletne, skoraj prijateljske stike z bankami (bankirji) in menjava bank je redka. V zadnjih mesecih je k temu le (malo) pripomogla borba za komitente oz. njihove transakcijske račune ter sprememba obrestne zakonodaje. Bank je v Sloveniji še vedno preveč, zato slovenski bančni sektor težko dosega cilje zniževanja stroškov in (zaenkrat še) ne izboljšuje učinkovitosti. Prihod tujih strateških partnerjev (lastnikov) je že pokazal prve spremembe, ki pa se zaenkrat še ne kažejo toliko v bolj učinkoviti rabi kapitala, pač pa v bolj strogem upravljanju s sredstvi in drugačnem (strožjem) nadzorovanju tveganj.

4.4.1. BANČNI NADZOR

Banke so pomemben del vsakega gospodarstva in so izpostavljene tudi velikim tveganjem, zato so (lahko) še posebej ranljive in potrebujejo poseben odnos nadzornih organov. Strožji nadzor je posledica vloge bank znotraj finančnega sistema in storitev, ki jih opravljajo. Med namene bančne regulative lahko uvrstimo (Greenbaum, Thakor, 1995, str.503):

- uravnavanje strukture trga in konkurence,

- varnost in zdravo finančno stanje,
- zaščito porabnikov,
- kreditno alokacijo,
- monetarni nadzor.

Ostali avtorji med namene bančne regulative uvrščajo še ohranjanje solventnosti bank oziroma omejevanje propadov bank, zagotavljanje likvidnosti bank, pospeševanje ekonomske učinkovitosti, zaščito varčevalcev in zaščito gospodarstva pred spremembami in nihanjem finančnega sistema.

Nadzor Banke Slovenije (kot oddelek v organizacijski strukturi Banke Slovenije) se je v letih od same ustanovitve oddelka (Nadzor bančnega poslovanja) v juniju 1992 bistveno okrepil. V začetku je bilo v oddelku 15 zaposlenih, konec maja 2000 pa 41, od tega kar 31 z visoko izobrazbo. Do konca leta 2002 naj bi število zaposlenih v tem oddelku doseglo število 52.

Nova kvaliteta nadzora bančnega poslovanja je bila dosežena predvsem pri sodelovanju z drugimi domačimi in tujimi nadzornimi institucijami. Pri sodelovanju s tujimi institucijami je bil podpisan Memorandum of Understanding z ameriško nadzorno institucijo New York State Banking Department, na podlagi katerega so predstavniki "bančnega nadzora" sodelovali pri tripartitnem pregledu (New York State Banking Department, Federal Deposit Insurance Corporation in Banka Slovenija) hčerinske banke največje slovenske banke v New Yorku.

Do konca leta 2001 naj bi Republika Slovenija s sprejemom novega zakona o Banki Slovenije uskladila centralnobančno zakonodajo s pravnim redom Evropske unije, novi zakon pa žal še ni bil sprejet. V začetku leta 2000 je bil pripravljen časovni načrt priprave in sprejema ter osnutek novega zakona o Banki Slovenije. Predlog zakona o Banki Slovenije je bil posredovan v Državni zbor že konec leta 2000. Glede na sedaj veljavno zakonodajo ter z vidika uskladitve s pravnim redom unije, so najpomembnejše naslednje predvidene spremembe:

- zagotovitev osebne neodvisnosti članov Sveta Banke Slovenije preko postopka imenovanja ter preko določb o nezdržljivosti opravljanja funkcij,
- zagotovitev institucionalne neodvisnosti Banke Slovenije v odnosu do Državnega zbora ter drugih organov Republike Slovenije,
- eksplicitna prepoved financiranja države s strani centralne banke skladno z Uredbo 3603/93. Dejansko se slovenska država že sedaj ne zadolžuje pri centralni banki.

V zakon naj bi bile vključene tudi določbe, ki urejajo obdobje prehoda v denarno območje evra.

Med drugim so naloge Banke Slovenije na področju bančnega nadzora naslednje:

- izdelovanje sistemske podlage za varno in skrbno poslovanje bank in hranilnic,
- spremljanje mednarodnih priporočil na področju nadzora,
- svetovanje pri izvajanju finančne zakonodaje,
- izdelovanje navodil za uporabo računovodskih standardov in računovodsko svetovanje,
- kontroliranje poslovanja bank in hranilnic na podlagi predloženih poročil in druge dokumentacije,
- ukrepanje za odpravo nepravilnosti pri poslovanju bank in hranilnic in spremljanje odprave nepravilnosti,
- analiziranje poslovanja bank in hranilnic,
- sodelovanje z zunanjimi domačimi in tujimi institucijami,
- svetovanje za izboljšanje poslovanja bank in hranilnic pri neposrednih pregledih,
- ugotavljanje pogojev za uvedbo likvidacijskega postopka v bankah,
- v izjemnih primerih upravljanje in vodenje bank.

Na področju kontrole izvajanja minimalnih standardov za varno in skrbno poslovanje Banka Slovenije med drugim preverja:

- usklajenost naložb z viri sredstev po ročnosti,
- največjo izpostavljenost do komitenta,
- boniteto terjatev oziroma komitenta,

- oblikovanje rezervacij,
- minimalni jamstveni kapital,
- minimalno kapitalsko ustreznost,
- naložbe v osnovna sredstva in kapital,
- organizacijsko shemo.

Vstop v Evropsko unijo pomeni za centralno banko tudi nekatere finančne prilagoditve. Zgled za te prilagoditve nam predstavljajo centralne banke, ki so v unijo že vstopile in predpisi iz tega področja. Z vstopom v unijo bodo nove države članice del Ekonomske in monetarne unije (EMU), vendar bodo imele status države članice z odstopanjem in ne bodo takoj uvedle evra. Status države članice z odstopanjem pomeni, da se za te države ne uporabljajo vse določbe v zvezi z EMU. Centralna banka države članice z odstopanjem je del Evropskega sistema centralnih bank (ESCB), ki ga poleg ECB sestavljajo vse nacionalne centralne banke držav članic unije, ni pa del Evrosistema, v katerega so poleg ECB vključene še nacionalne centralne banke držav članic unije, ki so uvedle evro (evro območje). V obdobju od vstopa v Evropsko unijo do uvedbe evra nacionalna centralna banka še vedno vodi svojo denarno politiko, medtem ko mora biti politika deviznega tečaja obravnavana kot zadeva skupnega interesa. Države članice morajo obravnavati svoje ekonomske politike kot zadevo skupnega pomena in jih usklajevati v okviru Sveta Evropske Unije (ECOFIN).

4.4.2. ZAKONODAJA

Področje finančnih storitev je Republika Slovenija v letih 1999 in 2000 sistemsko v celoti uredila, saj je s sprejetjem treh ključnih zakonov (Zakona o bančništvu in Zakona o trgu vrednostnih papirjev v letu 1999, ter Zakona o zavarovalništvu v začetku leta 2000) v svoj pravni red sprejela večino evropskega pravnega reda na področju bančništva, trga vrednostnih papirjev in zavarovalništva.

Zakonodaja vseh treh segmentov je zasnovana fleksibilno, tako da za dokončno usklajitev z veljavnim pravnim redom Evropske unije ni treba spreminjati zakonov, saj se prilagoditve v skladu s pooblastili posameznih zakonov lahko opravijo s

podzakonskimi predpisi nadzornikov posameznih trgov. Za vse segmente finančnega trga velja, da je ne glede na možnost omejitev po Evropskem sporazumu o pridružitvi liberalizirana pravica do ustanavljanja, tako da lahko tujci ustanavljajo hčerinske družbe za opravljanje storitev ter ustanavljajo podružnice tujih družb ter pod nediskriminatornimi pogoji pridobijo delež v že obstoječih finančnih institucijah.

Sistemsko naj bi plačilni promet urejal Zakon o plačilnem prometu, ki je bil končno sprejet v začetku tega leta. Z njim je opredeljeno opravljanje plačilnega prometa, razmerje med bankami in hranilnicami ter Banko Slovenije v plačilnem prometu, opravljanje poravnav v medbančnem plačilnem prometu, nadzor nad opravljanjem plačilnega prometa, ter statistika in informiranje.

Na področju bančništva naj bi bile do predvidenega datuma vstopa v Evropsko unijo opravljene še nekatere prilagoditve podzakonskih predpisov. Uskladitev s CAD (Capital Adequacy Directive) in Netting smernico je predvidena ko konca letošnjega leta, uskladitev nove jamstvene sheme za vloge pri bankah pa je bila uvedena s sprejemom podzakonskega predpisa poleti 2000.

4.4.3. SPLOŠNA OCENA PRIPRAVLJENOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VSTOP V EVROPSKO UNIJO

Republika Slovenija je glede kriterija sposobnosti prevzemanja obveznosti članstva v preteklem obdobju dosegla dodaten napredek, ki na zakonodajnem področju pomeni že skoraj popolno uskladitev s pravnim redom Evropske unije. Slovenija je v preteklem obdobju izpeljala že skoraj vse glavne reforme, manjkajoče pa so v zaključni fazi priprave. Slovenija je pospešila stopnjo gospodarske rasti, (o)krepila stabilnost gospodarstva in pospešila graditev pravnega okvira dobro delujočega tržnega gospodarstva ter večino strukturnih in institucionalnih reform. Poteka tudi vrsta realnih strukturnih procesov, ki v praksi slovenskemu gospodarstvu omogočajo kosanje s konkurenčnimi pritiski na notranjem evropskem trgu. Slovensko gospodarstvo nedvomno povečuje svojo sposobnost uspešnega vključevanja v notranji trg Evropske unije in zagotavljanja vzdržne gospodarske rasti.

4.5. RAZVOJ SLOVENSKEGA BANČNIŠTVA V BODOČE

Slovenski finančni trg se v zadnjih letih vedno bolj liberalizira, predvsem kot posledica prilagajanja zahtevam Evropske unije. Slovenija kot pridružena članica Evropske unije (uradno od 1.februarja 1999) mora kot predpogoj za polnopravno članstvo v Evropski uniji sprejeti njeno zakonodajo. S sprejetjem novega bančnega zakona v letu 1999 je slovensko bančništvo postalo usklajeno z evropsko zakonodajo, v njem so namreč upoštevane vse poglobitve smernice Evropske unije. Novi bančni zakon je bistveno prispeval k povečanju konkurence, saj je prinesel dve pomembni strateški spremembi, ki bosta zahtevali (ki zahtevata) od slovenskih bank spremenjeno poslovno politiko. Ti dve spremembi sta zniževanje zaščite domačega bančništva in prost vstop tuje konkurence, tujim bankam je namreč dovoljeno ustanavljanje podružnic v Sloveniji brez klasičnega ustanovitvenega kapitala.

Slabost slovenskega bančnega sektorja je v njegovi razdrobljenosti, nizki produktivnosti, ki ima vzroke v visokih stroških poslovanja in državnem lastništvu dveh največjih slovenskih bank. Zato sta nujna ukrepa reforme slovenskega bančništva dokončna privatizacija državnih bank in postopna konsolidacija slovenskega bančnega sektorja.

V konkurenčnem boju s tujimi bankami bodo preživele le tiste banke, ki bodo imele pripravljeno ustrezno strategijo prilagajanja novim razmeram, ki jih je povzročil novi bančni zakon in uvedba evra. Strategija prilagajanja mora predvideti tudi oblikovanje novih bančnih storitev, iskanje tržnih niš na področju bančnega sektorja ter proces združevanja (prevzemanja) bank.

Slovenske banke po številu poslovnih enot, izdanih plačilnih karticah, omrežju bankomatov in številu terminalov POS lovijo korak z evropsko konkurenco. Prednosti našega bančnega sistema so še donosna dejavnost, ki je dobro nadzorovana, in uspešna sanacija največjih bank. Med slabostmi pa so nerazvit finančni-bančni trg, skorajda povsem nerazvito upravljanje nekreditnih tveganj, visok delež rezervacij, visoke obrestne marže, visoki operativni stroški in neprimerni informacijski sistemi.

Slaba stran je tudi majhnost slovenskih bank, ki moti predvsem podjetja pri poslovanju z domačimi bankami. Majhnost namreč vpliva na omejene možnosti kreditiranja, prizadeta je tudi ponudba dolgoročnih kreditov. Podjetja pogrešajo tudi boljšo bančno podporo pri izvoznih in uvoznih poslih (tu gre predvsem za informacijsko in vso drugo "mehko" podporo, ki jo podjetjem lahko omogočajo velike banke z lastno poslovno mrežo na pomembnejših tujih trgih).

Glavne pomanjkljivosti slovenskega bančnega sektorja, kakor jih skupaj ugotavljajo in navajajo tuje institucije EBRD, OECD, EU in Svetovna banka, bi lahko strnili v naslednje:

- dve največji banki sta še v državni lasti,
- zasebnemu nefinančnemu sektorju je namenjen premajhen delež bančne aktive,
- visoki čisti obrestni prihodki in marže so posledica pomanjkanja konkurence,
- finančni sektor je še preplitek,
- poslovni stroški bank so previsoki, ker je preveč majhnih prekapitaliziranih in neučinkovitih bank, zato naj sledi konsolidacija,
- kapitalski trg je nerazvit,
- bančni sektor je zelo koncentriran, saj delež petih največjih bank presega 70%,
- pretesne so vezi med bankami in podjetji, ki so hkrati njihovi delničarji in komitenti,
- zahtevnejši finančni instrumenti niso dovolj razviti,
- delež tuje bančne konkurence je prešibak.

Prihodnost slovenskih bank bodo zaznamovale nižje obrestne marže (tudi zaradi nižje inflacije), presežki zaposlenih, širitev na tuje trge (trgi bivše Jugoslavije) in razvoj investicijskega bančništva. Obrestna marža se bo morala umakniti storitvam. S prvim februarjem lanskega leta so banke dokončno prenehale spoštovati priporočilo Združenja bank Slovenije o najvišjih pasivnih obrestnih merah. Najbolj aktivno se je odzvala banka Hypo Alpe Adria, ki je obrestno mero za avista sredstva dvignila iz 1% letno na 2,5%. To povečanje je še zmerno, medtem ko bi obrestna mera na višini 6% ali kar na višini inflacije krepko znižala obrestno maržo bank, ki se je v letu 2000 (zaradi visoke inflacije) spet obrnila navzgor in dosegla 4,5%. Banke bodo v prihodnje morale

zagotovo zaslužiti bistveno več s storitvami in manj z obrestno maržo. Dvig obresti je sicer do neke mere zdrav, saj se morajo banke čimprej usposobiti za bistveno manjšo obrestno maržo, s katero bodo še vedno dovolj donosne za svoje lastnike.

4.5.1. TOTAL QUALITY MANAGEMENT – CELOVITO OBVLADOVANJE KAKOVOSTI

V naslednjih letih bo prav tako temeljni dejavnik mednarodne konkurenčne prednosti in uspešnosti poslovna odličnost, ki jo lahko uresničimo z vsaditvijo sodobnih konceptov celovitega obvladovanja kakovosti (Total Quality Management). Le-ta temelji na sistemskem pristopu k zniževanju stroškov nekakovosti ob sočasnem neprestanem izboljševanju kakovosti izdelkov in storitev. Postopno se je takšna ideja uveljavila v bančništvu razvitih držav in v bližnji prihodnosti bi naj učinkovito zaživela tudi v slovenskem bančništvu.

Sodobni teoretiki kakovost v bančni dejavnosti opredeljujejo kot nedeljivo celoto kakovosti za njene uporabnike, stroko in management. Nobene izmed teh treh razsežnosti ni smotrno obravnavati ločeno od drugih dveh. Kakovostna bančna storitev je tista, ki daje, kar komitenti potrebujejo in pričakujejo, tako kot posamezniki kot celotna družba. Kakovostno bančno storitev tako lahko opredelimo kot popolno zadovoljevanje potreb tistih, ki storitve najbolj potrebujejo, pri najnižjih stroških za banko in njene komitente.

Tako opredeljena kakovost ima tri temeljne razsežnosti pojmovanja:

- kakovost za uporabnike (Customer Quality),
- kakovost za management (Management Quality),
- kakovost za stroko (Professional Quality).

Kakovost bančnih storitev lahko opredelimo z naslednjimi značilnostmi: dostopnost, učinkovitost, uspešnost, hitrost in ustreznost potrebam. Popolna kakovost bančne storitve je optimalna preskrba komitentov z bančnimi storitvami, pri najnižjih stroških organizacije in ob upoštevanju veljavnih strokovnih meril, finančnih zakonitosti in etičnih vrednot.

Popolna kakovost v bankah bi morala pomeniti: poslovati na tak način, da bo ob zadovoljstvu komitenta zagotovljeno tudi stalno izboljševanje uspešnosti banke.

4.6. PRIMERJAVA RAZLIČNIH BANČNIH OKOLIJ V EVROPSKI UNIJI

Banke v evropski uniji imajo veliko vlogo pri financiranju poslovanja podjetij, kar posledično pomeni, da se preko načina uravnavanja kreditiranja (kot odraz spremenjene monetarne politike) lahko potencialno izraža tudi pomemben kanal delovanja monetarnih oblasti.

Banke so izpostavljene problemu asimetričnosti informacij, torej posamezne banke različno reagirajo na spremembe monetarne politike. Zadnje raziskave na konkretnih primerih so pokazale, da se na spremenjene okoliščine monetarne politike bolj odzivajo manjše banke, čeprav velikost banke ni nujno povezana z odzivnostjo na spremembe v okolju. Pomembnejši kazalec je likvidnost banke.

V vseh državah evropske unije so podjetja veliko bolj povezana z bančnim sektorjem kot pa v ZDA, kar se odraža tudi na bančni moči, ki je veliko nižja v ZDA kot v državah evropske unije. Posledično je na trgih ZDA izdanih več vrednostnih papirjev, katerih izdajatelji so podjetja, celotna tržna kapitalizacija pa je zato toliko bolj visoka. V državah evropske unije se razmerje med celotno aktivo bančnega sistema in BDP države članice giblje med 120% in 195%, povprečje za evropsko unijo je 181% (podatki za leto 1999), medtem ko je povprečna vrednost kazalnika moči bančnega sektorja v ZDA 99%.

Seveda pa obstajajo med državami članicami evropske unije tudi pomembne razlike. Italijanska podjetja so v povprečju 10-krat manj zadolžena pri bankah kot podjetja v Franciji, prav tako je povprečna zapadlost bančnih posojil v Italiji mnogo krajša od zapadlosti posojil, danih podjetjem v Franciji.

Heterogenost bančnega sektorja se po državah članicah prav tako razlikuje. Tržna koncentracija je tako nižja v Nemčiji kot v Franciji, čeprav pa v obeh državah pet

največjih bank (oz. bančnih skupin) prikazuje podobne tržne deleže. Nemčija je zaznamovana s številčnejšimi manjšimi bankami, mnoge izmed njih pa so povezane v mrežo oz. bančno skupino.

Kot že omenjeno, je tržno financiranje podjetij v državah članicah evropske unije manj pomembno (in manj razvito) kot v ZDA. Celo v Franciji, kjer je take vrste financiranje še najpomembnejše izmed vseh držav članic, samo največje korporacije izdajajo dolžniške vrednostne papirje, in vloga bančnega sektorja je dominantnejša kot v ZDA. V letu 1997 je delež izdanih obveznic v celotnih bančnih posojilih znašal le okoli 1%. Podjetniški sektor tako močno bazira na bančnih posojilih in posledično imajo podjetja zaradi sprememb monetarne politike oz. ponudbe bančnih kreditov (omejitev kreditiranja, povišanje obrestnih mer,...) mnogo težav, saj težko najdejo nadomestni vir bančnega financiranja.

Na področju zapadlosti posojil in obrestnih mer je situacija različna po državah: italijanska podjetja najemajo bolj kratkoročna posojila s spremenljivo obrestno mero, enaka situacija je prisotna tudi na španskem trgu. Na drugi strani pa izstopata Avstrija in Nizozemska, katerih bančna posojila imajo daljše roke zapadlosti, večji pa je tudi delež posojil s fiksno obrestno mero.

Podjetja in banke v evropski uniji ohranjajo dolgoletne, trajne odnose. Najboljši primer za to je Nemčija, kjer govorimo o »hišnih bankah« oz. »hišnih bankirjih«, večina podjetij pa posluje zato le z eno samo banko. Take povezave se lažje vzpostavijo in ohranijo tudi zaradi univerzalnosti večine nemških bank, ki lahko svojim komitentom ponudijo vse zaželenne storitve in tudi dostop do tujih trgov. Podobna situacija se kaže v Italiji, kjer velika večina manjših bank ohranja tesen stik s svojimi komitenti, ki so povečini tudi manjša podjetja. Tudi francoski bančni sektor se sooča s podobnimi razmerami, kjer ima večina manjših podjetij poslovne stike le z eno samo banko. Ne glede na dejstvo, da so ta podjetja številčna, pa vendar ne prispevajo pomembnejšega deleža k BDP.

Bančni sektorji v državah članicah evropske unije so bili v devetdesetih letih označeni s stalno naraščajočo koncentracijo. Trgi z najnižjo koncentracijo se nahajajo v Nemčiji in Italiji, medtem ko je bančna koncentracija najmočnejša v Belgiji, Grčiji, na Nizozemskem in predvsem na Finskem. V Belgiji dosega tržni delež velikih bank (bilančna vsota nad 6 milijard evrov) kar 91%, visok je še na Portugalskem (83,9%) ter v Italiji (75%), najnižji pa v Luksemburgu (61,7%) in na Irskem (49,9%).

Tržni delež petih največjih bank je najvišji na Finskem (78,8%), najnižji pa na Nizozemskem (24,7%) in v Luksemburgu (22,4%).

Zanimiv kazalec je tudi število kreditnih institucij na milijon prebivalcev, kjer »vodi« Luksemburg (498), sledi mu Avstrija (123), najmanj institucij (na milijon prebivalcev) pa je v Grčiji in na Portugalskem (5 oz. 4).

Za države članice evropske unije je tako značilno naslednje:

- maloštevilne velike banke nadzorujejo velik tržni delež tako na področju depozitov kot tudi na področju posojil,
- 75% manjših bank ima 8% - 15% tržni delež depozitov, ter 5% - 12% delež posojil,
- 52% velikih bank poseduje kar 52% - 71% vseh depozitov in 56% - 77% vseh bančnih posojil.

Za primerjavo: na trgu ZDA ima skupina 75% manjših bank zanemarljiv tržni delež, medtem ko 5% največjih bank zavzema kar večinski tržni delež.

Nemški bančni sektor ima največ velikih bank, saj je med nemškimi bankami največ takih, katerih bilančna vsota presega 10 milijard evrov (glede na ostale države). Tržni delež majhnih nemških bank na področju posojil je okoli 19%, medtem ko je v Franciji ta delež enak 3%. Prav tako se med državami razlikuje tudi struktura manjših bank: francoske, italijanske in španske so večinoma zelo likvidne, prav nasprotno pa je stanje v Nemčiji.

V povprečju so nemške banke manj kapitalizirane kot banke v Franciji, Italiji ali Španiji. Razlog za nižji nivo kapitala je večinoma najti v nižji stopnji tveganja (glede na strukturo aktive) nemških bank v primerjavi z bankami v ostalih državah članicah. Nemške banke poseduje veliko več (državnih) obveznic in ostalih manj tveganih sredstev.

Čeprav se je vloga državnih (vladnih) institucij v državah članicah evropske unije z leti zmanjševala, le-ta še vedno predstavlja pomemben vpliv na delovanje bančnega sektorja. Državni nadzor je uveljavljen preko neposrednega lastništva bank, preko nadzora ali s pomočjo državnih garancij (državnih zavarovanj). Državno lastništvo (tudi s strani različnih državnih/deželnih organizacij) je najbolj razširjeno v Avstriji, pomembno pa je (bilo) tudi v Grčiji, kjer je tržni delež bank, nadzorovanih s strani države, v letu 1995 dosegal kar 70%, do leta 2001 pa je padel na 50%. Prav nasprotno pa je stanje v Španiji, ker je delež državnih bank dosegal 13% (na področju posojil) oz. 3% (na področju depozitov) v letu 1995, do konca leta 2001 pa so bile vse španske banke privatizirane.

Nacionalne jamstvene sheme se razlikujejo od države do države, večina pokriva le določeno višino depozitov nefinančnih podjetij (v Španiji do 15.000 evrov, v Franciji do 76.000 evrov po deponentu).

Bančne krize so se v državah članicah pojavljale redkeje kot v ZDA. Nemški bančni sektor je tako v letih od 1966 do 2001 »utrpel« le 50 bančnih bankrotov. V Španiji je bančni sektor v zadnjih 25 letih doživel le dve bančni krizi. Prvo v letih 1978-1985, ki je bila dokaj obsežna in je prizadela 58 bank (27% delež vseh depozitov v državi), medtem ko je druga (v letih 1991-1993) prizadela manjše število bank, vendar eno izmed največjih bančnih institucij. V obeh primerih so bile izgube depozitarjev majhne, saj so banke (in njihove obveznosti) prevzele druge solventne institucije, ali pa je intervenirala država. Bančna kriza je bila prisotna tudi na Finskem, kjer pa je zaradi hitrega, pravočasnega posredovanja vlade bankrotirala ena sama banka.

Večina bank v državah članicah je organizirala pomembne poslovne mreže, predvsem so se povezovale hranilnice in združenja (zadruga). Večina nemških (predvsem

manjših) bank je organiziranih v združenja (70% vseh bank v letu 1990), kar 20% vseh hranilnic pa je povezanih v hranilniška združenja. Na Finskem so banke povezane v združenje (OKO Bank), ki, med drugim, za vse »združene« članice centralizirano vodi likvidnost. Mreža združenih bank obstaja tudi v Španiji, kjer pa je vloga »centralnih institucij« manj pomembna.

Z namenom osvetliti posamezne bančne sisteme v članicah Evropske unije v nadaljevanju sledi kratek opis najpomembnejših, najbolj razpoznavnih, ali pa »posebnih« bank oziroma bančnih skupin v posameznih državah. Poskušali bomo prikazati tudi posebnosti posameznih bančnih okolij po državah glede na posebnosti pri pridobivanju in vzdrževanju tržnih deležev, koncentracije trga in moči bank.

Nemčija

Bančna skupina *Finanzgruppe Deutscher Sparkassen und Giroverband* sicer ni uvrščena med prvih deseti največjih nemških bank, merjeno po bilančni vsoti, je pa zelo zanimiva njena sestava in pa pridobljen tržni delež. Celotna skupina v Nemčiji že nekaj let vzdržuje tržno vodstvo.

Eno izmed največjih finančnih skupin v Nemčiji sestavljajo:

- Sparkassen (savings banks oziroma hranilnice),
- Landesbanken (deželne, regionalne banke),
- Landesbausparkassen (deželne kreditne in gradbene institucije),
- javne zavarovalniške institucije,
- DGZ – Deka bank,
- podjetja za finančni zakup in factoring,
- različni drugi partnerji.

Skupina, sestavljena iz približno 750-ih neodvisnih podjetij, je v letu 2000 ustvarila promet v višini 3 milijard evrov, po stanju konec leta 2000 je zaposlovala 392.000 delavcev in imela 24.000 poslovnih enot. Jedro skupine predstavljajo Sparkassen (hranilnice) in Landesbanken (deželne banke), ki obvladujejo okoli 36% celotnega prometa vseh nemških kreditnih institucij, kar vrednostno predstavlja 2,2 milijard evrov.

Skupina je v letu 2000 obdržala vodilni položaj tudi na področju delovanja z nebančnim okoljem, največji delež pa na tem področju predstavljajo klasični depoziti podjetij, kar 56%. Na področju kreditiranja nebančnih ustanov je skupina v letu 2000 dosegla 37% tržni delež.

DGZ-Deka Bank je s 30% tržnim deležem tržni vodja na področju prodaje investicijskih storitev (sale of investment funds). Leta 2000 so tako celotna sredstva (managed funds) znašala 136,2 milijardi evrov, kar predstavlja 14% rast v primerjavi z letom 1999.

Na področju financiranja poslovanja novoustanovljenih podjetij skupina dosega kar 50% tržni delež, v celotnem nemškem obrtniškem sektorju se ta delež poveča celo na dve tretjini.

Tudi zavarovalnice (public insurance companies) so bile zelo učinkovite pri ohranjanju in poglobljanju vodilne vloge regionalnih trgov. Tržni delež je tako ostal stabilen na 11%, celoten letni promet pa je dosegel 14,2 milijarde evrov.

Kot odgovor povečani nelikvidnosti podjetij, vse več podjetij uporablja storitve factoringa (odkup terjatev) kot zanesljivo obliko zaščite pred tveganjem. Celoten promet dveh factoring podjetij, ki pripadata skupini, je v letu 2000 dosegel kar 4 milijone evrov, kar predstavlja 17% tržni delež.

Uspešna združitev DGZ in Deka Bank je primer združitve dveh pomembnih ciljev: znižanja stroškov (torej stroškovne učinkovitosti) in povečanja prodajnih aktivnosti (nova organizacija je pokazala sposobnost prilagajanja novim tržnim potrebam v pravem času in istočasno pokazala tudi dobre poslovne rezultate).

Sparkassen v Nemčiji ne predstavljajo hranilnic v klasičnem pomenu besede, pač pa so to univerzalne kreditne institucije, ki svojim strankam ponujajo popoln izbor domačih in mednarodnih storitev, ki jih drugod po Evropi nudijo komercialne banke. Vsaka Sparkasse deluje samo v strogo določenem regionalnem okolju (mestno ali vaško),

lokalne oblasti pa predstavljajo bančnega garanta in prevzemajo celotne obveznosti. Vsaka Sparkasse je vključena tudi v poseben "deposit insurance fund" (zajamčeni depozitni sklad), ki vlagateljem zagotavlja izplačilo vseh deponiranih vlog (jamstvena shema).

Landesbanken (deželne banke) se uvrščajo med največje nemške komercialne banke. Delujejo predvsem na področju ekonomije obsega medregionalnih in mednarodnih bančnih poslov. Odobravajo in nudijo kredite velikim korporacijam, igrajo vlogo bančnika za državne oblasti, nudijo pa tudi storitve kliringa za hranilnice (Sparkassen).

Landesbanken in DGZ-Deka Bank imajo pravico izdajati lastne obveznice. Igrajo glavno vlogo v mednarodnih denarnih in kapitalskih transakcijah, prav tako pa so pogosto udeležene tudi v mednarodnih sindiciranih posojilih. Landesbanken imajo v tujini lastne poslovalnice ter močno korespondenčno mrežo. Vsaka Sparkasse ima v Nemčiji preko svoje Landesbanke dostop do vseh mednarodnih povezav in mednarodnih trgov. Landesbanken so v lasti državnih institucij in regionalnih združenj hranilnic (regional savings banks associations), ki jamčijo za pozicijo banke.

Landesbausparkassen (LBS, deželne gradbeno-finančne institucije) so se v letu 2000 soočale z močno konkurenco, kljub temu pa se je njihov tržni delež povečal na 34%. Konec leta 2000 so imele LBS v svojem portfelju 11,2 milijard gradbenih in kreditnih pogodb, ki so v skupni vrednosti dosegale 213,9 milijard evrov. LBS so specializirane za financiranje stanovanj in stanovanjskih hiš (gradnja, nakup, obnova), nakupe zemlje, ponujajo pa tudi posojila z varčevalno shemo.

Commerzbank je kot ena izmed petih največjih nemških bank v preteklih letih precej širila kreditno poslovanje s srednje velikimi podjetji. Med nemškimi bankami ima eno izmed najbolj izpopolnjenih in razvejanih mrež poslovalnic, ter veliko poslovnih enot, tudi predstavništev po svetu.

Bayerische Hypo-und-Vereinsbank ima med univerzalnimi nemškimi bankami največji obseg posojil. Velik del posojil je nepremičninskih, in te so s hišami, ki so jih financirala, precej dobro zavarovana. Bančna skupina Allianz Groupe ima v banki skoraj 13% lastniški delež.

Deutsche Bank je vodilna banka na nemškem trgu in se odlikuje predvsem na trgu kapitala v poslovanju z delnicami in obveznicami. Njeno lastništvo je razpršeno med več kot 538.000 delničarjev.

Nemalo nemških bank je regionalno usmerjenih, pa vendar na trgu ohranjajo pomemben tržni delež in tudi razvejano poslovno mrežo. Moč prvih treh nemških bank (merjeno po bilančni vsoti) zajema kar polovico v primerjavi z močjo največjih desetih, kar namiguje na srednje pomembno koncentracijo na nemškem bančnem trgu.

Danska

Danski bančni sektor označuje izredno visoka stopnja koncentracije. Ob koncu leta 2000 so imele tri največje danske banke več kot 73% celotne bilančne vsote bančnega sektorja. Po stanju na dan 1.3.2001 je na Danskem šest bank ustanovilo eno ali več bank (podružnic) v tujini, šest danskih bank pa je registriralo čezmejne aktivnosti v državah EU/EEA. Tuje banke na Danskem pokrivajo zelo omejeno področje bančnega sektorja.

Ena izmed pomembnejših danskih bančnih skupin je *Alm.Brand Bank*, ki sestoji iz štirih delov:

- Alm. Brand Pantebreve, ki je specializirana za investicije in nepremičninsko poslovanje,
- Alm. Brand Bilkredit, podružnica za financiranje nakupa avtomobilov,
- Alm.Brand Leasing Adm.,
- Provinskredit,

poleg tega pa še Alm.Brand Invest, ki je organizirana kot depozitarna banka za Alm. Brand Invest Unit Trust. Skupina je v 100% lasti družbe Alm.Brand Finans A/S, Kopenhagen.

Celotna bilančna sredstva so konec leta 2000 znašala 10.703 milijonov DKK (leta 1999 le 9.277 milijonov DKK). Število zaposlenih je iz 320 konec leta 1999 zraslo na 342 konec leta 2000, število poslovnih enot pa je ostalo enako, 43. V zadnjih letih je banka nadaljevala z dobrim poslovanjem in se tako še vedno uvršča med deset največjih bank na Danskem. V prihodnje bo banka nadaljevala s strategijo ostati "niche bank" (nišna banka), in se bo osredotočila samo na izbrana poslovna področja oziroma produkte/storitve. Med prednosti Alm.Brand Bank se uvrščajo:

- so najcenejši posrednik za investicije,
- nudijo najvišjo fiksno obrestno mero za depozite,
- nudijo najugodnejšo obrestno mero za depozite delavcev,
- širijo transparentnost cen.

Glede na tržni delež na celotnem danskem trgu je najmočnejša Danske Bank, ki obvladuje kar 45% trga. Ostale banke temu deležu ne pridejo niti blizu, saj nobena izmed preostalih velikih danskih bank ne preseže 10% tržnega deleža. Koncentracija danskega trga je zelo visoka, po izračunu moči imajo prve tri več kot tri četrtine trga. Med lastnike danskih bank se, poleg malih delničarjev, uvrščajo tudi institucionalni investitorji, skladi in celo sindikati.

Italija

Unicredito Italiano Group je ob koncu leta 2000 dosegal visoke tržne deleže na področju kreditiranja (11,58%), pa tudi na področju depozitnega poslovanja (11,02%). Po reorganizacijskih načelih se bo do konca leta 2002 razdružila skupina sedmih bank in zatem znova združila v tri nacionalne banke, ki bodo specializirane za posamezne dejavnosti, podobno, kot jih že ima organizirane bančna skupina San Paolo IMI. V skupini je zaposlenih 63.576 ljudi v 3998 podružnicah doma in v tujini. UniCredito pa se

je letos zalomilo na slovenskih tleh, saj je sosednjemu bančnemu velikanu spodletel poskus prevzema NKBM.

San Paolo IMI je druga največja bančna skupina v Italiji, ki ima 1350 podružnic v Italiji. Osrednja hčerinska banka skupine je Banca IMI, s sedežem v Milanu in z močno razpredeno mrežo šestih regionalnih bank. V zunanji mreži je enajst podružnic in petnajst predstavništav, vodilna je San Paolo IMI Irska v Dublinu. Vodenje skupine je centralizirano in razdeljeno na korporacijsko, investicijsko ter razpredeno bančno poslovanje s prebivalstvom.

V Italiji je bilo proti koncu devetdesetih let ozračje v velikih italijanskih bankah podobno zadušljivo in nabito z domoljubnimi čustvi kot je danes v Sloveniji. Desetletje zatem podobnosti ni več. Svetovni trend združevanja bančnih velikanov se v Italiji še ni končal. Lansko jesen je Banca d'Italia že odobrila združevanje bančnih skupin San Paolo IMI in Cardine, konec junija 2002 bodo o tem odločale uprave obeh skupin. S to "poroko" bo nastala po velikosti druga največja italijanska bančna skupina, ki bo imela na domačem trgu mrežo skupaj 3200 poslovalnic. Pred na novo nastajajočo skupino je zdaj po velikosti le še skupina UniCredito.

Čeprav so bančne skupine v Italiji zelo velike (največja je po bilančni vsoti dvanajstkrat večja od slovenskega bančnega sistema in zaposluje desetkrat več ljudi), pa je koncentracija v italijanskem bančnem prostoru veliko manjša kot v Sloveniji. V Sloveniji tako celotna skupina NLB že zaseda okoli 32% celotnega trga, medtem ko UniCredito le dobrih 11% italijanskega trga. V nasprotju s slovenskim trgom se tako italijanski centralni banki ni bati, da bi na njenem prostoru zavladala manj številna konkurenca treh velikih in morda še pet srednje velikih bank.

Luksemburg

Velik del bank je v lasti velikih finančnih institucij, od katerih jih ima večina sedež v ostalih državah unije. Po izračunih je koncentracija na luksemburškem bančnem trgu zelo nizka, saj je moč posameznih bank dokaj nepomembna v primerjavi s celotnim bančnim sistemom. Eden izmed pomembnih kazalnikov razvitosti oz. pomembnosti

bančnega sektorja (število zaposlenih v bančništvu na tisoč prebivalcev znaša kar 49) kaže, da je bančni sektor iz vidika zaposlovanja zelo pomemben, saj se povprečni kazalnik v evropski uniji giblje okoli 10. Delež največjih bank je na bančnem trgu Luksemburga nizek, kar narekuje nizko tržno koncentracijo bančnega sektorja, tržna kapitalizacija kot odstotek BDP pa je med najvišjimi v uniji.

Avstrija

Med pomembnimi avstrijskimi bankami najdemo tudi regionalne banke, ki so uspele s prilagojenimi storitvami za posamezne regije in predvsem s poznavanjem posebnosti ohraniti tržne deleže. Med lastniki je veliko drugih finančnih organizacij, tako da je lastništvo zelo prepleteno. Deleži največjih petih bank v celotnem bančnem sektorju so dokaj pomembni, kar namiguje na srednje močno koncentracijo, banke pa so kot vir financiranja podjetij zelo pomembne.

Raiffeisenlandesbank Oberösterreich spada med večje regionalne banke. V Avstriji ima 452 bančnih poslovalnic, razvejano poslovanje pa vzdržuje tudi na Češkem in v Nemčiji.

Belgija

Lastništvo belgijskih bank je večinoma v rokah velikih finančnih korporacij, kar bankam daje poleg kapitala tudi pomemben mednarodni ugled. Zadnje čase je občutiti močno prisotnost združevanj in prevzemov. V Belgiji je tako v zadnjem desetletju nastal trg, na katerem prevladuje pet velikih bančnih skupin. Ne glede na dejstvo, da nove bančne skupine ostajajo regionalno usmerjene, se vedno bolj čuti tudi "cross border" (čezmejni) element. Za belgijski bančni prostor je značilna močna koncentracija, saj delež največjih petih bank v celotnih bančnih sredstvih presega 77%.

Preko Fortis banke in Banque Bruxelles Lambert (BBL), ki sta v lasti skupine ING, je močno prisotna povezava z Beneluxom (Benelux connection). Dexia predstavlja "frankofono" povezavo in povezuje dve enako misleči banki v Franciji in francosko govoreči del Belgije. Pomemben del je tudi "Banquassurance", kombinacija bančništva in zavarovalništva pod eno streho, in tudi ambicija oziroma želja, da se razvije "cross

selling” (skupna prodaja) finančnih storitev. Prav na tem področju so belgijske institucije v vodilnem položaju.

Fortis banka je rezultat boja, ki je potekal pred leti za nadzor nad General Bank. Boj je potekal med dvema skupinama, in sicer med skupino Fortis in skupino ABN Amro, v nadaljevanju se je v boj vključila še ASLK-CGER Bank. V tem boju je belgijski del prevladal v novi strukturi. Skupna bilančna vsota skupine Fortis je konec leta 2000 znašala kar 343 milijard evrov, od tega je na Belgijo pripadlo 221 milijard evrov, 57 milijard evrov na Nizozemsko in 39 milijard evrov na Luksemburg (kjer skupina Fortis poseduje 100% Banque Generale du Luxembourg). Fortis svojo širitev na bančnem področju še naprej spretno gradi. Pred kratkim so povečali prej 60% delež v lastništvu banke Banque Belgoise, ter svoje operacije razširili še v Afriko.

BBL je ena izmed vodilnih belgijskih bank, vendar predstavlja relativno majhen delež nizozemsko bazirane ING Group, ki ima širše horizonte. ING je hitro razširila svoje poslovanje na področju zavarovalništva (v ZDA s prevzemom Relia Star, vrednim 6,1 milijard ameriških dolarjev, kasneje tudi z nakupom Aetna Financial Services in Aetna International, vrednim 7,7 milijard ameriških dolarjev). Na področju finančnih storitev je skupina ING kupila angleško borzoposredniško hišo Charterhouse Securities (preko ING Barings), BBL pa je kupila tudi Dipo (hranilnico iz Antwerpna) in prav tako razširila poslovanje.

Dexia je prvotno nastala kot povezava dveh skupin, ki so temeljile predvsem na kreditiranju javnega sektorja: Credit Communal de Belgique in Credit Local de France. Danes se Dexia širi tudi izven meja “domačih” držav: nedavno je skupina kupila Labouchere, “privatno” bančno skupino, v lasti nizozemskega Aegon-a. V ZDA pa je pred kratkim kupila Financial Security Assurance (FSA, vrednost nakupa 2,6 milijarde ameriških dolarjev). FSA predstavlja eno izmed štirih največjih zavarovalniških podjetij, delujočih v javnem finančnem sektorju. Nedavno je Dexia pristopila tudi v skupno vlaganje (joint venture) z Banco Sabadell v Španiji, z namenom razviti posel v javnem sektorju. Skupina je dejavna tudi v nordijskih deželah (nakup P-H Bank na Danskem in

Bikuben Girobank International v Luksemburgu, iz česar je nastala Dexia Nordic Private bank, ki targetira na skandinavsko "privatno" bančništvo in "asset management"-upravljanje premoženja).

Artesia ima prav tako francoske povezave, saj njene korenine segajo v čas prevzema Paribas Belgium s strani Belgian BACOP banke, ki mu je sledil nakup kontrolnega deleža v Banque Vernes v Parizu.

KBC je najbolj dinamična banka v Belgiji in tudi prva, ki je ponudila Internet storitve. Z združevanjem Kredietbank in CERA, je skupina dominantna v Belgiji. Razvila je dve prevladujoči osi: je dominantna banka v flamsko govorečem okolju, in ima pomembno vlogo v okolju centralne Evrope.

Norveška

Christiania Bank (Christiania Bank og Kreditkasse) je ena izmed največjih norveških finančnih skupin, pa tudi najstarejša norveška komercialna banka. Celotna bilančna vsota je konec leta 2000 znašala 236 milijard norveških kron, skupina pa je poslovala z več kot 70.000 podjetji in 560.000 fizičnimi osebami. Tržni delež je dosegel okoli 12%, vseh zaposlenih pa je bilo 4.063. Od začetka leta 2001 je Christiania Bank del skupine Nordea, sam prevzem je bil izvršen 18.12.2000. Christiania Bank je druga največja norveška banka, merjeno tako po bilančni vsoti kot po tržni vrednosti (market capitalisation). Na norveškem trgu ima 13% tržni delež pri celotnem kreditiranju, 13% delež pri depozitih, 9% delež pri upravljanju s premoženjem in 13% delež na področju opravljanja plačilnega prometa.

Med pomembnimi norveškimi finančnimi institucijami je kar nekaj hranilnic, ki so tudi regionalno usmerjene. Lastništvo je razpršeno, pomembni lastniki nekaterih pa so druge finančne institucije.

Irska

Največji irski banki sta *AIB (Anglo-Irish Bank)* in *Bank of Ireland*. Za Irsko je značilna izjemno močna tržna penetracija tujih bank. *Bank of Ireland* deluje po celotni Irski in

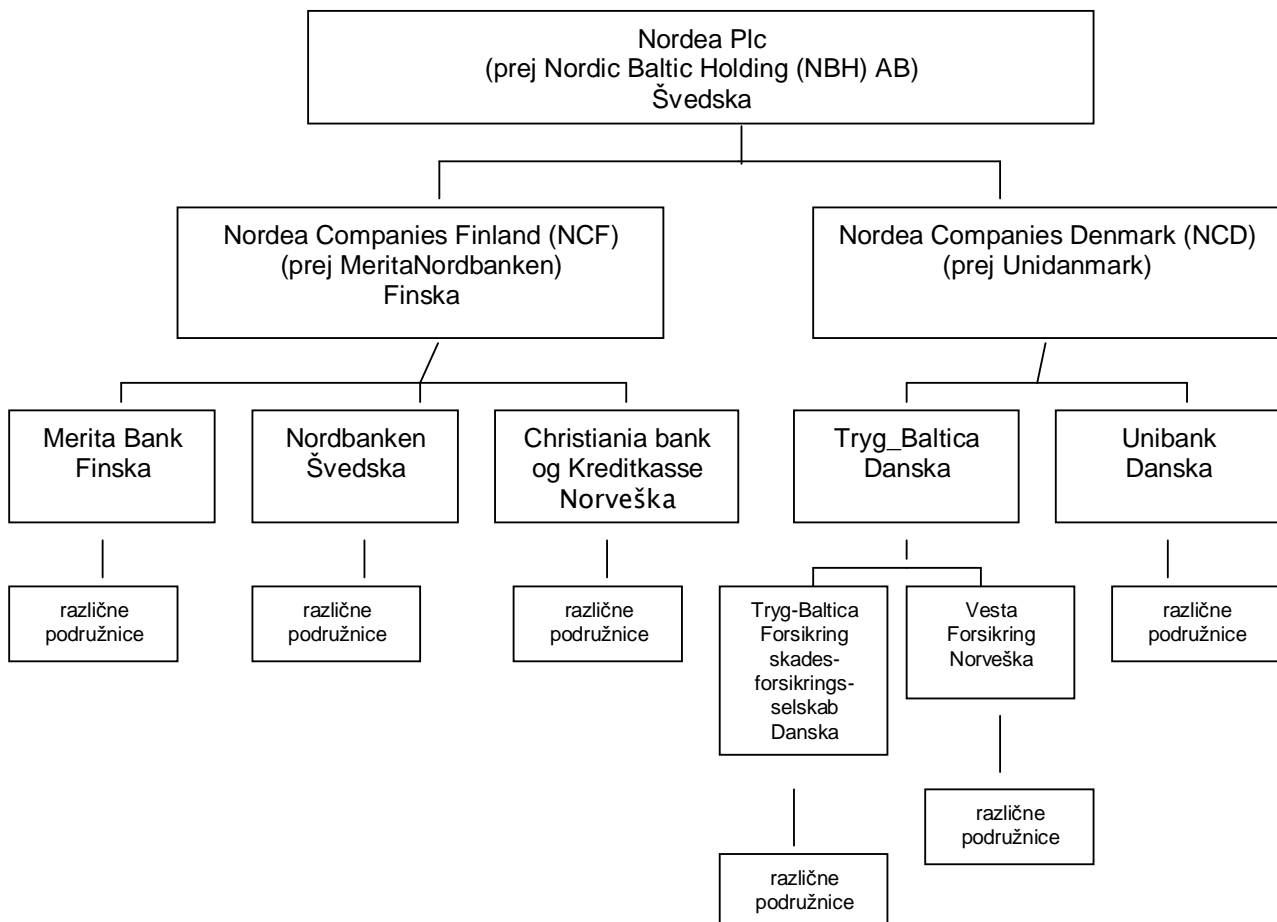
Združenem kraljestvu. Na področju kreditiranja ima 20% tržni delež. Tržna koncentracija bančnega sektorja ni pomembna, zelo pomembni pa so bančni viri pri financiranju podjetij.

Švedska

Nordea predstavlja največjo finančno skupino na nordijskem področju, prav tako je vodilna v svetovnem pogledu na področju internetnih storitev in storitev elektronskega bančništva (2,4 milijona komitentov). Delež po državah je naslednji:

- 40% na Finskem,
- 25% na Danskem,
- 20% na Švedskem,
- 15% na Norveškem.

Slika št.1: Sestava skupine Nordea



Vir: Internet Explorer. URL: <http://www.bankersalmanac.com>, 23.02.2002.

Nordea ima največji potencial komitentov: devet milijonov fizičnih oseb, preko 600.000 podjetij in 500 velikih korporacij.

Največjih pet bank v švedskem bančnem sektorju zavzema več kot 88% celotne bilančne vsote sektorja, kar nakazuje na pomembno koncentracijo v bančništvu.

Nizozemska

Rabobank je ena izmed največjih nizozemskih bank, in je v preteklih letih ohranjala in še povečevala močan vpliv na finančnih trgih. Aktivnosti skupine lahko razdelimo na naslednja področja: lokalno (domače) bančništvo, mednarodno bančništvo, upravljanje premoženja, zavarovanje (insurance), leasing in ostalo.

Lastništvo večine nizozemskih bank je v rokah pomembnih finančnih institucij, nekatere pa so tudi v (delni) državni lasti. Moč nizozemskih bank je izredno pomembna, delež največjih petih bank v celotni bilančni vsoti bančnega sektorja presega 80%.

Španija

Večina bank v Španiji je univerzalnih, nekaj pa jih je tudi v lasti drugih velikih finančnih skupin. Koncentracija je majhna, tržni deleži nikoli ne presegajo 20%, za večino bank se gibljejo okoli 6%. Banke predstavljajo zelo pomemben vir financiranja za podjetja.

Portugalska

Tudi lastništvo portugalskih bank je večinoma razdeljeno na druge finančne institucije in mednarodne bančne korporacije. Največja portugalska banka, Caixa Geral de Depositos, ima pomemben tržni delež, na področju posojil 23%, na področju depozitnih poslov pa kar 30%. Tržni deleži ostalih bank so manj zavidljivi. Sicer pa je koncentracija na portugalskem bančnem trgu izjemno visoka, saj pet največjih bančnih skupin obvladuje kar 85% celotnega trga.

Grčija

Grške banke nimajo enotnega lastništva, nekaj jih je v lasti velikih finančnih institucij, lastništvo drugih je razdrobljeno, spet tretje pa so v državni lasti. Koncentracija je srednje visoka, saj največjih pet bank obvladuje skoraj 58% tržni delež. Tržna kapitalizacija kot odstotek BDP je ena izmed nižjih v uniji, saj ne presega 30%. Tudi po številu institucij na milijon prebivalcev (5), se grški bančni sektor ne uvršča med najbolj izpopolnjene med državami članicami.

Francija

Francoski bančni sistem ne pozna koncentracije, so pa francoske banke zelo agresivne pri vstopanju na tuje trge. Delež največjih petih bank dosega le slabih 40% celotne bilančne vsote bančnega sektorja. Največje francoske banke imajo izgrajeno popolno mrežo za poslovanje po svetu in ponujajo vse storitve, prilagojene zahtevam komitentov.

Finska

Finskih pet bančnih združb je tudi posledica velikega združevanja bank v skandinavskem prostoru, tržna koncentracija je zato dokaj visoka. Število zaposlenih v bančništvu (na tisoč prebivalcev) je eno izmed najnižjih v uniji, bančni sektor kot vir financiranja za podjetja pa je zelo pomemben. Banke so v preteklosti zelo negovale dolgoročne stike in poslovanje s komitenti, tak pristop sodelovanja za finske banke v zadnjih letih ni več prioriteta.

5. SKLEP

Vključevanje v Evropsko unijo je prva prioriteta Republike Slovenije z najširšim možnim konsenzom vseh parlamentarnih strank. Slovensko gospodarstvo, ki spada med majhna gospodarstva, je lahko uspešno le pod enim pogojem: da je, oziroma da postane odprto. Prav zato si Slovenija prizadeva za polnopravno članstvo v Evropski uniji, s katero je že zdaj močno povezana.

Slovenija se je že kmalu po osamosvojitvi odločila, da si bo prizadevala za vstop v Evropsko unijo. Vlada se je namreč zavedala, da je naš gospodarski in družbeni razvoj neločljivo povezan z Evropo – z uveljavljanjem evropskih demokratičnih gospodarskih standardov v Sloveniji. Ta zadani cilj pa bo Slovenija dosegla le, če bodo poleg vlade vse organizacije in posamezniki na svojem področju naredili kar največ za potrebne spremembe in prilagoditve.

Osnovni pomen Evropske unije je iskati v dejstvu, da bi naj le-ta presegla zgodovinska nasprotja, zgodovinske konflikte med evropskimi narodi, tiste razlike in konflikte, ki so vodili v veliko število vojn v evropski zgodovini, ter da se vzpostavi takšna trdna struktura institucij na temelju skupnih vrednot, ki bi preprečevala, da bi se kadarkoli spet ponovila evropska zgodovina (Govor predsednika vlade RS dr. Janeza Drnovška na posvetu o pristopnem procesu in pogajanjih RS za članstvo v Evropski uniji, Brdo pri Kranju, 11.2.2000, http://www.uvi.si/slo/aktualno/sporocila/data/predsednik_vlade/2000-02-14_2000-02-18-155951.html-12).

Slovenija se z vsakim dnem čedalje bolj približuje dnevu, ko bo vstopila v ekonomsko najmočnejšo združbo na svetu - Evropsko unijo. Konec marca 2000 so stekla pridružitvena pogajanja. Cilj Evropske unije je zagotoviti čim boljše življenjske razmere za vse njene prebivalce. Standardi, ki jih ta zahteva, so pogoj za enakovredno in uspešno sožitje, pogoj za preživetje. Slovenija se mora takemu okolju čimprej prilagoditi, ker vstop vanjo nikakor ne bo lahek. Že danes se na slehernem koraku soočamo z dejstvom, da skupaj z Evropsko unijo sobivamo v istem okolju. Sožitje in sodelovanje sta ne glede na naš vstop del vsakdanjika. Slovenija na evropski trg vsako leto izvozi več kot 70% blaga in storitev, zato je njeno preživetje odvisno tudi od poznavanja interesov Evropske unije. Priprave na pridružitve so se začele že pred časom, največji del pa je še pred nami. Potegniti bo potrebno veliko preračunanih potez, predvsem pa bo potrebno imeti dovolj znanja in informacij.

V slovenskem bančnem prostoru proces reorganizacije še ni zaključen. Reorganizacija bi naj očistila bančno aktivo in utrdila banke, da bi bile sposobne preživeti v

konkurenčnem okolju. Glavni namen reorganizacije je vzpostaviti konkurenco na bančnem trgu in okrepiti domače banke. Reorganizacija bančnega sistema pa je kompleksen proces, ki vključuje veliko ukrepov, od zmanjšanja vloge državnih bank, razvoja malih privatnih bank, vstopa tujih bank v naš bančni prostor in s tem povečanja konkurence. Največji pomen v celotnem procesu reorganizacije imata procesa sanacije in privatizacije bank. Pomembno je tudi učinkovito nadziranje poslovanja bank in prilagoditev njihovega števila dejanskim potrebam našega prostora.

Veliko pozornost vsesplošne javnosti so v zadnjih mesecih pritegnili postopki glede privatizacije dveh največjih bank: Nove Ljubljanske Banke in Nove Kreditne Banke Maribor. NLB in NKBM nista nikoli bili in tudi sedaj nista pravi državni banki v smislu ustanovitvenega kapitala in njegovih funkcij. Banki sta postali državni pravzaprav zaradi nujne in nista – in tudi naj ne bi – opravljali vloge klasičnih državnih bank v socialističnem ali razvojno-investicijskih bank v kapitalističnem smislu, saj sta znani kot univerzalni, predvsem komercialno-poslovni banki z mednarodno usmeritvijo. Slovenija pravzaprav nikoli ni imela državne banke, ki bi opravljala naložbene, razvojne in projektne naloge v imenu države. Že zgodovinsko in zakonsko opredeljena ter sedaj načrtovana smer privatizacije obeh državnih bank pomeni, da bosta ti dve banki kmalu morali delovati s pravili oziroma zakoni odprtega evropskega trga. Ta pravila pa nimajo velikega posluha za posamezne potrebe in želje glede razvojne akumulacije kapitala oziroma naložb v določene, zlasti dolgoročne projekte, pomembne za družbene in javne potrebe posamezne države. Podrejena so zakonom rentabilnosti in pretežno kratkoročnim komercialnim interesom globalnega kapitala oziroma lastnikov.

Slovenija potrebuje vsaj eno ali dve veliki banki, ki bosta imeli sedež v Sloveniji in ki bosta oblikovali konkurenčno poslovno strategijo ter se iz naše države širili v druge države. Lastništvo teh dveh velikih bank ni tako zelo pomembno, pač pa je odločitvenega pomena dejstvo, da bosta imeli center odločanja načrtovanja in razvoja v Sloveniji.

Glede na zadnje dogodke pa bo proces privatizacije slovenskih bank še dolgotrajen. Komisija za privatizacijo je namreč ocenila, da ponudniki za nakup NKBM ne zagotavljajo njene posodobitve. Odločitev je bila vsaj za NLB rahlo usmerjena v drugo smer in belgijski banki KBC je uspelo pridobiti tretjinski delež v največji slovenski banki. Ne glede na vse razprave o nacionalnem interesu v bančništvu in strah pred tujci, ne moremo zanikati dejstva, da je tuji kapital bil in bo tudi v prihodnje pomembna sestavina modernizacije gospodarstva. Dejstvo je tudi, da po velikosti bilančne vsote v primerjavi z BDP ne sodimo med razvite države (Borak, 2002). Potrebno pa se je tudi zavedati, da velikih kapitalskih povezav brez rešitve meddržavnih sporov ne bo.

Sama sanacija bank je prinesla zadovoljive rezultate, saj obe sanirani banki izpolnjujeta kapitalne zahteve, imata zadostno kapitalno ustreznost in oblikujeta zadostne rezervacije za poslovna tveganja. Izpolnjujeta tudi zahteve denarne politike, kot sta obvezna rezerva in devizni minimum, merila likvidnosti in merila varnega poslovanja. Hkrati prav sanirani banki dosegata najvišji dobiček na slovenskem bančnem trgu in imata pozitiven vpliv na celoten bančni trg.

V Sloveniji imamo zaenkrat še vedno preveliko bank, proces združevanja pa se komaj začne. Lastniki slovenskih bank so privatna podjetja, država in tujci. Tuj kapital na eni strani deluje pozitivno, saj spodbuja prestrukturiranje bank z naraščanjem konkurence, učinkovitostjo vodenja in novimi tehnologijami, prinaša pa tudi svež kapital. Na drugi strani pa se je potrebno zavedati, da tujci vendarle naj ne bi bili večinski lastniki večjih slovenskih bank, saj bi jim bil s tem omogočen prevelik nadzor nad našimi podjetji.

Po mnenju poznavalcev so idealni lastniki bank z vidika državnih (in ne nacionalnih) interesov lahko le druge finančne institucije. Samo zavarovalnice, pokojninski in vzajemni skladi, ki so v lastništvu spet drugih finančnih ustanov, imajo ekonomski motiv ostati dolgoročni lastniki bank (Ribnikar, 2002). Nasprotno se nefinančna podjetja srečujejo z velikimi oportunitetnimi stroški teh naložb in zato v njih iščejo predvsem kapitalne dobičke. Hkrati pa je medsebojno prepleteno lastništvo kot ključavnica, ki tujim kupcem otežuje, če ne že preprečuje prevzem domačih bank.

Zavedati pa se moramo, da je Slovenija majhna država in da zato v vseh tistih dejavnostih, kjer so potrebni veliki vložki v raziskave in razvoj, ne moremo imeti podjetij v prevladujoči slovenski lasti, torej podjetij, ki ne bi bila hčere tujih družb. Podjetja iz teh dejavnosti morajo biti v stoddostni tuji lasti.

Kar se tiče slovenskega bančnega sistema, je njegova prihodnost neposredno vezana na Evropsko unijo. Možno je, da bo v nekaj letih v Evropi le peščica velikih bank in veliko hranilnic. Trenutno pa so razmere drugačne. Po podatkih evropske centralne banke se njena denarna politika v 12 državah izvaja v več kot 7.500 bankah, kar pomeni, da v Evropi nimamo le velikih bank. Poleg tega smo v Sloveniji banke uspešno sanirali, tako kapitalsko kot tudi z vidika dobičkonosnosti. Zdaj je na vrsti lastniška konsolidacija (Ribnikar, 2002). Izvor lastništva je za slovenske banke zelo pomemben, saj se slovenska podjetja v glavnem financirajo z bančnimi posojili, in ne na kapitalskih trgih. Banke so torej za podjetja odločilnega pomena. Če so banke v lasti tujcev, lahko podpirajo interese tekmecev iz svoje države pred interesi slovenskih podjetij. Poleg tega so banke tudi lastniki nekaterih domačih podjetij, kar pomeni, da bi v upravo teh družb imenovali tujce. Lastništvo banke je izredno pomembno predvsem za mala in srednje velika podjetja, ki nimajo dostopa do tujih finančnih virov.

Obrestne mere v Sloveniji so glede na evropske razmere še vedno previsoke in se bodo morale še zniževati. Previsoke obrestne marže so delno tudi odraz truda bank, da bi navkljub visokim operativnim stroškom obstale na trgu. Operativne stroške bo zato pred vstopom v Evropsko unijo definitivno potrebno znižati, saj bo povečanje konkurence vodilo do zmanjševanja obrestnih marž in slovenske banke tako visokih operativnih stroškov ne bodo več sposobne pokrivati, kar je delno prisotno že danes. Eden od ciljev sanacije je tudi znižati stroške finančnega posredništva. Visoki stroški finančnega posredništva v Sloveniji so posledica premajhne konkurence in slabih posojil v bilancah bank.

Krepi se nadzor nad bankami, ki je potreben zaradi pravočasnega prepoznavanja in preprečevanja določenih tveganj, povezanih s poslovanjem bank. Cilj bančne regulative je zmanjšati tveganja in tako povečati varnost vlagateljev. Drugi cilj je spodbujati konkurenco in tako znižati stroške finančnega posredništva. Bančni nadzor v Sloveniji se je okrepil z boljšo zakonodajo, s pospeševanjem investicij v izobraževanje zaposlenih v bančnem sektorju, s hitrim razvojem informacijskih sistemov in s splošnim institucionalnim razvojem, vendar še zaostaja za nadziranjem v Evropski uniji.

Po uvedbi monetarne suverenosti smo v Sloveniji že dosegli določene rezultate, vendar pa bo potreben še nadaljnji razvoj v to smer. Potrebno bo povečati konkurenčnost bančnega sektorja in izboljšati učinkovitost poslovanja bank. Slovenijo tako čaka še proces privatizacije, s katerim bomo lastnili sanirani banki. Privatizacija bank je tako najbolj neposredna pot, da se zrahljajo pretesni odnosi med državo, bankami v državni lasti in državnimi podjetji. Potrebno bo tudi še nadaljnje zniževanje obrestnih mer in stroškov finančnega posredništva, izboljšati pa se mora tudi še učinkovitost bančnega nadzora. Prav tako bo v prihodnosti nujno tudi zniževanje operativnih stroškov poslovnih bank (pomemben delež še vedno predstavljajo stroški informatike - amortizacija), zmanjšanje števila zaposlenih in izboljšanje njihove usposobljenosti.

Bodoča konkurenca bank iz Evropske unije že sili banke v razširitev palete storitev, ki jih ponujajo. Banka, ki v svoje poslovanje ne bo vključevala novih storitev, v konkurenčnem okolju ne bo imela možnosti preživetja. Za poslovanje bank v Evropski uniji, in tudi tistih izven nje, je pomenilo veliko spremembo tudi uvajanje in uvedba Evropske monetarne unije in uvedba skupne valute. Sprejet novi bančni zakon predvideva ustanavljanje tujih podružnic in ureja (oziroma spreminja) sistem zavarovanja bančnih vlog (nadstandardna shema).

Bančno zakonodajo Evropske unije predstavljajo bančne smernice, najpomembnejši sta prva in druga. Iz primerjave obeh zakonodaj vidimo, da so naša določila že usklajena s prvo bančno smernico Evropske unije, ne pa tudi z drugo. Vseeno pa lahko rečemo, da slovenska zakonodaja ne odstopa od evropske v tolikšni meri kot dejansko stanje.

Slovensko bančništvo mora torej še nadaljnjo uskladiti zakonodajo, končati proces privatizacije bank, znižati obrestne marže in stroške finančnega posredništva, okrepiti nadzor nad bančnim poslovanjem, hkrati pa že tudi razvijati nove storitve, če se želi uspešno vključiti v bančni sektor Evropske unije. Zato bo potrebno prehodno obdobje dobro izkoristiti, da bomo ob močnih in konkurenčnih slovenskih bankah lahko čim bolje izkoristili prednosti oziroma minimizirali slabosti, ki jih skupni finančni trg prinaša.

Liberalizacija trgov in gospodarska integracija dolgoročno prinašata koristi, ki naj bi temeljile predvsem na alokacijski učinkovitosti. Kopenhagenski vrh Evropske unije junija 1993 z obljubljenim članstvom, potem ko bodo potencialne članice izpolnile številne splošne ekonomske in politične kriterije, pa kaže, da je Evropska unija dolgoročno sicer res zelo darežljiva, kratkoročno pa precej manj. Integracija je proces sprememb, ki mu je bistveno bolj kot evropsko izpostavljeno slovensko gospodarstvo.

Slovenija se Evropski uniji približuje v vseh pogledih: BDP na prebivalca, izražen v pariteti kupne moči, je v Sloveniji okoli 71% povprečne ravni Evropske unije, stopnja gospodarske rasti v zadnjih petih letih je bila okoli 4 do 4,5%, kar je približno 1,5 odstotne točke višje od povprečne stopnje rasti v Evropski uniji. S takim razmerjem v stopnjah rasti bi Slovenija dosegla povprečno raven sedanjih držav članic v približno dvajsetih letih (Senjur, 2002). Seveda pa ostaja vprašanje, ali bo Sloveniji tudi znotraj Evropske unije uspevalo dohitevati razvitejše države.

Čeprav bo prihodnje desetletje zaznamovala pospešena integracija nacionalnih evropskih trgov kapitala v enoten, vseevropski trg kapitala, nekateri vseeno dokazujejo, da bo na tem trgu še vedno prostor tudi za nacionalne borze in nacionalne trge kapitala (Kovačič, 2002). Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo se bo konkurenca med bankami še povečevala. Slovenske banke in druge finančne ustanove bodo zato prisiljene slediti novim trendom v evropskem bančništvu, kot so združevanje bank, racionalizacija stroškov, uvajanje informacijske tehnologije in vse pomembnejši sodobni načini poslovanja. Zaradi vse večje potrebe po informacijski tehnologiji in večjih zahtev porabnikov se bančni prostor nenehno spreminja. Slovenske banke bodo morale postati

mного večje, kot so zdaj, da bodo lahko učinkovito "servisirale" slovensko gospodarstvo doma in v poslih s tujino. Tuja konkurenca bo s ponudbo cenejših posojil ter s kakovostjo in raznovrstnostjo storitev dosegla, da se bo učinkovitost poslovanja slovenskih bank postopoma izboljševala. Ob prodoru tujcev v slovenski bančni prostor lahko resno računamo tudi z dvigom slovenske konkurenčnosti.

Z analizo in primerjavo zakonodaj Evropske unije in Slovenije sem potrdila izhodiščno tezo, da slovenske banke oziroma slovenski bančni sistem v celoti še ni pripravljen na vstop v Evropsko unijo.

6. LITERATURA

1. Adlešič Zlato, Bohte Gorazd: Slovenska približevanja: Evropska unija. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 42 (1993), str.6-9.
2. Anderson Ronald W., Kegels Chantal: Transition Banking, Financial Development of Central and Eastern Europe. Clarendon Press, Oxford. 1988.
3. Avšič Vera: Analiza: kako nas je ocenila EU. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 46 (16.11.2000), str.28.
4. Avšič Vera: Potegnili smo krajši konec. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 18.februar 2002, str. 22-25.
5. Batten Dallas S. et al.: The Conduct of Monetary Policy in the Major Industrial Countries: Instruments and Operating Procedures. IMF Occasional paper No.70. Washington D.C.: International Monetary Found, 1990. 34 str.
6. Bertoneelj Popit Vesna: EU bo zatresla stabilnost Slovenije. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.marec 2002, str. 43-44.
7. Bertoneelj Popit Vesna: Banka bolj panična kot vlada. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2.april 2002, str. 7.
8. Bobek Dušan: Organiziranje in poslovanje bank. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1992. 198 str.
9. Bobek Dušan: Vpliv centralne banke na kreditno politiko poslovnih bank. Maribor : Založba Obzorja, 1971. 112 str.

10. Bodie Zvi, Kane Alex, Marcus Alan J.: Investments. 3rd ed. Boston : Irwin, 1996. 937 str.
11. Bohnec Darko: O denarnem trgu. Bančni vestnik, Ljubljana, 43 (1994), 1-2, str. 3-5.
12. Bohnec Darko: Medbančni denarni trg. Aktualni problemi denarne politike in bank. Ljubljana : CISEF, 1994a. 10 str.
13. Bohnec Darko: Potreba po strategiji in sodelovanju bank na področju plačilnih storitev. Bančni vestnik, Ljubljana, 49 (marec 2000), 3, str 1.
14. Bojčič Miroslav: Omahljivost kot politika. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 8.april 2002, str. 30-31.
15. Bole Vladimir: Sterilization in Slovene Monetary Sector, EIPF Working Paper. Ljubljana : EIPF, 1995.
16. Bole Vladimir: Tržna struktura finančnega posredovanja in visoke obrestne mere. Gospodarska gibanja, (1996), 273, str. 23-40.
17. Bole Vladimir: Finančno prestrukturiranje in posojilna marža. Gospodarska gibanja, (1996a), 274, str. 23-38.
18. Borak Neven: Iskanje guliverja ali kako preživeti. Ljubljana : Znanstveno in publicitetno središče, 1994. 190 str.
19. Borak Neven: Banke na razpotju. Portorož : ZES, 1995.
20. Borak Neven: Banke, zavarovalnice in notranji evropski trg. Bančni vestnik, Ljubljana, 1996, 5, str.2-9.
21. Borak Neven: Bančne direktive Evropske skupnosti. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 1996a. 246 str.
22. Borak Neven: Bazelska načela preudarnega bančnega poslovanja. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 1998. 96 str.
23. Borak Neven: Slovensko bančništvo: Evropske banke morajo sprejeti večja tveganja. Finance, Ljubljana, 76 (30.06.2000), stran 50.
24. Borak Neven: Država je močnejša, banke pa slabše. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 36 (7.9.2000), str. 9.
25. Borak Neven: Meje bančne ekspanzije. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2.april 2002, str. 19.

26. Boris S. Michael, Ding Wei, Noel Michel: On the Road to EU Accession-Financial Sector Development in Central Europe. Washington : The World Bank, 1996. 159 str.
27. Bremec Nevenka: Priprave slovenskih bank na Evropsko unijo – kje je vizija lastnikov? Bančni vestnik, Ljubljana , 1998, 12, str.19-20.
28. Brigham Eugene F., Kapenski Louis C.: Financial Management. 8th ed. Fort Worth : The Dryden Press, 1997. 1197 str.
29. Brigham Eugene F., Kapenski Louis C.: Intermediate Financial Management. 5th ed. Fort Worth : The Dryden Press, 1996. 1018 str.
30. Brigham Eugene F.: Fundamentals of Financial Management. 7th ed. Forth Worth : The Dryden Press, 1995. 843 str.
31. Canals Jordi: Competitive strategies in European Banking. Oxford : Clarendon Press, 1994. 267 str.
32. Cetinski Andrej: Denarna politika v majhnem gospodarstvu. Bančni vestnik, Ljubljana, 1996, str.18-22.
33. Craig Paul, Grainne De Burca: EU Law. Text, cases, and materials. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 1998. 1152 str.
34. Čas Miloš, Rotar Tomaž: Borzni slovarji s trijezičnim slovarjem. Maribor : Kapital, 1994. 190 str.
35. Dasse M., Issacs S., Penn G.: EC Banking Law. London : Lloyd's of London Press Ltd., 1994.
36. Dimovski Vlado: Bančništvo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996. 74 str.
37. Dixon Rob: Banking in Europe: The Single Market. London : Routhledge, 1991, 136 str.
38. Downes John, Goodman Jordan E: Dictionary of Finance and Investment Terms. Third Edition. New York : Barron's, 1991. 537 str.
39. Ehrman Michael, Gambocorta Leonardo, et al.: Financial Systems and the Role of Banks in Monetary Policy Transmission in the Euro Area, European Central Bank Working Paper Series, Working Paper No.105. Frankfurt am Main: European Central Bank, december 2001. 59 str.

40. Gardner P.M. Edward, Molyneux Philip: Changes in Western European Banking. London : Routhledge, 1990. 300 str.
41. Gart Alan: Regulation, Deregulation, Reregulation: The Future of the Banking, Insurance and Securities Industries. New York : John Wiley & Sons, 1994. 422 str.
42. Glogovšek Jože: The Impact of the Banking System on the Entrepreneurship in Transition-The Slovenian Case. Small Business Management in the New Europe : proceedings. Maribor : Ekonomski institut, 1994. str. 391-396.
43. Gorišek Jurij: Težnje zaupanja v zavarovalne pogodbe, garancijski skladi in približevanje Slovenije Evropski uniji. Dnevi slovenskega zavarovalništva 1996. Bled : Slovenski zavarovalni biro, 1996. str.7-15.
44. Graddy Duane B., Spencer Austin H.: Managing Commercial Banks: Community, Regional and Global. Englewood Cliffs : Prentice Hall International, 1990. 769 str.
45. Green Mark R.: Risk Aversion, Insurance and the Future. Bloomington : Indiana University, 1971. 164 str.
46. Greenbaum Stuart I., Thakor Anjan V.: Contemporary Financial Intermediation. Fort Worth : The Dryden Press, 1995. 806 str.
47. Grobelšek Matic: Banke imajo vedno denar za IT. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.februar 2002, str. 70-71.
48. Ilešič Marko: "Evropeizacija" slovenskega pravnega sistema : zakaj, kdaj in kako. Podjetje in delo, Ljubljana, XXII (1996), 5-6, str.743-749.
49. Ilovar Sonja: Nadzor bančnega poslovanja (2). Bančni vestnik, Ljubljana 1997, 5, str.2-8.
50. Janša Mateja: Finančne storitve se bodo pocenile. Evrobilten, Ljubljana, 1998, 3, str.8.
51. Jurančič Iztok: Slabo je, če postanejo banke previdne šele v recesiji. Gospodarski vestnik, Ljubljana 46 (16.11.2000), str. 20.
52. Jurančič Iztok: Nevarne poti Banke Slovenije. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 18.februar 2002, str. 27.
53. Jurančič Iztok: Tuji bankirji zavzeli JV Evropo. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 4.marec 2002, str. 42-42.

54. Jurančič Iztok: Kje so meje sterilizacije? Gospodarski vestnik, Ljubljana, 11.marec 2002, str.89.
55. Jurančič Iztok: Širitev bo, z nami ali brez nas. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.marec 2002, str. 63-65.
56. Jurančič Iztok: Selitve in združitve v bančnem svetu. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2.april 2002, str. 50-53.
57. Klobčar Janez: Pregled bančnih tveganj. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1995, str.93.
58. Koch Timothy W.: Bank management. 5th edition. Fort Worth : The Dryden Press, 2000, 968 str.
59. Končina Miroslav: Vloga slovenskih zavarovalnic pri evropskem usmerjanju razvoja našega finančnega trga. Bančni vestnik, Ljubljana, 48 (1999), 5, str. 7-10.
60. Korber Srečko: Primerjava uspešnosti poslovanja slovenskega bančnega sistema z nekaterimi evropskimi državami. Prispevek za posvet Banke po novem zakonu o bančništvu na Bledu, 1996. 53 str.
61. Korošec Bojana: Ekonomska presoja zavarovanja v poslovnem sistemu. Ljubljana : Zveza društev računovodij in finančnih delavcev, 1991. 176 str.
62. Kos Marko: Sanacija slovenskih bank. bančni vestnik, Ljubljana, 1992, januar, str.1-2.
63. Košak Marko: Učinkovitost bank in tržna struktura v slovenskem bančništvu. Prikazi in analize, letnik VIII, št.4, november 2000. Ljubljana : Banka Slovenije, 2000. str.5-32.
64. Kovačič Art: Globalna konkurenčnost Slovenije in pomen finančnega trga. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 1-2, str. 30-35.
65. Lacič Marjan: Guverner Banke Slovenije France Arhar o slovenskih bankah v konkurenci bank EU. Dnevnik, Ljubljana, 26.01.2001.
66. Lavrač Vladimir: Vključitev Slovenije in drugih srednje-evropskih držav v proces evropske monetarne integracije. Delovni zvezki, št. 50. Raziskovalni center Ekonomske fakultete. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 1997.
67. Lindgren Carl-Johan, Garcia Gillian, Saal Matthew I.: Bank Soundness and Macroeconomic Policy. International Monetary Found, 1996. 205 str.

68. Macon Petra, Petrič Tine: Nevarni finančni imperij Triglav. Tvegano sožitje bank in zavarovalnic. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 18.marec 2002, str. 21-23.
69. Majcen Špela, Žemva Mojca: Pomembnejše finančne prilagoditve centralne banke ob vstopu v EMU. Ljubljana : Banka Slovenije, 2002, 23 str.
70. Matečič Cene: Mednarodni monetarni sistemi (3). Bančni vestnik, Ljubljana, 1996, 11, str. 1-17.
71. Mekinc Janez: Koncept celovitega obvladovanja kakovosti v bančništvu. Svetovalec iz Gospodarskega vestnika, Ljubljana, 1997, 31 (7.8.1997), str.41.
72. Mishkin Frederic S., Eakins Stanley G.: Financial Markets and Institutions. 2nd ed. Reading : Addison-Wesley, 1998. 668 str.
73. Mishkin Frederic S.: The Economics of Money Banking and Financial Markets. 5th ed. Reading : Addison-Wesley, 1998a. 732 str.
74. Mrak Mojmir, Potočnik Janez, Rojec Matija: Strategy of the Republic of Slovenia for Accession to the European Union. Ljubljana : Zavod za makroekonomske analize in razvoj, 1998. 278 str.
75. Novkovič Goran: Vlada združuje finančne nadzornike. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.3.1999, str.10.
76. Novkovič Goran: (N)LB ogroža slovensko ekspanzijo. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 18.marec 2002, str. 7.
77. Pavliha Marko: Pravni vidiki vključevanja slovenskega zavarovalništva v Evropsko unijo. 5.dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 1998. str. 17-35.
78. Pavliha Marko: Slovensko zavarovalništvo in evropska unija: Ob letu osorej. 6. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 1999. str. 5-23.
79. Petavs Stane: Združevanje bank še kar v oblakih. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 49 (23.marec 2000), 12, str.12-15.
80. Petavs Stane: Banke: Dobri smo in nismo spali. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 48 (30.11.2000), str.33.
81. Petavs Stane: Vnetljive kratkoročne obresti. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 5 (1.2.2001), str.14.

82. Petrič Tine, Marcon Petra: Vlada ima časa še dve do tri leta. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 4.februar 2002, str. 28-31.
83. Potočnik Janez, Senjur Marjan, Štiblar Franjo: Približevanje Evropi: rast, konkurenčnost in integriranje. Ljubljana : Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj, 1995. 144 str.
84. Prinčič Jože: Slovensko bančništvo po drugi svetovni vojni. *Bančni vestnik*, Ljubljana, 2002, 1-2, str. 71-72.
85. Rems Zorc Vanda: Vloga nebančnih finančnih posrednikov na slovenskem finančnem trgu (1). *Bančni vestnik*, Ljubljana, 48 (1999), 6, str. 2-6.
86. Rems Zorc Vanda: Vloga nebančnih finančnih posrednikov na slovenskem finančnem trgu (2). *Bančni vestnik*, Ljubljana, 48 (1999a), 7-8, str. 2-5.
87. Repanšek Borut: Stroški finančnega posredništva v slovenskem bančništvu leta 1994. *Bančni vestnik*, Ljubljana, 1995, 9, str. 5-13.
88. Repanšek Borut: Stroški finančnega posredništva. *Prikazi in analize*, Ljubljana, IV/1 (1996), str.5-15.
89. Ribnikar Ivan: Centralna banka. *Bančni vestnik*, Ljubljana, 5 (1996), str. 41-42.
90. Ribnikar Ivan: Roki dospelja sredstev in naložb bank. *Bančni vestnik*, Ljubljana, 45 (1996a), 9, str. 52-54.
91. Ribnikar Ivan: Odprava družbene lastnine podjetij, privatizacija. *Bančni vestnik*, Ljubljana, 47 (1998), 1-2, str.60-62.
92. Ribnikar Ivan: Od denarja do medvedjega trenda. Ljubljana : CISEF, 1994. 329 str.
93. Ribnikar Ivan: Rehabilitation of Banks in Slovenia. *Est-Ovest*, Trst, 24 (1993), 5, str. 79-93.
94. Ribnikar Ivan: Restrukturiranje finančnega sektorja. 1.letna konferenca Znanstvene sekcije Zveze ekonomistov Slovenije. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenija, 1997, str. 88-103.
95. Ribnikar Ivan: Slovensko bančništvo. *Finance*, Ljubljana, 76 (30.junij 2000), str.1-32.
96. Ribnikar Ivan: Nova mednarodna finančna ureditev ali "arhitektura". *Bančni vestnik*, Ljubljana, 2002, 1-2, str. 68-70.

97. Saje Janez: Perspektive denarnega trga v Sloveniji. Spremembe v bančnem okolju. 2.Strokovno posvetovanje o bančništvu. Portorož : Zveza ekonomistov Slovenije, 1996. str.55-71.
98. Saunders Anthony: Financial Institutions Management: a Modern Perspective. Burr Ridge : Irwin, 1994. 614 str.
99. Senjur Marjan: Razvojne zagate Slovenije v Evropski uniji. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 1-2, str. 1.
100. Servantes Dominique: The Single Financial Market. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Community, 1991. 61 str.
101. Smith Roy C., Walter Ingo: Global banking. Oxford : Oxford University Press, 1997. 486 str.
102. Strojan Kastelec Andreja: Konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Ljubljana : Banka Slovenije, 2001. 12 str.
103. Štiblar Franjo: Sanacija slovenskih bank : zakaj zamuja njen zaključek in kako naprej. Gospodarska gibanja, Ljubljana, 12 (1996), str. 25-45.
104. Štiblar Franjo: Restructring of Banking sector of Slovenia. OECE/WIIV seminar on the progress of bank restructuring. Vienna, 1996a. str.29-31.
105. Štiblar Franjo: Novi razvojni korak slovenskega bančnega sektorja. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1995, 1-2, str. 5-12.
106. Štiblar Franjo: Pravna ureditev slovenskega bančnega sektorja. Podjetje in delo, Ljubljana, 1997, 6 (15.10.1997), 662 str.
107. Štiblar Franjo: Združevanje bank in konsolidacija bančnega sektorja. Bančni vestnik, Ljubljana, 1998, 12, str.31-32.
108. Štiblar Franjo: Kakšen bo slovenski bančni sektor ob vstopu v EU. Gospodarska gibanja, Ljubljana, 1999, april, str.27-44.
109. Štiblar Franjo. Biber Uroš: Slovenski bančni sektor ni povzročitelj inflacije. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 1-2, str. 2-7.
110. Šubic Petra: Preveč storitev ali prevelika zadržanost? Gospodarski vestnik, Ljubljana, 18.februar 2002, str. 11.
111. Šubic Petra: Od evra nas loči še vsaj pet let. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.februar 2002, str. 42-44.

- 112.Tomaž Aljoša: Quo vadis, (slovensko) bančništvo. Bančni vestnik, Ljubljana, 1997, 3, str.22.
- 113.Turner Daphne, Turner Peter, Voysey Philip: Financial Services Today. London : MacMillan, 1996. 163 str.
- 114.Urbanija Anamarija: Banke, prihaja Basel III! Gospodarski vestnik, Ljubljana, 4.marec 2002, str. 40-41.
- 115.Velkavrh Peter: Uvodna razmišljanja o investicijskem bančništvu. Bančni vestnik, Ljubljana, 1997, str. 39-42.
- 116.Veselinovič Draško: Kdo in kaj je nacionalni interes. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 4.februar 2002, str.23.
- 117.Vicky Pryce: They have a dream. London : The Banker, 1996, str.78.
- 118.Voljč Marko: Slovensko bančništvo na prelomnici: kje je vizija? Bančni vestnik, Ljubljana, 1998, 10, uvodnik.
- 119.Vozel Mojca: Po čem je slovenska pamet? Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.februar 2002, str.23-24.
- 120.Završnik Franci: Pot iz bank je dolga. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 18.marec 2002, str. 66.
- 121.Završnik Franci: NKBM lahko začne delati. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 25.marec 2002, str. 12.
- 122.Žagar Iva: Spremembe v bančnem okolju. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 1996. 187 str.

7.VIRI

1. Agenda 2000. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 1997, 28 str.
2. Bank Accounts Directive or Council Directive 86/635/EEC of 8 December 1986 on the annual and consolidated accounts of banks and other financial institutions. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1986, L 372.
3. Bank branches directive or Council Directive 89/117/EEC of 13 February 1989. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1989, L 044.

4. Banques: Normes et réglementations comptables. Paris : Editions Francis Lefebvre, 1993. 1637 str.
5. Basle Agreement on International Capital Standards
6. Bilten Banke Slovenije. Ljubljana : Banka Slovenije. Različne številke.
7. De banken in 1999, Individuele gegevens, Aspected en documenten 208. Brussel : Belgische Vereniging van Banken, Mei 2001, stran 44.
8. Blue Book. Frankfurt am Main : European Central Bank. June 2001.
9. Commission Recommendation of 22 December 1986 on monitoring and controlling large exposures of credit institutions, 97/62/EEC.
10. Comptes annuels des banques membres de l'ABBL, dossier special, ABBL Luxembourg, 2001, 12 str.
11. Council Directive 83/350/EEC of 13 June 1983 on the Supervision of Credit Institutions on a Consolidated Basis. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1983, L 193.
12. Council Directive 94/19/EEC of 30 May 1994 on deposit-guarantee schemes. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, L 135.
13. Council Directive 92/121/EEC of 21 December 1992 on the monitoring and control of large exposures of credit institutions. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, L 29.
14. Dobra bančna praksa v razkrivanju kreditnega tveganja. Basel : Baselski odbor za bančni nadzor, september 2000 (prevod Banke Slovenije), 14 str.
15. Dossiers Comptables et Financiers: Nouveaux Instruments Financiers. Aspects financiers, comptables, fiscaux et organisation interne. Paris : Editions Francis Lefebvre, 1990. 696 str.
16. European Agreement Establishing An Association Between the European Communities and their Member States, Acting Within the framework of the EU, of the one part and the Republic of Slovenia, of the other part. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 1996. 241 str.
17. First Council Directive 77/780/EEC of 12 December 1977 on the Coordination of Laws, Regulations and Administrative Provisions Relating to the Taking Up and

Persuit of the Business of Credit Institutions. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1977, L 322.

18. Interna gradiva Banke Société Générale Ljubljana d.d.
19. Interna gradiva ban ne skupine SG.
20. Internet Explorer. URL: http://evropa.gov.si/iso/eb_23_2.html, 2.3.2001.
21. Internet Explorer. URL: <http://www.oecd.org/std/gdp.htm>, 28.8.2001.
22. Internet Explorer. URL: <http://www.bankersalmanac.com>, 23.02.2002.
23. Internet Explorer. URL: <http://www.bis.org/cbanks1.htm>, 9.3.2001.
24. Internet Explorer. URL: <http://www.bis.org/press/p010116.htm>, 9.3.2001.
25. Internet Explorer. URL: http://www.uvi.si/slo/aktualno/sporocila/data/predsednik_vlade/2000-02-14_2000-02-18-155951.html-12), 21.11.2000.
26. Internet explorer. URL: http://www.bsi.si/html/povezave/seznam_bank.html, 15.04.2002.
27. Internet explorer. URL : http://www.bsi.si/html/povezave/seznam_hranilnic.html, 15.04.2002.
28. Internet explorer. URL: http://www.bsi.si/html/ps/nekaj_info, 15.04.2002.
29. Internet explorer. URL: http://www.bsi.si/html/povezave/seznam_predstavnistev.html, 15.04.2002.
30. Letno poročilo Banke Slovenije. Ljubljana : Banka Slovenije. Različne  tevilke.
31. Mergers and Acquisitions involving the EU banking industry. Frankfurt am Main : European Central Bank. June 2001.
32. Money Laundering Directive or Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1991, L 166.
33. Načela upravljanja s kreditnim tveganjem. Basel : Baselski odbor za bančni nadzor, september 2000 (prevod Banke Slovenije), 15 str.
34. Navodilo za izpolnjevanje poročila o zajamčenih vlogah. Ljubljana : Banka Slovenije, 2000.
35. Navodilo za izvajanje sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk ter sklepa o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic. Ljubljana : Banka Slovenije, 1999.

36. Navodilo za restrukturiranje terjatev bank in hranilnic. Ljubljana : Banka Slovenije, 1999.
37. Navodilo za izvajanje sklepa o pogojih in načinu opravljanja plačilnega prometa s tujino. Ljubljana : Banka Slovenije, 1999.
38. Own Funds Directive or Council Directive 89/299/EEC of 17 April 1989. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1989, L 124.
39. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, Letnik XXVI, št.46. Ljubljana, 6.julij 2000. 384 str.
40. Priporočila za obvladovanje operativnih tveganj in varno poslovanje bank, hranilnic ter drugih finančnih organizacij. Ljubljana : Banka Slovenije, 1999.
41. Republic of Slovenia National Programme of the Adoption of the Acquis by the end of 2002. Ljubljana : Government Office of European affairs, 1999. OECD. Gospodarski pregledi: Slovenija. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, Center za sodelovanje z gospodarstvi v tranziciji. Ljubljana : Ministrstvo za zunanje zadeve, Urad za evropske zadeve, 1997. 154 str.
42. Second Council Directive 89/646/EEC of 15 December 1989 on the the Coordination of Laws, Regulations and Administrative Provisions Relating to the Taking Up and Pursuit of the Business of Credit Institutions and amending Directive 77/780/EEC. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, 1989, L 386.
43. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 16/2001).
44. Sklep o izračunu kapitala, kapitalskih zahtev in kapitalske ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 32/1999).
45. Sklep o dopolnitvi sklepa o izračunu kapitala, kapitalskih zahtev in kapitalske ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 122/2000).
46. Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 32/1999).
47. Sklep o sistemu zajamčenih vlog (Uradni list RS, št. 61/2000).
48. Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 32/1999).
49. Sklep o uskladitvi zneskov najnižjega osnovnega kapitala banke, zajamčene vloge in najnižjega osnovnega kapitala hranilnice (Uradni list RS, št. 102/2000).

50. Sklep o določitvi pogojev, ki jih mora izpolnjevati banka oziroma hranilnica za opravljanje bančnih oziroma drugih finančnih storitev ter o določitvi dokumentacije, na podlagi katere je mogoče ugotoviti, ali bo družba sposobna opravljati dejavnosti, na katere se nanaša zahteva za izdajo dovoljenja (Uradni list RS, št. 109/1999).
51. Sklep o dopolnitvi sklepa o določitvi pogojev, ki jih mora izpolnjevati banka oziroma hranilnica za opravljanje bančnih oziroma drugih finančnih storitev ter o določitvi dokumentacije, na podlagi katere je mogoče ugotoviti, ali bo družba sposobna opravljati dejavnosti, na katere se nanaša zahteva za izdajo dovoljenja (Uradni list RS, št. 52/2000).
52. Sklep o določitvi dokumentacije, na podlagi katere je možno ugotoviti, ali je podružnica tuje banke sposobna opravljati storitve, na katere se nanaša zahteva tuje banke za izdajo dovoljenja za njeno ustanovitev (Uradni list RS, št. 109/1999).
53. Sklep o dopolnitvi sklepa o določitvi dokumentacije, na podlagi katere je možno ugotoviti, ali je podružnica tuje banke sposobna opravljati storitve, na katere se nanaša zahteva tuje banke za izdajo dovoljenja za njeno ustanovitev (Uradni list RS, št. 52/2000).
54. Sklep o usklajevanju hranilno kreditnih služb z določbami zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 109/1999).
55. Sklep o nadzoru bank in hranilnic na konsolidirani osnovi (Uradni list RS, št. 109/1999).
56. Sklep o letnem nadomestilu za opravljanje nadzora in pavšalnih stroškov nadzora (Uradni list RS, št. 42/1999).
57. Sklep o pogojih in načinu opravljanja plačilnega prometa s tujino (Uradni list RS, št. 50/99, 74/99, 85/99).
58. Solvency Ratio Directive or Council Directive 89/647/EEC of 18 December 1989 on a solvency ratio for credit institutions. Luxemburg : Official Journal of the European Communities, L 386.
59. The Banker, February 2001, stran 48.
60. The Banker, July 2001, str. 199-229.
61. The Economist: Banking in Emerging Markets. Survey. The Economist, London, April 12 1997, str. 5-48.

62. Upravljanje s tveganjem pri poravnavi v tujih valutah. Basel : Baselski odbor za bančni nadzor, september 2000 (prevod Banke Slovenije), 11 str.
63. Zakon o bankah in hranilnicah (Uradni list RS, št. 1-18/91-1).
64. Zakon o predsanaciji, sanaciji, stečaju in likvidaciji bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 1/91-1).
65. Zakon o trgu vrednostnih papirjev (Uradni list RS, št. 6/94).
66. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93).
67. Zakon o Agenciji RS za zavarovanje vlog v bankah in hranilnicah (Uradni list RS, št. 1/91-1).
68. Zakon o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-1).
69. Zakon o denarni enoti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 17/91-1).
70. Zakon o uporabi denarne enote Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 17/91-1).
71. Zakon o spremembi zakona o denarni enoti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/92).
72. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99).
73. Zakon o deviznem poslovanju (Uradni list RS, št. 23/99).
74. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/2000).
75. Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (Uradni list RS, št. 13/99).
76. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99).
77. Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 79/99).
78. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/99).
79. Zakon o prvem pokojninskem skladu Republike Slovenije in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb (Uradni list RS, št. 50/99).
80. Zakon o deviznem poslovanju (Uradni list RS, št. 23/99).
81. Zakon o računovodstvu (Uradni list RS, št. 23/99).
82. Zakon o prevzemih (Uradni list RS, št. 47/97).
83. Zakon o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri (Uradni list RS, št. 45/95).
84. Zakon o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS, št. 36/94).
85. Zakon o varstvu konkurence (Uradni list RS, št. 18/93).

86. White paper: Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration and the International Market of the Union. Luxemburg, 1995. 436 str.

8. SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

bancherii, banchieri	menjalci denarja
bank concentration	koncentracija v bančništvu
correspondents' network	korespondenčna mreža
e-banking	elektronsko bančništvo
credit risk	kreditno tveganje
liquidity risk	likvidnostno tveganje
interest rate risk	tveganje spremembe obrestnih mer
solvency risk	tveganje solventnosti
risk of high inflation	inflacijsko tveganje
exchange rate risk	tečajno tveganje
political/country risk	politično/deželno tveganje
criminal risk	tveganje kriminala
risk of non stable profit	tveganje nestalnega dobička
risk assessment	bonitetna analiza
net interest income	neto prihodek od obresti
obligatory reserve	obvezna rezerva
repurchase agreement	obvezni povratni odkup
maturity matching	izenačenost dospelosti
interest rate swaps	obrestne zamenjave
currency swaps	valutne zamenjave
single banking licence	načelo ene bančne licence
home country control	nadzor s strani domicilne države
solvency ratio	razmerje solventnosti
rating	rating
general arrangements to borrow	splošni posojilojemalski aranžmaji

international accounting standards	mednarodni računovodski standardi
large exposure	velika izpostavljenost
spot transactions	transakcije s poravnavo najkasneje v 48 urah
money laundering	pranje denarja
moral hazard	moralni hazard
WTO- World Trade Organization	Svetovna trgovinska organizacija
GDR-Global Depositary Receipt	globalna potrdila o lastništvu
net interest margin	neto obrestna marža poslovanja
net noninterest margin	neto neobrestna marža poslovanja
net operating margin	neto celotna marža poslovanja
ROA-Return On Assets	donosnost sredstev-naložb
(operating) efficiency ratio	razmerje učinkovitosti
cost-income ratio	razmerje med stroški in prihodki
cost frontier analysis	metoda mejne stroškovne krivulje učinkovitosti
BIS-Bank for International Settlements	Banka za mednarodne poravnave
CAD (Capital Adequacy Directive) directive	smernica o kapitalski ustreznosti
Netting Directive	smernica o netiranju
TQM-Total Quality Management	celovito obvladovanje kakovosti
customer quality	kakovost za uporabnike
management quality	kakovost za management
professional quality	kakovost za stroko
Sparkassen	hranilnice
Landesbanken	deželne (regionalne) banke
Landesbausparkassen	deželne kreditne in gradbene institucije
sale of investment funds	prodaja investicijskih storitev
deposit insurance fund	zajamčeni depozitni sklad
regional savings banks associations	regionalna združenja hranilnic
Landesbausparkassen (LBS)	deželne gradbeno-finančne institucije
niche bank	nišna banka

cross selling

cross border

joint venture

asset management

market capitalisation

insurance

skupna prodaja, skupno trženje

čezmejni, prekmejni

skupno vlaganje

upravljanje premoženja

tržna vrednost

zavarovanje

9. PRILOGE

Seznam prilog:

- Priloga št. 1: Pregled najpomembnejših bančnih smernic Evropske unije in njihove osnovne značilnosti
- Priloga št. 2: Primerjava minimalnih evropskih standardov in slovenskih bančnih določil po trenutno veljavni zakonodaji
- Priloga št. 3: Seznam bank, hranilnic in predstavništev v Sloveniji, stanje maj 2002
- Priloga št. 4: BDP za leto 2000 v milijardah ameriških dolarjev po tekočih cenah in tečajih
- Priloga št. 5: Primerjava moči bank po državah
- Priloga št. 6: Število kreditnih institucij in ostali kazalniki bančnega sistema
- Priloga št. 7: Podatki o tržni koncentraciji
- Priloga št. 8: Podatki o bančni strukturi
- Priloga št. 9 in 9a: Podatki o bančni strukturi, nadaljevanje

Priloga št. 1: Pregled najpomembnejših bančnih smernic Evropske unije in njihove osnovne značilnosti

Smernica	ZNAČILNOSTI
Prva bančna smernica o začenjanju in opravljanju poslov bank	Predstavlja prvi korak v smeri liberalizacije bančnega področja v Evropski uniji; določa minimalne zahteve za izdajo dovoljenj za poslovanje in opravljanje nadzora nad poslovanjem bank.
Druga bančna smernica o začenjanju in opravljanju poslov bank	Predstavlja osrednje mesto pri urejanju bančnega področja v Evropski uniji; uvaja načelo enotne licence, načelo nadzora domicilne države in načelo vzajemnega priznavanja.
Smernica o lastnih sredstvih bank	Določa največje število postavk in znesek, do katerega se posamezne postavke upoštevajo pri izračunu lastnih sredstev banke.
Smernica o solventnostnem razmerju za banke	Določa minimalno razmerje solventnosti (8%) in uteži (ponderje), s katerimi je izraženo tveganje.
Smernica o nadzoru bank na konsolidirani osnovi	Določa, za katere banke je potrebno opraviti konsolidiran nadzor solventnosti in ustreznosti lastnih sredstev, in katere banke se (lahko) izvzamejo iz takega nadzora.
Smernica o letnih obračunih in konsolidiranih obračunih bank in drugih finančnih ustanov	Predpisuje shemo, nomenklaturo, terminologijo in pravila vrednotenja za bilanco stanja, bilanco uspeha, vsebino pojasnil k obračunom, določa obveznost javnega objavljanja letnih računovodskih izkazov bank ter konsolidiranih izkazov.
Smernica o spremljanju in kontroli velikih izpostavljenosti bank	Predpisuje nominalne vrednosti dopustne izpostavljenosti; veliko izpostavljenost definira kot tisto izpostavljenost banke do komitenta, ki je enaka ali presega 10% njenih lastnih sredstev.
Smernica o kapitalski ustreznosti investicijskih podjetij in bank	Uveljavlja skupne standarde za lastna sredstva investicijskih podjetij, določa zneske začetnega kapitala takih podjetij in vzpostavlja skupni okvir za spremljanje tveganj.
Smernica o investicijskih storitvah na področju	Na področju investicijskih storitev uvaja načela, ki jih je na področje bank uvedla druga bančna smernica; investicijskim

vrednostnih papirjev	podjetjem omogoča, da svobodno ustanavljajo podružnice in nudijo storitve v drugih državah članicah.
Smernica o programih jamstva vlog	Predpisuje, da mora biti seštevek vseh depozitov posameznega investitorja zavarovan do zneska 20.000 evrov; določa, katerih vrst depozitov ni potrebno vključiti v shemo zavarovanja.

Vir: Borak, 1996a, str.21-246

Priloga št. 2: Primerjava minimalnih evropskih standardov in slovenskih bančnih določil po trenutno veljavni zakonodaji.

	Evropska unija	Slovenija
Minimalni kapital	5 milijonov EUR	da
Kapitalska ustreznost	vsaj 8% zneska vseh aktivnih bilančnih in izvenbilančnih postavk, upoštevajoč tveganost	da
Investicije v nefinančna podjetja	največ 15% izvirmih lastnih sredstev v eno podjetje, največ 60% skupno	da
Velika izpostavljenost	10% ali več izvirmih lastnih sredstev, največ 25%	da
Agregatna izpostavljenost	do 800% izvirmih lastnih sredstev	da
Zavarovanje vlog	do 20.000 evrov	deloma, do SIT 4.2 milijonov, v pripravi nadstandardna jamstvena shema
Bančni nadzor	dobro razvit	se izboljšuje
Enotna licenca	da	ne
Načelo nadzora domače države	da	ne
Načelo enakega obravnavanja	da	ne

Vir: On the Road to EU Accession, 1996, str. 145, in zakonodaja Slovenije.

Priloga št. 3: Seznam bank, hranilnic in predstavništev v Sloveniji, stanje maj 2002

Št.	Banka	Dovoljenja za opravljanje finančnih storitev*
1.	ABANKA d.d. Ljubljana	1,3,4,5,6,7,9,10,12,13,14
2.	Bank Austria Creditanstalt d.d. Ljubljana	1,3,4,5,6,9,12,14
3.	BANKA CELJE d.d., bančna skupina NLB	1,3,4,5,6,9,10,14
4.	BANKA DOMŽALE d.d., bančna skupina NLB	1,3,4,5,9,10,14
5.	BANKA KOPER d.d.	1,3,4,5,6,9,10,12,13,14
6.	BANKA VIPA d.d.	1,3,4,5,6,7,9,10,11,12,14
7.	BANKA ZASAVJE d.d., bančna skupina NLB	1,3,4,5,9,10,14
8.	FACTOR BANKA d.d.	1,3,4,5,6,7,9,12,13,14
9.	GORENJSKA BANKA, d.d., Kranj	1,3,4,5,9,10,12,13,14
10.	HYPO-ALPE-ADRIA BANK d.d.	1,3,4,5,9,10,14
11.	KAERNTNER SPARKASSE AG, CELOVEC, podružnica v Sloveniji	3,7,11,14
12.	KOROŠKA BANKA d.d., Slovenj Gradec, bančna skupina NLB	1,3,4,5,9,10,14
13.	KREKOVA BANKA d.d., Maribor	1,3,4,5,9,10,12,14
14.	NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.	1,3,4,5,6,9,10,14
15.	NOVA LJUBLJANSKA BANKA d.d., Ljubljana	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14
16.	POŠTNA BANKA SLOVENIJE d.d.	1,3,4,5,9,14
17.	PROBANKA d.d.	1,3,4,5,9,10,12,13,14
18.	SKB BANKA d.d. Ljubljana	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14
19.	SLOVENSKA INVESTICIJSKA BANKA, d.d.	1,2,3,4,5,9,10,14
20.	SLOVENSKA ZADRUŽNA KMETIJSKA BANKA, d.d.	1,3,4,5,7,9,12,14

21.	VOLKSBANK-LJUDSKA BANKA d.d.	1,3,4,5,6,9,14
-----	------------------------------	----------------

Št.	Hranilnica	Dovoljenja za opravljanje finančnih storitev*
1.	Delavska hranilnica d.d Ljubljana	3,4,5,9,14
2.	Hranilnica LON d.d. Kranj	1,3,4,5,7,9,10,11,14
3.	LLT Hranilnica in posojilnica d.d. Murska Sobota	3,4,5,9

Št.	Predstavništvo
1.	Bank für Arbeit und Wirtschaft AG, Avstrija
2.	Bank für Kärnten und Steiermark AG, Avstrija
3.	Cardine Banca A.p.A., Italija
4.	Die Kärntner Sparkasse AG, Avstrija
5.	European Bank for Reconstruction and Development, Velika Britanija
6.	LHB Internationale Handelsbank AG, Nemčija
7.	Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, Avstrija
8.	Unicredito Italiano S.p.A., Italija

Vir: Internet Explorer. URL: http://www.bsi.si/html/povezave/seznam_bank.html; Internet explorer. URL: http://www.bsi.si/html/povezave/seznam_hranilnic.html; Internet explorer. URL: http://www.bsi.si/html/povezave/seznam_predstavnistev.html.

* Dovoljenja za opravljanje finančnih storitev po Zakonu o bančništvu. Bančne storitve iz 1.točke prvega odstavka 3.člena Zakona o bančništvu so:

- sprejemanje depozitov ter dajanje kreditov za svoj račun.

Druge finančne storitve iz prvega odstavka 6.člena Zakona o bančništvu so:

1. factoring,
2. finančni zakup (leasing),
3. izdajanje garancij in drugih jamstev,
4. kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov,
5. trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli,
6. trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti,
7. zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb,
8. posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic, po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
- 8a. izdajanje elektronskega denarja
9. izdajanje in upravljanje drugih plačilnih instrumentov (npr. plačilne kartice, kreditne kartice, potovalni čeki,
10. oddajanje sefov,
11. posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov,
12. storitve v zvezi z vrednostnimi papirji, po zakonu, ki ureja trg vrednostnih papirjev,
13. upravljanje pokojninskih oziroma investicijskih skladov po zakonu, ki ureja pokojninske oziroma investicijske sklade,
14. opravljanje storitev plačilnega prometa,
15. opravljanje skrbniških storitev.

Priloga št. 4: BDP za leto 2000 v milijardah ameriških dolarjev po tekočih cenah in tečajih

Država	BDP mia USD
Avstrija	198,7
Belgija	226,6
Danska	162,3
Finska	121,6
Francija	1.294,2
Nemčija	1.873,0
Grčija	112,0
Islandija	8,5
Irska	94,0
Italija	1.074,0
Luksemburg	18,9
Nizozemska	364,7
Norveška	161,8
Portugalska	105,1
Španija	558,6
Švica	227,3
Švedska	197,0
VB	241,2
Slovenija	18,1
EU15	7.836,7

Vir: Internet Explorer. URL:
<http://www.oecd.org/std/gdp.htm>

Priloga št. 5: Primerjava moči bank po državah

država	moč prvih treh bank	moč prvih petih bank	moč prvih desetih bank	delež prvih treh bank v celoti desetih	delež prvih petih bank v celoti desetih
Avstrija	1,25855	1,47603	1,79181	0,70	0,82
Belgija	2,62346	3,31510	3,42266	0,77	0,97
Danska	1,53317	1,62265	1,68476	0,91	0,96
Finska	0,74396	0,77928	-	-	-
Francija	1,15326	1,48546	1,82417	0,63	0,81
Nemčija	1,07274	1,50368	2,15132	0,50	0,70
Grčija	0,74067	1,00248	1,14995	0,64	0,87
Islandija	0,93765	-	-	-	-
Irska	1,80236	2,10844	2,43271	0,74	0,87
Italija	0,45964	0,59881	0,80783	0,57	0,74
Luksemburg	5,25791	6,87484	11,99786	0,44	0,57
Nizozemska	3,24199	3,50651	3,60735	0,90	0,97
Norveška	0,54143	0,60515	0,70305	0,77	0,86
Portugalska	1,41580	1,75628	2,08586	0,68	0,84
Španija	1,23474	1,36239	1,53202	0,81	0,89
Slovenija	0,43616	0,57393	0,66293	0,66	0,87
Švedska	1,46057	1,76703	-	-	-

Vir: Internet Explorer. URL: <http://www.oecd.org/std/gdp.htm> in ECB: Blue Book, junij 2001, ter lastni izračuni

**Priloga št. 6: : Število kreditnih institucij in ostali kazalniki
bančnega sistema**

	Število kreditnih institucij	Število bančnih enot	Število računov (v 1000)	Število podružnic tujih bank	Število zaposlenih v bančništvu (na 1000 prebivalcev)	Število plačilnih kartic v obtoku (v 1000)
Avstrija	952	6.919	6.121	15	9,25	8.760
Belgija	121	8.372	13.658	44	7,47	7.898
Nemčija	2.995	55.492	83.787	88	9,22	106.612
Danska	192	3.539	9.228	15	8,30	3.176
Španija	287	39.018	72.267	52	6,25	45.181
Finska	344	2.019	10.983	6	4,71	8.555
Francija	1.674	46.040	66.189	89	7,03	37.563
Grčija	58	2.747	1.583	22	5,38	2.014
Irska	66	3.104	10.916	29	np	7.073
Italija	878	41.209	np	57	5,99	33.973
Luksemburg	212	345	np	68	49,39	570
Nizozemska	123	6.282	21.123	31	9,39	24.200
Portugalska	227	6.096	20.639	20	5,68	12.876
Švedska	107	3.575	3.125	17	4,88	13.261

podatki za konec leta 1999

Vir: ECB: Blue Book, Junij 2001

Priloga št. 7: : Podatki o tržni koncentraciji

	Delež največjih petih bank v celotnih sredstvih (bil. vsota)	Delež največjih petih bank v danih posojilih (nebančnih)	Delež največjih petih bank v prejetih depozitih (nebančnih)	letno povprečje "M&A" v letih 1995-1999	letno povprečje "domačih" "M&A" v letih 1995-1999	letno povprečje "tujih" "M&A" v letih 1995-1999
Avstrija	50,39%	43,30%	39,58%	26	24	2
Belgija	77,39%	80,38%	74,73%	8	7	1
Nemčija	18,95%	15,75%	15,01%	169	151	18
Danska	77,00%	79,00%	79,00%	2	1	1
Španija	51,90%	47,90%	45,30%	15	4	11
Finska	74,33%	68,02%	63,35%	6	5	1
Francija	42,70%	46,40%	69,20%	55	54	1
Grčija	76,62%	74,53%	81,65%	4	3	1
Irska	40,79%	48,22%	50,99%	3	1	2
Italija	48,33%	47,57%	46,07%	60	57	3
Luksemburg	26,09%	43,32%	28,09%	6	4	2
Nizozemska	82,25%	81,50%	83,37%	6	2	4
Portugalska	72,60%	72,90%	79,59%	4	2	2
Švedska	88,21%	85,30%	83,49%	3	1	2

Slovenija	69,24%	66,71%	70,90%	np	np	np
-----------	--------	--------	--------	----	----	----

podatki za konec leta 1999

podatki za Slovenijo: za konec leta 2001

Vir: ECB: Mergers and Acquisitions involving the EU banking industry, december 2001, Banka Slovenije

Priloga št. 8: Podatki o bančni strukturi

Razpoložljivost nebančnih virov financiranja
podjetij

tržna koncentracija

	Domači dolžniški VP kot % BDP	Domači dolžniški VP kot % bančnih posojil podjetjem	tržna kapitalizacija kot % BDP	tržni delež velikih bank (bil. vsota nad 6 mia EUR)	število institucij na milijon prebivalce v	tržni delež petih največjih bank
Avstrija	1,90%	3,00%	18,50%	60,50%	123	45,30%
Belgija	6,50%	15,70%	58,20%	91,00%	13	57,00%
Nemčija	0,40%	1,00%	39,90%	71,70%	42	31,50%
Danska						
Španija	2,80%	7,40%	56,20%	73,00%	8	38,00%
Finska	4,60%	7,20%	63,50%	66,00%	68	78,80%
Francija	5,10%	13,80%	49,50%		22	32,60%
Grčija	np		29,60%	68,70%	5	57,30%
Irska	4,80%		59,10%	49,90%	19	35,90%
Italija	0,50%	1,10%	30,60%	75,00%	16	30,10%
Luksemburg	np		186,20%	61,70%	498	22,40%
Nizozemska	3,80%	6,70%	132,10%		11	24,70%
Portugalska	8,80%	22,40%	40,90%	83,90%	4	48,60%

podatki za leto 1997

Vir: ECB Working paper No 105,
december 2001

Priloga št. 9: Podatki o bančni strukturi

	Avstrija	Belgija	Finska	Francija	Nemčija	Grčija
pomembnost bank za financiranje podjetij	zelo pomembno	pomembno	pomembno	pomembno	zelo pomembno	zelo pomembno
delež kratkoročnih posojil	povprečen	povprečen	nizek	nizek	nizek	visok
delež posojil s spremenljivo obrestno mero	nizek	visok	visok	povprečen	nizek	visok
pomembnost dolgoročnega poslovanja za financiranje	zelo pomembno	nepomembno	pomembno, a pada	nepomembno, razen za mala podjetja	zelo pomembno	nepomembno
tržna koncentracija	srednja	visoka	visoka	srednja	nizka	visoka
državni vpliv	močan	srednji	močan	srednji	močan	močan
jamstvena shema depozitov	povprečna (20.000 EUR)	povprečna (20.000 EUR)	visoka (25.000 EUR)	visoka (76.000 EUR)	skoraj popolna	povprečna (20.000 EUR)
bančna mreža neodvisnih bank	zelo pomembna	nepomembna	zelo pomembna	pomembna	zelo pomembna	nepomembna

po podatkih za leto 2000

Vir: ECB Working paper No 105, december 2001

Priloga št. 9a: Podatki o bančni strukturi, nadaljevanje

	Irska	Italija	Luksemburg	Nizozemska	Portugalska	Španija
pomembnost bank za financiranje podjetij	pomembno	zelo pomembno	pomembno	pomembno	pomembno	zelo pomembno
delež kratkoročnih posojil	nizek	visok	np	nizek	nizek	visok
delež posojil s spremenljivo obrestno mero	visok	visok	np	nizek	visok	visok
pomembnost dolgoročnega poslovanja za financiranje	zelo pomembno	zelo pomembno	np	pomembno	nepomembno	nepomembno
tržna koncentracija	visoka	nizka	nizka	visoka	visoka	srednja
državni vpliv	šibek	močan, a pada	šibek	šibek	srednji	šibek
jamstvena shema depozitov	povprečna (20.000 EUR)	visoka (med 103.000 EUR in 516.000 EUR)	povprečna	povprečna (20.000 EUR)	povprečna (lestvica!)	povprečna (20.000 EUR)
bančna mreža neodvisnih bank	zelo pomembna	zelo pomembna	nepomembna	nepomembna	nepomembna	nepomembna

po podatkih za leto 2000

Vir: ECB Working paper No 105,
december 2001